

«Σχολή Κοινωνικών Επιστημών»

«Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος»

Διπλωματική Εργασία

«Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων ως εργαλείο αντεγκληματικής πολιτικής κατά της διακίνησης ναρκωτικών: Αξιολόγηση και προκλήσεις»

Ελένη Άννα Μπεκούλη

Επιβλέπων καθηγητής: Σπυράκης Γρηγόριος

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων ως εργαλείο
αντεγκληματικής πολιτικής κατά της διακίνησης ναρκωτικών:
Αξιολόγηση και προκλήσεις»

Μπεκούλη Ελένη Άννα

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής

Σπυράκης Γρηγόριος

Μέλος Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π.

Συν- Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Παππά Ευαγγελία

Μέλος Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π.

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ, 2026

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτέλεσε μια ιδιαίτερα απαιτητική αλλά και δημιουργική διαδικασία. Η επιλογή του θέματος δεν υπήρξε τυχαία, καθώς αντανακλά το έντονο ενδιαφέρον μου για ζητήματα που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα, την αντεγκληματική πολιτική και ειδικότερα τη σύνθετη σχέση μεταξύ οικονομικών εγκλημάτων και διακίνησης ναρκωτικών. Η συνεχής εξέλιξη των μορφών οργανωμένου εγκλήματος καθιστά αναγκαία τη μελέτη των οικονομικών μηχανισμών που το υποστηρίζουν και η κατανόηση των μηχανισμών που στηρίζουν τη λειτουργία τους καθίσταται επιτακτική. Κατά τη διάρκεια της ενασχόλησής μου με το συγκεκριμένο αυτό αντικείμενο, διαπίστωσα ότι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες δεν αποτελεί απλώς μια παράπλευρη συνέπεια της εγκληματικότητας, αλλά έναν θεμελιώδη πυλώνα που επιτρέπει τη διατήρηση και την ενίσχυση των εγκληματικών δικτύων. Η προσέγγιση αυτή ενίσχυσε το ενδιαφέρον μου τόσο ώστε να διερευνήσω σε βάθος κατά πόσο η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες μπορεί να λειτουργήσει ως ουσιαστικό εργαλείο περιορισμού της διακίνησης ναρκωτικών. Η συγγραφή της εργασίας αυτής συνοδεύτηκε από δυσκολίες, κυρίως λόγω της πολυπλοκότητας του αντικειμένου και της ανάγκης συνδυασμού νομικών, εγκληματολογικών και πολιτικών προσεγγίσεων. Η διαδικασία αυτή αποτέλεσε ταυτόχρονα μια ιδιαίτερα δημιουργική εμπειρία, καθώς συνέβαλε στην ανάπτυξη της κριτικής μου σκέψης και στην εμβάθυνση των γνώσεων μου. Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου για την καθοδήγηση, την υποστήριξη και τις πολύτιμες παρατηρήσεις του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Επίσης, ευχαριστώ την οικογένεια και τους οικείους μου για την κατανόηση και τη συνεχή ενθάρρυνση που μου παρείχαν. Ελπίζω η παρούσα εργασία να συμβάλει, έστω και σε μικρό βαθμό, στην κατανόηση ενός ιδιαίτερα σημαντικού και επίκαιρου ζητήματος, αναδεικνύοντας τη σημασία της οικονομικής διάστασης στην αντιμετώπιση της σύγχρονης εγκληματικότητας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί έναν από τους βασικότερους μηχανισμούς υποστήριξης του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς επιτρέπει τη διατήρηση, απόκρυψη και επανένταξη παράνομων κερδών στη νόμιμη οικονομία. Η διακίνηση ναρκωτικών, ως μία από τις πλέον προσοδοφόρες μορφές διεθνούς εγκληματικότητας, συνδέεται άμεσα με τη δημιουργία εκτεταμένων παράνομων χρηματοροών, οι οποίες απαιτούν σύνθετες διαδικασίες νομιμοποίησης προκειμένου να καταστούν αξιοποιήσιμες χωρίς να υπάρχει κίνδυνος εντοπισμού από τις αρμόδιες διωκτικές αρχές. Η παρούσα εργασία εξετάζει τη σχέση μεταξύ διακίνησης ναρκωτικών, οργανωμένου εγκλήματος και νομιμοποίησης εσόδων, αναδεικνύοντας τη σημασία της οικονομικής διάστασης στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προσέγγιση *«follow the Money»*, η οποία εστιάζει στον εντοπισμό και την αποστέρωση των παράνομων κερδών ως μέσο αποδυνάμωσης των εγκληματικών οργανώσεων. Παράλληλα, αναλύεται το διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων, καθώς και ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, της διεθνούς συνεργασίας και των μηχανισμών δέσμευσης και κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων. Παρά την ενίσχυση των μηχανισμών πρόληψης και καταστολής, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες στην αποτελεσματική εφαρμογή των σχετικών πολιτικών. Η παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, η αξιοποίηση *offshore* δομών, η χρήση κρυπτονομισμάτων και νέων τεχνολογιών, καθώς και η διασυνοριακή φύση των εγκληματικών δικτύων δυσχεραίνουν σημαντικά τον εντοπισμό αλλά και την ιχνηλάτηση των παράνομων κεφαλαίων. Επιπλέον, η πολυπλοκότητα των σύγχρονων μορφών οικονομικού εγκλήματος καταδεικνύει την ανάγκη διαρκούς προσαρμογής των θεσμικών και επιχειρησιακών μηχανισμών αντιμετώπισης. Συμπερασματικά, η εργασία υπογραμμίζει ότι η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων συνιστά κρίσιμο εργαλείο περιορισμού της οργανωμένης εγκληματικότητας και ειδικότερα της διακίνησης ναρκωτικών, χωρίς όμως να αρκεί από μόνη της για την πλήρη αντιμετώπιση του φαινομένου. Η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας, της θεσμικής διαφάνειας και της τεχνολογικής επάρκειας των μηχανισμών ελέγχου αναδεικνύεται

ως αναγκαία προϋπόθεση για την πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση των σύγχρονων μορφών οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος.

Combating Money Laundering as a Crime Control Policy Tool Against Drug Trafficking: Evaluation and Challenges

«Eleni Anna Bekouli»

ABSTRACT

Money laundering constitutes one of the most important mechanisms supporting organized crime, as it enables the retention, concealment, and reintegration of illicit proceeds into the legitimate economy. Drug trafficking, as one of the most profitable forms of transnational crime, is directly associated with the generation of extensive illegal financial flows, which require complex laundering processes in order to become usable without the risk of detection by law enforcement authorities. This paper examines the relationship between drug trafficking, organized crime, and money laundering, highlighting the significance of the financial dimension in contemporary crime control policy. Particular emphasis is placed on the “follow the money” approach, which focuses on identifying and depriving criminal organizations of their illicit profits as a means of weakening their operational capacity. Furthermore, the study analyzes the international, European, and national legal and institutional frameworks for combating money laundering, as well as the role of financial institutions, international cooperation, and asset freezing and confiscation mechanisms. Despite the strengthening of preventive and repressive measures, significant challenges remain in the effective implementation of relevant policies. The globalization of financial transactions, the use of offshore structures, the growing adoption of cryptocurrencies and emerging technologies, and the transnational nature of criminal networks considerably complicate the detection and tracing of illicit funds. Moreover, the increasing complexity of contemporary forms of financial crime highlights the need for the continuous adaptation of institutional and operational response mechanisms. In conclusion, this paper emphasizes that combating money laundering is a crucial tool for limiting organized crime, particularly drug trafficking. However, it is not sufficient on its own to fully address the phenomenon. Strengthening international cooperation, institutional transparency, and the technological capacity of monitoring and enforcement

mechanisms emerges as a necessary prerequisite for the more effective prevention and suppression of contemporary forms of financial and organized crime.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	8
ABSTRACT	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
1.2 Σκοπός της εργασίας	15
1.3 Ερευνητικά ερωτήματα.....	16
1.4 Μεθοδολογία.....	17
1.5 Δομή της εργασίας	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	20
2.1 Η έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	20
2.1.1 Ορισμός και βασικά χαρακτηριστικά	21
2.1.2 Στάδια της νομιμοποίησης	23
2.2 Το οργανωμένο έγκλημα	26
2.2.1 Έννοια και χαρακτηριστικά	26
2.2.2 Δομή και λειτουργία εγκληματικών οργανώσεων	30
2.3 Η διακίνηση ναρκωτικών.....	32
2.3.1 Έννοια και μορφές.....	33
2.3.2 Οικονομική διάσταση της διακίνησης ναρκωτικών	36
2.3.3 Σύνδεση με το οργανωμένο έγκλημα	37
2.4 Αντεγκληματική Πολιτική	38
2.4.1 Έννοια και στόχοι.....	39
2.4.2 Κατασταλτική και προληπτική προσέγγιση.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	44
3.1 Διεθνές πλαίσιο	44
3.1.1 Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών	46
3.1.2 Συστάσεις της FATF.....	47

3.1.3 Σύμβαση Παλέρμιο.....	49
3.1.4 Σύμβαση Στρασβούργου (νομιμοποίηση εσόδων).....	50
3.2 Ευρωπαϊκό πλαίσιο	52
3.2.1 Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νομιμοποίηση εσόδων	53
3.2.2 Μηχανισμοί συνεργασίας μεταξύ κρατών-μελών	54
3.3 Εθνικό πλαίσιο (Ελλάδα).....	55
3.3.1 Νομοθετικό πλαίσιο: Ν. 4557/2018.....	55
3.3.2 Αρμόδιες αρχές και θεσμοί	57
3.3.3 Μηχανισμοί ελέγχου και εφαρμογής.....	58
3.3.4 Πρακτικές δυσχέρειες εφαρμογής στην Ελλάδα.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	62
4.1 Η προσέγγιση « <i>follow the money</i> »	62
4.2 Δέσμευση και κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων	63
4.3 Οικονομική αποδυνάμωση εγκληματικών οργανώσεων.....	64
4.4 Ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	65
4.5 Διεθνής συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	67
5.1 Πλεονεκτήματα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων.....	67
5.2 Περιορισμοί και αδυναμίες.....	68
5.3 Δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη.....	69
5.4 Εμπειρικά δεδομένα και παραδείγματα.....	70
5.4.1 Ενδεικτική περίπτωση διεθνούς εγκληματικού δικτύου – Η υπόθεση EncroChat 71	
5.5 Κριτική αξιολόγηση της προσέγγισης « <i>follow the money</i> ».....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	73
6.1 Νέες τεχνολογίες και οικονομικό έγκλημα.....	73
6.2 Κρυπτονομίσματα και ανωνυμία συναλλαγών	73
6.3 Διασυνοριακή εγκληματικότητα	75
6.4 Άτυπα συστήματα μεταφοράς κεφαλαίων και νομιμοποίηση εσόδων	76
6.5 Φορολογικοί παράδεισοι και <i>offshore</i> δομές.....	79
6.6 Θεσμικές και λειτουργικές προκλήσεις.....	80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	83
7.1 Συνοπτική αποτίμηση ευρημάτων.....	83
7.2 Απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα	84
7.3 Προτάσεις πολιτικής.....	85
7.4 Κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	88
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ	88
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	89
Νομοθετικό Πλαίσιο	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Αντικείμενο και σημασία της έρευνας

Η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες και πλέον προσοδοφόρες μορφές οργανωμένου εγκλήματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι συνέπειές της εκτείνονται πέρα από το πεδίο της ποινικής καταστολής, επηρεάζοντας τη δημόσια υγεία, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και τη λειτουργία των θεσμών. Η παγκοσμιοποίηση, η ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών αγορών και οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν δημιουργήσει νέες δυνατότητες δράσης για τις εγκληματικές οργανώσεις, διευκολύνοντας τη διασυνοριακή επέκταση των δραστηριοτήτων τους και την απόκρυψη των παράνομων οικονομικών τους πόρων.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου αποτελεί διαχρονικά προτεραιότητα για τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς, καθώς η οικονομική διάσταση του οργανωμένου εγκλήματος επηρεάζει άμεσα τη σταθερότητα των θεσμών και την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής. Για τον λόγο αυτό, διεθνείς οργανισμοί, όπως η FATF, καθώς και η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν αναπτύξει κανονιστικά και θεσμικά πλαίσια για την ενίσχυση της πρόληψης και καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη σχέση μεταξύ της διακίνησης ναρκωτικών και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, εστιάζοντας στον ρόλο που διαδραματίζουν οι μηχανισμοί οικονομικής διερεύνησης και οι σύγχρονες στρατηγικές αντεγκληματικής πολιτικής. Παράλληλα, διερευνάται η αποτελεσματικότητα της προσέγγισης «*follow the money*» ως εργαλείου αποδυνάμωσης των εγκληματικών δικτύων και περιορισμού των οικονομικών πόρων που στηρίζουν τη δράση τους.

1.2 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση του ρόλου της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων ως εργαλείου αντεγκληματικής πολιτικής κατά της διακίνησης ναρκωτικών. Ειδικότερα, επιδιώκεται η ανάλυση του θεωρητικού και νομικού πλαισίου που

διέπει το φαινόμενο, η εξέταση των μηχανισμών εφαρμογής των σχετικών πολιτικών και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων μέτρων. Παράλληλα, η εργασία στοχεύει στην ανάδειξη των βασικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική, ιδίως υπό το πρίσμα των τεχνολογικών εξελίξεων και της παγκοσμιοποίησης.

Ειδικότερα, η εργασία αποσκοπεί:

- στην ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου της νομιμοποίησης εσόδων και του οργανωμένου εγκλήματος,
- στην εξέταση της οικονομικής διάστασης της διακίνησης ναρκωτικών,
- στην αποτύπωση του διεθνούς, ευρωπαϊκού και εθνικού νομικού πλαισίου,
- στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων μηχανισμών καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων,
- στην ανάδειξη των σύγχρονων προκλήσεων, ιδίως υπό το πρίσμα των τεχνολογικών εξελίξεων,
- και στη διατύπωση προτάσεων για τη βελτίωση της αντεγκληματικής πολιτικής.

1.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα εργασία καθοδηγείται από τα ακόλουθα βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

- Σε ποιο βαθμό η νομιμοποίηση εσόδων συνδέεται με τη διακίνηση ναρκωτικών και τη λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος;
- Κατά πόσο η προσέγγιση *«follow the money»* αποτελεί αποτελεσματικό εργαλείο αντεγκληματικής πολιτικής;
- Ποια είναι τα βασικά πλεονεκτήματα και οι περιορισμοί των υφιστάμενων μηχανισμών καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων;
- Ποιες προκλήσεις δημιουργούν οι νέες τεχνολογίες και η διασυνοριακή φύση της εγκληματικότητας;

- Ποιες παρεμβάσεις μπορούν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των σχετικών πολιτικών;

Η παρούσα μελέτη φιλοδοξεί να συμβάλει στην κατανόηση της σχέσης μεταξύ οικονομικού εγκλήματος και διακίνησης ναρκωτικών, υπογραμμίζοντας τη σημασία της οικονομικής προσέγγισης στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Μέσα από την ανάλυση αυτή, επιδιώκεται η διατύπωση προτάσεων για τη βελτίωση των υφιστάμενων πολιτικών, με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών πρόληψης και καταστολής και την καλύτερη θωράκιση των θεσμών απέναντι στις σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας.

1.4 Μεθοδολογία

Η παρούσα εργασία δεν περιορίζεται αποκλειστικά στη θεωρητική και νομοθετική ανάλυση, αλλά επιχειρεί και την αξιοποίηση εμπειρικών δεδομένων μέσω της εξέτασης εκθέσεων διεθνών οργανισμών, στατιστικών στοιχείων και ενδεικτικών περιπτώσεων (*case studies*) που αφορούν τη σύνδεση της νομιμοποίησης εσόδων με τη διακίνηση ναρκωτικών. Η αξιοποίηση δευτερογενών εμπειρικών δεδομένων αποσκοπεί στην ενίσχυση της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών αντεγκληματικής πολιτικής και στην αποτύπωση των σύγχρονων τάσεων της διεθνούς εγκληματικότητας. Παράλληλα, εξετάζονται οι αξιολογήσεις διεθνών οργανισμών, όπως η FATF, η Europol και το UNODC, αναφορικά με τις αδυναμίες των υφιστάμενων μηχανισμών και τις σύγχρονες απειλές που προκύπτουν από τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις διασυνοριακές χρηματοροές.

Παράλληλα, εξετάζεται το ισχύον νομικό και θεσμικό πλαίσιο σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, με αναφορά σε συμβάσεις, οδηγίες και νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν τη νομιμοποίηση εσόδων και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις συστάσεις διεθνών οργανισμών και στις εκθέσεις αξιολόγησης σχετικών πολιτικών.

Η προσέγγιση της έρευνας είναι ποιοτική και αναλυτική, με στόχο τη σύνθεση των διαθέσιμων δεδομένων και την εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων σχετικά με την

αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων μηχανισμών. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται ενδεικτικά παραδείγματα και εμπειρικά στοιχεία, όπου αυτά είναι διαθέσιμα, για την ενίσχυση της ανάλυσης.

1.5 Δομή της εργασίας

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια, τα οποία αναπτύσσονται με τρόπο που επιτρέπει τη σταδιακή προσέγγιση και ανάλυση του υπό εξέταση ζητήματος.

Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εισαγωγή της εργασίας, όπου παρουσιάζονται το αντικείμενο και η σημασία της έρευνας, ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε καθώς και η δομή της μελέτης.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσει το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας. Ειδικότερα, εξετάζονται η έννοια και τα βασικά χαρακτηριστικά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τα στάδια μέσω των οποίων πραγματοποιείται, η έννοια και η λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και η διακίνηση ναρκωτικών ως μία από τις σημαντικότερες μορφές οργανωμένης εγκληματικότητας. Παράλληλα, παρουσιάζεται η έννοια της αντεγκληματικής πολιτικής και οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις αντιμετώπισης του φαινομένου.

Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στο νομικό και θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Αναλύονται οι βασικές διεθνείς συμβάσεις, οι συστάσεις της FATF, το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο και οι σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και το ελληνικό νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής, με ιδιαίτερη έμφαση στον Ν. 4557/2018 και στους αρμόδιους ελεγκτικούς και διωκτικούς μηχανισμούς.

Το τέταρτο κεφάλαιο εξετάζει τη νομιμοποίηση εσόδων ως εργαλείο αντεγκληματικής πολιτικής κατά της διακίνησης ναρκωτικών. Στο πλαίσιο αυτό αναλύεται η προσέγγιση «*follow the money*», ο ρόλος της δέσμευσης και κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων, η

συμβολή των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στον εντοπισμό ύποπτων συναλλαγών, καθώς και η σημασία της διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών.

Το πέμπτο κεφάλαιο προχωρά στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων πολιτικών και μηχανισμών. Εξετάζονται τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, οι δυσκολίες εφαρμογής των σχετικών μέτρων στην πράξη, καθώς και εμπειρικά παραδείγματα και πραγματικές υποθέσεις που αναδεικνύουν τις δυνατότητες αλλά και τους περιορισμούς της προσέγγισης αυτής.

Το έκτο κεφάλαιο αναλύει τις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μηχανισμοί πρόληψης και καταστολής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις νέες τεχνολογίες, στα κρυπτονομίσματα, στη διασυνοριακή εγκληματικότητα, στα άτυπα συστήματα μεταφοράς κεφαλαίων και στις *offshore* δομές, οι οποίες δημιουργούν νέα πεδία δράσης για τις εγκληματικές οργανώσεις και δυσχεραίνουν το έργο των αρμόδιων αρχών.

Τέλος, το έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζει τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας, απαντά στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν και διατυπώνει προτάσεις πολιτικής και κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα σχετικά με την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων και της διακίνησης ναρκωτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Η έννοια της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Η διακίνηση ναρκωτικών συγκαταλέγεται στις πλέον κερδοφόρες μορφές οργανωμένου εγκλήματος, καθώς παράγει σημαντικά οικονομικά οφέλη για τα εμπλεκόμενα εγκληματικά δίκτυα. Η κατοχή και η διαχείριση μεγάλων ποσοτήτων παράνομων κεφαλαίων δημιουργεί αυξημένο κίνδυνο εντοπισμού από τις αρμόδιες αρχές και περιορίζει τη δυνατότητα ασφαλούς αξιοποίησής τους. Για τον λόγο αυτό, οι εγκληματικές οργανώσεις επιδιώκουν τη μετατροπή των παράνομων εσόδων σε περιουσιακά στοιχεία ή χρηματοοικονομικά κεφάλαια που εμφανίζονται ως νόμιμης προέλευσης. Η διαδικασία αυτή δεν συνιστά απλώς παρεπόμενο αποτέλεσμα της εγκληματικής δραστηριότητας, αλλά ουσιώδη προϋπόθεση για τη διατήρηση και αναπαραγωγή των εγκληματικών δικτύων. Επομένως, η κατανόηση της οικονομικής διάστασης της διακίνησης ναρκωτικών καθιστά αναγκαία την εξέταση της έννοιας και των μηχανισμών της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, γνωστή και ως «ξέπλυμα χρήματος», αποτελεί ένα σύνθετο νομικό αλλά και οικονομικό φαινόμενο που συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία της παράνομης οικονομίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με τον ελληνικό νόμο 4557/2018, ως νομιμοποίηση εσόδων νοούνται πράξεις όπως η μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσίας με γνώση της εγκληματικής της προέλευσης, η απόκρυψη ή συγκαλύψη της φύσης, της προέλευσης ή της κυριότητας περιουσιακών στοιχείων, καθώς και η απόκτηση, κατοχή ή χρήση αυτών με επίγνωση της παράνομης προέλευσής τους. Η διαδικασία αυτή επιτρέπει την ένταξη των παράνομων κεφαλαίων στο νόμιμο οικονομικό σύστημα, καθιστώντας δυσχερή τον εντοπισμό τους από τις αρμόδιες αρχές και διασφαλίζοντας τη δυνατότητα της αξιοποίησης και της επανεπένδυσής τους (Νόμος 4557/2018, ΦΕΚ Α' 139/30.07.2018, σελ. 9227). Στο πλαίσιο της εγκληματολογικής προσέγγισης, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας χρηματικά ποσά ή οικονομικά οφέλη που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες αποκτούν φαινομενικά νόμιμο χαρακτήρα. Σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις, η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τη μετατροπή, μεταβίβαση ή απόκρυψη

Διπλωματική Εργασία

περιουσίας με γνώση της εγκληματικής της προέλευσης, με σκοπό τη συγκάλυψη της πραγματικής προέλευσης των κεφαλαίων και τη δημιουργία της εντύπωσης ότι αυτά προέρχονται από νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες (Savona, 2005, σελ. 32). Η διαδικασία αυτή εξελίσσεται σε διακριτά στάδια, όπως η τοποθέτηση, η διαστρωμάτωση και η ενσωμάτωση, μέσω των οποίων επιδιώκεται η αποσύνδεση των κεφαλαίων από την αρχική εγκληματική δραστηριότητα. Παράλληλα, στη σύγχρονη οικονομία το φαινόμενο αυτό συνδέεται με την ύπαρξη «κρυφού» ή «αόρατου» πλούτου, ο οποίος διακινείται μέσω διεθνών δικτύων και χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό κινητικότητας και ασάφειας (Ruggiero, 2017, σελ. 200).

2.1.1 Ορισμός και βασικά χαρακτηριστικά

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, συνιστά σοβαρή απειλή για την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία των σύγχρονων κοινωνιών και αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο νομικό και οικονομικό φαινόμενο με σημαντικές κοινωνικές και θεσμικές προεκτάσεις (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σελ. 61). Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει ένα σύνολο ενεργειών και μηχανισμών που αποσκοπούν στην απόκρυψη της παράνομης προέλευσης χρημάτων και λοιπών οικονομικών ωφελημάτων τα οποία προκύπτουν από εγκληματικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, περιλαμβάνει τη μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσίας με γνώση της εγκληματικής της προέλευσης με στόχο τη συγκάλυψη της προέλευσης των κεφαλαίων και την αποφυγή των έννομων συνεπειών για τους εμπλεκόμενους, καθώς και την απόκρυψη ή παραποίηση στοιχείων που αφορούν τη φύση, την προέλευση, τη διακίνηση ή την κυριότητα της περιουσίας. Επιπλέον, στη σχετική έννοια εμπίπτει η απόκτηση, κατοχή ή χρήση περιουσίας με επίγνωση της παράνομης προέλευσής της, καθώς και η αξιοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την παροχή νομιμοφανούς χαρακτήρα σε παράνομα έσοδα. Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσονται η σύσταση ή συμμετοχή σε οργανωμένες δομές που επιδιώκουν τη διάπραξη των ανωτέρω πράξεων, όπως και κάθε μορφή απόπειρας, συνέργειας ή υποστήριξης αυτών. Τέλος, η νομιμοποίηση εσόδων αναγνωρίζεται και όταν τα υποκείμενα εγκλήματα έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλη χώρα, υπό την προϋπόθεση ότι θα θεωρούνταν αξιόποινα κατά το ελληνικό δίκαιο και τιμωρούνται και στη χώρα τέλεσής τους (Νόμος 4557/2018, ΦΕΚ Α' 139/30.07.2018, σελ. 9227). Με βάση τον ανωτέρω ορισμό, προκύπτουν

ορισμένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τα οποία αναδεικνύουν τη φύση και τη λειτουργία του φαινομένου. Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνιστά μια διαδικασία άμεσα συνδεδεμένη με την παραγωγή και τη συσσώρευση παράνομου πλούτου, ο οποίος επιχειρείται να ενσωματωθεί στη νόμιμη οικονομία μέσω της διείσδυσής του σε θεσμικά αποδεκτές δραστηριότητες. Στον πυρήνα της διαδικασίας αυτής βρίσκεται η επιδίωξη των δραστών να αποσυνδέσουν τα κεφάλαια από την εγκληματική τους προέλευση, επιτυγχάνοντας έτσι αφενός τη μείωση του κινδύνου εντοπισμού από τις δικωτικές αρχές και αφετέρου την αποτροπή της δέσμευσης ή κατάσχεσης των σχετικών περιουσιακών στοιχείων και άρα την προστασία των εσόδων τους από την δήμευση (Savona, 2005, σελ. 46). Για τον σκοπό αυτό, η νομιμοποίηση εσόδων δεν εκδηλώνεται ως αποσπασματική πρακτική, αλλά ως οργανωμένη και στρατηγικά σχεδιασμένη δραστηριότητα, η οποία βασίζεται στην επιλογή κατάλληλων μεθόδων, σχημάτων και μηχανισμών που προσαρμόζονται στις εκάστοτε συνθήκες. Παράλληλα, το φαινόμενο παρουσιάζει σαφή τάση ενίσχυσης του επαγγελματικού του χαρακτήρα, καθώς εμπλέκονται ολοένα και περισσότερο εξειδικευμένοι φορείς και τεχνικές, γεγονός που συνοδεύεται από αυξανόμενη πολυπλοκότητα στις εφαρμοζόμενες πρακτικές (Savona, 2005, σελ. 47). Η εξέλιξη αυτή συνδέεται στενά με τον έντονα διεθνοποιημένο χαρακτήρα της νομιμοποίησης εσόδων, η οποία υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα και αξιοποιεί τις διαφοροποιήσεις μεταξύ κρατών, ιδίως εκμεταλλευόμενη τα πλέον αδύναμα σημεία των κανονιστικών και εποπτικών μηχανισμών σε παγκόσμιο επίπεδο. Η υψηλή κινητικότητα των σχετικών δραστηριοτήτων επιτρέπει τη συνεχή μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα της απόκρυψης και δυσχεραίνοντας τον έλεγχό τους (Savona, 2005, σελ. 55-56). Τέλος, η διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων αναπτύσσεται σε διακριτά αλλά αλληλένδετα στάδια, τα οποία περιλαμβάνουν την αρχική εισαγωγή των παράνομων κεφαλαίων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, τη διαστρωμάτωσή τους μέσω σύνθετων και διαδοχικών συναλλαγών και τελικώς, την επανένταξή τους στην οικονομία ως φαινομενικά νόμιμα κεφάλαια (Savona, 2005, σελ.32).

2.1.2 Στάδια της νομιμοποίησης

Η κατανόηση της διαδικασίας της νομιμοποίησης εσόδων καθίσταται πληρέστερη μέσω της ανάλυσης των επιμέρους σταδίων που τη συγκροτούν. Για την επίτευξη λοιπόν της νομιμοποίησης των εσόδων που προέρχονται από την αρχική εγκληματική δραστηριότητα, οι εμπλεκόμενοι αξιοποιούν ποικίλες μεθόδους και τεχνικές, επιδιώκοντας την ένταξη αυτών των παράνομων κεφαλαίων στη νόμιμη οικονομία επινοώντας συνεχώς νέες τεχνικές. Οι τεχνικές αυτές αποσκοπούν τόσο στην αποφυγή του εντοπισμού των δραστών όσο και στη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης των σχετικών κεφαλαίων (Καραδήμας & Καραδήμα, 2015, σελ.61). Η διαδικασία που ακολουθείται για τη νομιμοποίηση εσόδων προερχόμενων από παράνομες δραστηριότητες, με σκοπό την απόκρυψη της προέλευσής τους και τη μετατροπή τους σε φαινομενικά νόμιμα περιουσιακά στοιχεία, διαρθρώνεται σε τρία διακριτά και θεμελιώδη στάδια.

Αρχικά, η τοποθέτηση (*placement*) αποτελεί το αρχικό στάδιο της διαδικασίας νομιμοποίησης εσόδων. Συνήθεις πρακτικές περιλαμβάνουν τον κατακερματισμό μεγάλων ποσών σε μικρότερες συναλλαγές (*smurfing*), τη χρήση καζίνο και τυχερών παιχνιδιών, την αξιοποίηση τίτλων στον κομιστή, καθώς και την εκμετάλλευση επιχειρήσεων με υψηλή κυκλοφορία μετρητών για την παραποίηση οικονομικών στοιχείων (Schneider, 2010, σελ. 33). Συντελείται κατά την εισαγωγή των παράνομων κεφαλαίων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, συνήθως μέσω της ένταξής τους σε θεσμοθετημένους μηχανισμούς, όπως το τραπεζικό σύστημα. Το στάδιο αυτό θεωρείται ιδιαίτερα ευάλωτο, καθώς σε αυτό το σημείο τα παράνομα αποκτηθέντα κεφάλαια είναι περισσότερο εκτεθειμένα στον εντοπισμό από τις αρμόδιες διωκτικές και ελεγκτικές αρχές. Επιπλέον, η αξιοποίηση των παράνομων κεφαλαίων δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην τη διαδικασία νομιμοποίησής τους, δεδομένου ότι είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν απευθείας για παράτυπες ή παράνομες δραστηριότητες, όπως η καταβολή αμοιβών σε μη νόμιμους εργαζομένους, η προμήθεια εξοπλισμού ή η δωροδοκία. Στις περιπτώσεις αυτές, η ένταξη των κεφαλαίων στο νόμιμο οικονομικό σύστημα δεν αποτελεί επιδιωκόμενο στόχο, και συνεπώς το στάδιο της τοποθέτησης δεν ενεργοποιείται. Τέλος, η τοποθέτηση δεν εξαντλείται στην απλή μεταφορά χρηματικών ποσών σε τραπεζικούς λογαριασμούς, αλλά περιλαμβάνει και τη μεταβολή της μορφής των κεφαλαίων, ώστε να καταστεί δυνατή η περαιτέρω απόκρυψή τους και η προετοιμασία τους για τα επόμενα στάδια της διαδικασίας (Kepli & Nasir, 2016,

σελ. 33–34). Στο δεύτερο στάδιο, το λεγόμενο στάδιο της διαστρωμάτωσης (*layering*), οι δράστες επιδιώκουν να αποκρύψουν την προέλευση των παράνομων εσόδων μέσω ενός μεγάλου αριθμού συναλλαγών, μετακινώντας τα παράνομα κεφάλαια. Η ένταση και η ταχύτητα των συναλλαγών αυξάνονται με τη χρήση πολλαπλών μεταφορών, ηλεκτρονικών συστημάτων πληρωμών, καθώς και διαφορετικών δικαιοδοσιών, ενώ η ανεπαρκής συνεργασία μεταξύ των κρατών στον τομέα της ποινικής δίωξης συχνά διευκολύνει τη διαδικασία της διαστρωμάτωσης (Kepli & Nasir, 2016, σελ. 33). Στο στάδιο αυτό, τα κεφάλαια υποβάλλονται σε διαδοχικές και πολύπλοκες μετατροπές με σκοπό τη δημιουργία πολλαπλών «ιχνών», γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή την ανάχνευση της αρχικής τους προέλευσης. Παράλληλα, η χρήση διεθνών χρηματοπιστωτικών δικτύων και τεχνολογικών μέσων ενισχύει την πολυπλοκότητα της διαδικασίας και συμβάλλει στην αποδυνάμωση των μηχανισμών ελέγχου (Levi & Reuter, 2006, σελ. 311). Το τελικό στάδιο της διαδικασίας, το στάδιο της ενσωμάτωσης ή ολοκλήρωσης (*integration*), αφορά τη διοχέτευση των κεφαλαίων στο νόμιμο οικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα, όπου πλέον συνυπάρχουν και συγχέονται με τα υπόλοιπα περιουσιακά στοιχεία. Η ενσωμάτωσή τους επιτυγχάνεται με την εμφάνισή τους ως προϊόν νόμιμης δραστηριότητας. Ως αποτέλεσμα, στο στάδιο της ενσωμάτωσης καθίσταται πλέον αδύνατος ο διαχωρισμός των εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες από εκείνα που έχουν νόμιμη προέλευση (Irwin et al., 2012, σελ. 322). Τα κεφάλαια δύνανται πλέον να χρησιμοποιηθούν ως μέσο χρηματοδότησης νόμιμων οικονομικών δραστηριοτήτων, μέσω επενδύσεων σε επιχειρήσεις, βιομηχανικούς τομείς, τουριστικές μονάδες και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες. Παράλληλα, μπορούν να μετατραπούν σε απτά περιουσιακά στοιχεία, όπως ακίνητα, έργα τέχνης ή λοιπά αγαθά υψηλής αξίας, γεγονός που ενισχύει περαιτέρω την ενσωμάτωσή τους στη νόμιμη οικονομία και καθιστά δυσχερή την ανάχνευση της αρχικής τους προέλευσης (Schott, 2006, σελ. I9–I10). Στη σύγχρονη ψηφιακή οικονομία, τα στάδια της νομιμοποίησης εσόδων εμφανίζουν αυξανόμενο βαθμό τεχνολογικής πολυπλοκότητας. Η χρήση ηλεκτρονικών τραπεζικών υπηρεσιών, διαδικτυακών πλατφορμών πληρωμών, εικονικών περιουσιακών στοιχείων και αποκεντρωμένων χρηματοοικονομικών εφαρμογών επιτρέπει τη γρήγορη μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ πολλαπλών δικαιοδοσιών, δυσχεραίνοντας σημαντικά την ανάχνευση της παράνομης προέλευσής τους. Ως αποτέλεσμα, οι παραδοσιακοί μηχανισμοί ελέγχου συχνά αδυνατούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις νέες αυτές μορφές οικονομικής εγκληματικότητας, γεγονός που ενισχύει την ανάγκη

τεχνολογικής προσαρμογής των μηχανισμών πρόληψης και καταστολής (FATF, 2020, σελ. 9–12).

Η διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων δεν πραγματοποιείται συνήθως από μεμονωμένους δράστες, αλλά συνδέεται στενά με τη δράση οργανωμένων εγκληματικών σχηματισμών που διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους, τις διασυνδέσεις και την οργανωτική δομή για τη διαχείριση μεγάλων παράνομων κεφαλαίων. Για τον λόγο αυτό, η κατανόηση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων προϋποθέτει την εξέταση της έννοιας και της λειτουργίας του οργανωμένου εγκλήματος.

2.2 Το οργανωμένο έγκλημα

Το οργανωμένο έγκλημα διαφέρει από τις συμβατικές μορφές εγκληματικότητας λόγω της οργανωμένης και διαρκούς δράσης του. Σύμφωνα με τη σύγχρονη εγκληματολογική προσέγγιση, το φαινόμενο δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε αυστηρά ιεραρχικές εγκληματικές οργανώσεις, αλλά εκδηλώνεται και μέσω ευέλικτων δικτύων συνεργασίας μεταξύ ατόμων και ομάδων που επιδιώκουν την αποκόμιση οικονομικού οφέλους από παράνομες δραστηριότητες. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται άμεσα με τις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, την ανάπτυξη των διεθνών αγορών και την πρόοδο της τεχνολογίας, οι οποίες διευκολύνουν τη διασυνοριακή δράση και την προσαρμοστικότητα των εγκληματικών οργανώσεων. Παράλληλα, το οργανωμένο έγκλημα χαρακτηρίζεται από σταθερότητα, καταμερισμό ρόλων, μυστικότητα και στρατηγικό σχεδιασμό, στοιχεία που ενισχύουν τη δυνατότητα επιβίωσης και επέκτασής του. Επιπλέον, η στενή σύνδεση του φαινομένου με τη διαφθορά, τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη διείσδυση στη νόμιμη οικονομία αναδεικνύει τις σοβαρές επιπτώσεις του τόσο στη λειτουργία των θεσμών όσο και στην κοινωνική και οικονομική σταθερότητα. Για τον λόγο αυτό, η μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την εγκληματολογία και το ποινικό δίκαιο, καθώς συμβάλλει στην κατανόηση των σύγχρονων μορφών εγκληματικής οργάνωσης και των μηχανισμών λειτουργίας τους (Edwards & Levi, 2008, σελ. 364–366).

2.2.1 Έννοια και χαρακτηριστικά

Το οργανωμένο έγκλημα συνιστά ένα φαινόμενο ιδιαίτερης σημασίας τόσο για την ελληνική όσο και για τη διεθνή έννομη τάξη και επηρεάζει ουσιαστικά και τις σχέσεις μεταξύ κράτους και πολιτών. Παράλληλα, η μελέτη του αναδεικνύει τις μεταβολές και τις εξελικτικές τάσεις της εγκληματικότητας, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο (Σταμούλη, 2018, σελ.276). Στη διεθνή βιβλιογραφία, ιδίως στις πρώιμες προσεγγίσεις, το οργανωμένο έγκλημα συχνά ταυτιζόταν με την έννοια της “Μαφίας” και εκλαμβάνονταν ως μια ενιαία, ιεραρχικά δομημένη οργάνωση. Επιπλέον, μεταγενέστερες προσεγγίσεις αμφισβήτησαν την αντίληψη αυτή, θεωρώντας ότι το οργανωμένο έγκλημα διαμορφώνεται μέσα από δίκτυα προσώπων και εγκληματικών ομάδων που συνδέονται μεταξύ τους μέσω σχέσεων συνεργασίας, ανταγωνισμού και αλληλεξάρτησης (Chambliss, 2008, σελ. 154). Στην ελληνική έννομη και επιστημονική πραγματικότητα, η μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος ως κοινωνικού

Διπλωματική Εργασία

φαινομένου εμφανίζεται σχετικά περιορισμένη και κατακερματισμένη, ιδίως στο πεδίο της εγκληματολογίας. Η συστηματικότερη ενασχόληση με το ζήτημα εντοπίζεται κυρίως στο χώρο του ποινικού δικαίου, ιδίως μετά την εισαγωγή του Νόμος 2928/2001, ο οποίος επικεντρώνεται στην έννοια της εγκληματικής οργάνωσης και στην ποινική της τυποποίηση. Αντίθετα, η εμπειρική διερεύνηση του φαινομένου παραμένει περιορισμένη, καθώς απουσιάζουν εκτεταμένες ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες, ενώ και η επίσημη καταγραφή του οργανωμένου εγκλήματος δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένη (Ν. 2928/2001, σελ. 279). Επιπλέον, ο όρος «οργανωμένο έγκλημα» καθιερώθηκε στον δημόσιο λόγο σχετικά πρόσφατα, κατά τη δεκαετία του 1990, χωρίς να αποτελεί προϊόν συστηματικής θεωρητικής ή εμπειρικής επεξεργασίας στο πλαίσιο των κοινωνικών επιστημών. Ως εκ τούτου, η υφιστάμενη γνώση για την έκταση και τα επιμέρους χαρακτηριστικά του φαινομένου στην Ελλάδα παραμένει περιορισμένη, γεγονός που δυσχεραίνει την εις βάθος κατανόηση και ανάλυσή του (Σταμούλη, 2019, σελ.213). Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, ήδη πριν από την υιοθέτηση της United Nations Convention against Transnational Organized Crime, δεν διέθετε έναν ενιαίο και καθολικά αποδεκτό ορισμό στο διεθνές δίκαιο (UNODC, 2010, σελ. 2–3). Αντίθετα, η προσέγγισή της διαφοροποιούνταν σημαντικά μεταξύ κρατών και επιστημονικών πεδίων, γεγονός που δημιουργούσε εννοιολογική ασάφεια και δυσχέρειες στη διεθνή συνεργασία για την αντιμετώπισή της. Η εννοιολογική προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος χαρακτηριζόταν επί μακρόν από ασάφεια, καθώς αντιμετωπιζόταν περισσότερο ως περιγραφική έννοια παρά ως σαφώς προσδιορισμένο νομικό φαινόμενο, γεγονός που δυσχέραινε τόσο την κατανόηση όσο και την αποτελεσματική καταπολέμησή του (UNODC, 2010, σελ. 11-12). Η σημαντικότερη προσπάθεια τυποποίησης του φαινομένου πραγματοποιήθηκε με τη Σύμβαση του Παλέρμο (2000), η οποία, αν και δεν ορίζει ρητά το «οργανωμένο έγκλημα», εισάγει τον όρο «οργανωμένη εγκληματική ομάδα», ορίζοντάς την ως μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων ατόμων, με διάρκεια και συντονισμένη δράση, που αποσκοπεί στη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων για την απόκτηση οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους. Η προσέγγιση αυτή μετατοπίζει την έμφαση από τις αυστηρά ιεραρχικές δομές σε πιο ευέλικτες μορφές εγκληματικών δικτύων (Χλούπης, 2019, σελ.281). Στο πλαίσιο αυτό, το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να προσεγγιστεί ως η δράση δομημένων ομάδων δύο ή περισσότερων ατόμων, οι οποίες λειτουργούν με διάρκεια και συντονισμό, επιδιώκοντας τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων και την αποκόμιση οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους. Οι ομάδες αυτές συγκροτούνται βάσει σχέσεων ιεραρχίας και συνεργασίας, ενώ η ηγεσία ασκεί καθοριστικό έλεγχο και συγκεντρώνει

Διπλωματική Εργασία

σημαντικό μέρος των κερδών τους. Παράλληλα, επιδιώκουν τον έλεγχο των αγορών και των γεωγραφικών περιοχών, αξιοποιώντας μέσα όπως είναι η βία, ο εκφοβισμός και η διαφθορά, όχι μόνο για τη διατήρηση της εγκληματικής τους δραστηριότητας αλλά και για τη διείσδυση των παράνομων εσόδων στη νόμιμη οικονομία (Cusson, 2009, σελ.321). Μετά την αποσαφήνιση της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος σε οριστικό επίπεδο, καθίσταται αναγκαία η περαιτέρω εμβάθυνση στα επιμέρους χαρακτηριστικά που το συγκροτούν ως ιδιαίτερο και σύνθετο εγκληματικό φαινόμενο. Τα χαρακτηριστικά αυτά δεν λειτουργούν αποσπασματικά, αλλά συνθέτουν ένα συνεκτικό πλαίσιο δράσης, το οποίο επιτρέπει την κατανόηση της δομής, της λειτουργίας αλλά και της δυναμικής των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Αρχικά το οργανωμένο έγκλημα δεν ταυτίζεται με μια ευκαιριακή σύμπραξη δραστών, αλλά προϋποθέτει μια σταθερή και δομημένη συλλογικότητα, η οποία υφίσταται για ορισμένο χρονικό διάστημα και δρα συντονισμένα και με διάρκεια στο χρόνο, γεγονός που αναδεικνύει τη συνέχεια της εγκληματικής δραστηριότητας και τον διακριτό της χαρακτήρα από μεμονωμένες παραβατικές πράξεις (Albanese, 2001, σελ. 15–16). Παράλληλα, κεντρικό γνώρισμα των οργανωμένων εγκληματικών σχηματισμών αποτελεί η ύπαρξη ιεραρχίας ρόλων και του λειτουργικού καταμερισμού εργασίας, με σχετικά σταθερή ηγεσία, περιορισμένη πρόσβαση νέων μελών και εξειδίκευση καθηκόντων, στοιχεία που ενισχύουν τον συντονισμό, τον έλεγχο και την επιχειρησιακή ανθεκτικότητα της ομάδας (Picarelli, 2010, σελ. 5). Επιπλέον, η οργανωμένη εγκληματικότητα χαρακτηρίζεται από έντονο συνωμοτικό χαρακτήρα, αυστηρούς εσωτερικούς κανόνες, μυστικότητα αλλά και πειθαρχημένη συμπεριφορά των μελών. Τα στοιχεία αυτά λοιπόν συγκροτούν τον βασικό μηχανισμό συνοχής και προστασίας από τις εξωτερικές απειλές και τη διείσδυση (Kramarenko, 2021, σελ. 107). Επιπλέον, καθοριστικό στοιχείο αποτελεί ο προσανατολισμός στο οικονομικό όφελος, καθώς οι εγκληματικές οργανώσεις λειτουργούν με ορθολογικά κριτήρια με κύριο στόχο, το οικονομικό κέρδος. Η οικονομική απόδοση αποτελεί τον βασικό άξονα λήψης αποφάσεων και εξηγεί γιατί οι οργανώσεις αυτές επιλέγουν δραστηριότητες υψηλής κερδοφορίας και περιορισμένης πιθανότητας εντοπισμού από τις διωκτικές αρχές (Varese, 2017, σελ. 28). Στο πλαίσιο αυτό, η διαφθορά συνιστά βασικό εργαλείο θωράκισης των οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων, καθώς διευκολύνει την αποφυγή σύλληψης, ποινικής δίωξης και καταδίκης. Ταυτόχρονα, συμβάλλει στη διατήρηση του ελέγχου των παράνομων αγορών, καθώς η συνεργασία ή η ανοχή κρατικών λειτουργών διευκολύνει τον περιορισμό της δράσης ανταγωνιστικών εγκληματικών ομάδων και ενισχύει τη θέση των οργανώσεων αυτών. Η

Διπλωματική Εργασία

πρακτική αυτή επιφέρει σοβαρή διάβρωση της θεσμικής λειτουργίας, υπονομεύοντας τόσο την αποτελεσματικότητα της επιβολής του νόμου όσο και τις αρχές του κράτους δικαίου. Σε τελικό επίπεδο, οι συνέπειες αντανakλώνται στο κοινωνικό σύνολο, καθώς η αποδυνάμωση της εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς επηρεάζει αρνητικά τη λειτουργία και την αξιοπιστία του κράτους δικαίου (Finckenauer & Waring, 2001, σελ. 5). Παράλληλα, η χρήση είτε η απειλή βίας, εκφοβισμού και εξαναγκασμού αποτελεί βασικό μέσο επιβολής και ελέγχου. Ως αποτέλεσμα έχει τη δημιουργία κλίματος φόβου που διευκολύνει τον κοινωνικό έλεγχο και τη σιωπή θυμάτων, μαρτύρων και ανταγωνιστών (Caparini, 2022, σελ. 7). Το οργανωμένο έγκλημα εκδηλώνεται συχνά πέρα από τα όρια ενός μόνο κράτους, είτε μέσω μετακίνησης προσώπων, αγαθών και κεφαλαίων είτε μέσω δικτύων που εκμεταλλεύονται διεθνείς αγορές και θεσμικά κενά. Παρουσιάζει έντονη διασυνοριακή διάσταση, καθώς δεν περιορίζεται από κρατικά σύνορα και επηρεάζει ευρύτερα το διεθνές περιβάλλον ασφάλειας (Van der Lijn, 2018, σελ. 1). Ιδιαίτερα σημαντικό και αναγκαίο χαρακτηριστικό αποτελεί η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, μέσω της οποίας καθίσταται δυνατή η ενσωμάτωση παράνομων κερδών στη νόμιμη οικονομία και η ενίσχυση της επιρροής των οργανώσεων (President's Commission on Organized Crime, 1984, σελ. 4-5). Τέλος, το οργανωμένο έγκλημα επιδιώκει τη διείδυση στη νόμιμη οικονομία, επενδύοντας και παρεμβαίνοντας σε νόμιμες δραστηριότητες, γεγονός που επιτρέπει την απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων, τη νομιμοποίηση εσόδων και την απόκτηση κοινωνικής και οικονομικής ισχύος. Η παρουσία του οργανωμένου εγκλήματος στον χώρο της νόμιμης οικονομίας ενισχύεται διαρκώς, επιφέροντας ουσιώδεις συνέπειες τόσο στη λειτουργία της αγοράς όσο και στον κοινωνικό ιστό. Η διείδυση αυτή εκδηλώνεται με πολλαπλούς τρόπους, με συνηθέστερη μορφή την άσκηση άμεσου ή έμμεσου ελέγχου σε νόμιμες επιχειρήσεις από εγκληματικές οργανώσεις (D'Angelo & Musumeci, 2016, σελ. 13). Συνοψίζοντας, το οργανωμένο έγκλημα συνιστά ένα πολυδιάστατο φαινόμενο με σαφή δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά, τα οποία το διαφοροποιούν από άλλες μορφές εγκληματικότητας. Η κατανόηση τόσο του ορισμού όσο και των επιμέρους χαρακτηριστικών του αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την αποτελεσματική ανάλυση, πρόληψη και αντιμετώπισή του στο σύγχρονο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον. Το οργανωμένο έγκλημα συνδέεται άμεσα με την επιδίωξη οικονομικού οφέλους και εμφανίζει χαρακτηριστικά επιχειρηματικής οργάνωσης, αξιοποιώντας πολύπλοκες δομές και δίκτυα που διευκολύνουν τη διακίνηση παράνομων κεφαλαίων. Η οικονομική διάσταση του οργανωμένου εγκλήματος ενισχύει τη δυνατότητα

Διπλωματική Εργασία

διδέσδυσης στην οικονομία και στους κρατικούς μηχανισμούς, γεγονός που καθιστά αναγκαία την ανάπτυξη εξειδικευμένων πολιτικών καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, ιδίως στον τομέα της διακίνησης ναρκωτικών (Συμεωνίδου & Καστανίδου, 2006, σελ. 870–871).

2.2.2 Δομή και λειτουργία εγκληματικών οργανώσεων

Η δομή των εγκληματικών οργανώσεων αποτελεί κεντρικό άξονα της ανάλυσης του οργανωμένου εγκλήματος, διότι η βιβλιογραφία δεν το προσεγγίζει απλώς ως σύνολο παράνομων πράξεων, αλλά ως μία μορφή συλλογικής οργάνωσης με διακριτά οργανωτικά γνωρίσματα. Στα συχνότερα χαρακτηριστικά των οργανωμένων εγκληματικών σχηματισμών περιλαμβάνονται η διαρκής ιεραρχία ηγετικών ρόλων, η περιορισμένη ή ελεγχόμενη ένταξη μελών, η εξειδίκευση, η ορθολογική επιδίωξη κέρδους, η χρήση ή η απειλή βίας και η διαφθορά δημόσιων λειτουργών. Κατά συνέπεια, η μελέτη της δομής δεν είναι δευτερεύον στοιχείο, αλλά βασικό μέσο κατανόησης του τρόπου ύπαρξης και δράσης τους. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή αντίληψη περί χαοτικών και αποσπασματικών εγκληματικών ενεργειών, οι σύγχρονες εγκληματικές οργανώσεις εμφανίζουν υψηλό βαθμό οργάνωσης, υιοθετώντας πρότυπα που προσεγγίζουν εκείνα των νόμιμων επιχειρήσεων (Σταμούλη, 2025, σελ. 45–46). Η ιεραρχική διάρθρωση αποτελεί βασικό γνώρισμα, με σαφώς καθορισμένα επίπεδα εξουσίας, όπου η ηγεσία λαμβάνει στρατηγικές αποφάσεις και τα κατώτερα μέλη εκτελούν εξειδικευμένες λειτουργίες, στοιχείο που ενισχύει την πειθαρχία και τη μυστικότητα (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, 2022, σελ. 57). Η λειτουργία των εγκληματικών οργανώσεων δεν εξαντλείται στη στατική ιεραρχική τους δομή, αλλά επεκτείνεται σε δυναμικά πρότυπα συνεργασίας και προσαρμογής στο περιβάλλον δράσης τους. Συγκεκριμένα, πολλές σύγχρονες εγκληματικές οργανώσεις υιοθετούν ευέλικτες μορφές οργάνωσης, όπως τα δικτυακά σχήματα (*network structures*), τα οποία επιτρέπουν την αποκέντρωση των δραστηριοτήτων και τη μείωση του κινδύνου αποκάλυψης. Σε αυτά τα σχήματα, οι σχέσεις μεταξύ των μελών βασίζονται περισσότερο στην εμπιστοσύνη και λιγότερο σε αυστηρές ιεραρχικές εντολές, γεγονός που διευκολύνει την ταχεία προσαρμογή σε μεταβαλλόμενες συνθήκες και την επέκταση σε διεθνές επίπεδο (UNODC, 2010, σελ. 26–27). Παράλληλα, η

εξειδίκευση και η κατανομή των ρόλων συνιστούν θεμελιώδεις χαρακτηριστικό των εγκληματικών οργανώσεων, καθώς αυτές διακρίνονται από εσωτερική διάρθρωση εργασιών και ελεγχόμενη ένταξη μελών, γεγονός που οδηγεί σε λειτουργική διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους. Οι οργανώσεις αυτές συγκροτούνται ως συλλογικές δομές με σαφώς προσδιορισμένες αρμοδιότητες και επιμέρους λειτουργίες, στοιχείο που ενισχύει τόσο την επιχειρησιακή τους αποτελεσματικότητα όσο και τη συνοχή και τη σταθερότητά τους (Sergi, 2022, σελ. 1–2). Επιπλέον, η λειτουργία των εγκληματικών οργανώσεων χαρακτηρίζεται από στοχευμένη και στρατηγική αξιοποίηση της βίας, όχι ως καθημερινής πρακτικής, αλλά ως μέσου επιβολής, ελέγχου και διατήρησης της εσωτερικής και εξωτερικής ισχύος τους. Η απειλή ή η επιλεκτική χρήση βίας λειτουργεί αποτρεπτικά τόσο έναντι ανταγωνιστικών ομάδων όσο και έναντι των ίδιων των μελών, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της πειθαρχίας και της συνοχής. Παράλληλα, η διαφθορά δημόσιων λειτουργών συνιστά κρίσιμο μηχανισμό διεύθυνσης και εξασφάλισης προστασίας, επιτρέποντας στις εγκληματικές οργανώσεις να δρουν με σχετική ασφάλεια εντός των θεσμικών πλαισίων και να περιορίζουν τον κίνδυνο καταστολής (United Nations, 2004, σελ. 27). Τέλος, ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η οικονομική διάσταση της λειτουργίας των εγκληματικών οργανώσεων, καθώς αυτές επιδιώκουν τη συστηματική παραγωγή και διατήρηση των κερδών μέσω παράνομων δραστηριοτήτων, τα οποία συχνά ενσωματώνονται στη νόμιμη οικονομία. Κεντρικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία διαδραματίζει η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η οποία συνίσταται στη μετατροπή των παράνομων κερδών σε φαινομενικά νόμιμα, μέσω σύνθετων οικονομικών συναλλαγών. Με τον τρόπο αυτό, οι εγκληματικές οργανώσεις διασφαλίζουν τη δυνατότητα αξιοποίησης των κεφαλαίων τους και ενισχύουν τη βιωσιμότητα και την περαιτέρω ανάπτυξή τους, λειτουργώντας με όρους που προσεγγίζουν τη λογική των οικονομικών επιχειρήσεων (UNODC, 2012, σελ. 5–6). Το οργανωμένο έγκλημα εκδηλώνεται μέσω ποικίλων μορφών δραστηριοτήτων, οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, τις διαθέσιμες ευκαιρίες και τις τεχνολογικές εξελίξεις. Οι μορφές αυτές δεν είναι στατικές, αλλά εξελίσσονται δυναμικά, αντανakλώντας τη συνεχή προσαρμογή των εγκληματικών οργανώσεων στις νέες συνθήκες και απαιτήσεις της παράνομης οικονομίας. Μία από τις πλέον διαδεδομένες μορφές οργανωμένου εγκλήματος είναι η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, η οποία αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για εγκληματικές οργανώσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Η διακίνηση ναρκωτικών πραγματοποιείται συνήθως μέσω δομημένων εγκληματικών δικτύων που λειτουργούν με συντονισμό, διάρκεια

Διπλωματική Εργασία

και σκοπό την αποκόμιση υψηλού οικονομικού κέρδους. Η δραστηριότητα αυτή χαρακτηρίζεται από διεθνή δίκτυα παραγωγής, μεταφοράς και διανομής, καθώς και από υψηλό επίπεδο οργάνωσης και συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών (Στεργιούλης, 2020).

Η οργανωτική δομή των εγκληματικών οργανώσεων επηρεάζει άμεσα και τις μεθόδους νομιμοποίησης εσόδων που επιλέγονται. Οι περισσότεροι ιεραρχικές οργανώσεις τείνουν να αξιοποιούν σταθερούς μηχανισμούς απόκρυψης και επανεπένδυσης κεφαλαίων, όπως επιχειρήσεις-βιτρίνες, ακίνητα και νόμιμες εμπορικές δραστηριότητες, μέσω των οποίων διασφαλίζεται κεντρικός έλεγχος των οικονομικών ροών. Αντίθετα, τα αποκεντρωμένα εγκληματικά δίκτυα βασίζονται συχνότερα σε ευέλικτες και διασυννοριακές μεθόδους, όπως η χρήση *offshore* εταιρειών, πολλαπλών τραπεζικών λογαριασμών, κρυπτονομισμάτων και διεθνών εμπορικών συναλλαγών. Ως εκ τούτου, η κατανόηση της δομής και της λειτουργίας των εγκληματικών οργανώσεων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση των μηχανισμών νομιμοποίησης εσόδων που αυτές αξιοποιούν. Η σχέση αυτή καθίσταται ιδιαίτερα εμφανής στον τομέα της διακίνησης ναρκωτικών, όπου τα υψηλά παράνομα κέρδη δημιουργούν διαρκή ανάγκη ανάπτυξης αποτελεσματικών μηχανισμών απόκρυψης και επανένταξης των κεφαλαίων στη νόμιμη οικονομία.

2.3 Η διακίνηση ναρκωτικών

Η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες μορφές οργανωμένου εγκλήματος διεθνώς, λόγω των υψηλών παράνομων κερδών που αποφέρει και της ανάπτυξης εκτεταμένων εγκληματικών δικτύων. Η αγορά ναρκωτικών μεταβάλλεται συνεχώς, προσαρμοζόμενη στις οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις, ενώ η σημαντική οικονομική αξία της και η συνεχής προσαρμογή στις συνθήκες της διεθνούς οικονομίας την καθιστούν βασικό πυλώνα της παράνομης οικονομίας (UNODC, 2010, σελ. 2–5). Κεντρικό χαρακτηριστικό της διακίνησης ναρκωτικών αποτελεί το ισχυρό οικονομικό κίνητρο που την διέπει. Τα υψηλά κέρδη που προκύπτουν από τη μαύρη αγορά δημιουργούν σημαντικά περιθώρια κέρδους για τις εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες λειτουργούν με στρατηγικό σχεδιασμό και επιχειρηματική λογική. Η δραστηριότητα αυτή βασίζεται στη διαχείριση κινδύνου, στην αξιοποίηση διεθνών δικτύων και στη συνεχή προσαρμογή στις αλλαγές της

αγοράς, γεγονός που ενισχύει τη βιωσιμότητα και την ανθεκτικότητά της. Παράλληλα, η ύπαρξη μεγάλων όγκων παράνομων εσόδων καθιστά αναγκαία τη χρήση μηχανισμών νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Σε διεθνές επίπεδο, ήδη από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1988 για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, αναγνωρίζεται ρητά η σύνδεση μεταξύ της διακίνησης ναρκωτικών και της νομιμοποίησης εσόδων, καθώς τα έσοδα που προκύπτουν από τη δραστηριότητα αυτή απαιτούν διαδικασίες απόκρυψης και επανένταξης στη νόμιμη οικονομία. Η διακίνηση ναρκωτικών δεν περιορίζεται μόνο στην παράνομη διακίνηση ουσιών, αλλά συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία της παράνομης οικονομίας και συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος και τη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων (Paoli, 2004, σελ. 186–188).

2.3.1 Έννοια και μορφές

Η διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών αποτελεί βασική δραστηριότητα του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της παράνομης οικονομίας. Οι εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό λειτουργούν συνήθως με δομημένη ιεραρχία. Χρησιμοποιούν ή απειλούν με βία για να πετύχουν τους σκοπούς τους και αποσκοπούν σε παράνομο κέρδος ή άλλα σημαντικά οφέλη, μέσα από συστηματική και εκτεταμένη παραβατική δράση (Cusson, 2009, σελ.323). Ορίζεται ως μια παγκόσμια παράνομη εμπορική δραστηριότητα που περιλαμβάνει την καλλιέργεια, παραγωγή, διανομή και πώληση ουσιών που απαγορεύονται από τη νομοθεσία περί ναρκωτικών (UNODC, 2023). Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει διαφορετικά στάδια τα οποία εκτείνονται από την παραγωγή έως την τελική κατανάλωση. Επιπλέον, η διακίνηση ναρκωτικών περιγράφεται ως ένα «παγκόσμιο παράνομο σύστημα αγοράς» που βασίζεται σε δομημένα δίκτυα και οικονομικές σχέσεις προσφοράς και ζήτησης (EBSCO Information Services, 2023). Επιπρόσθετα, η σημασία της διακίνησης ναρκωτικών αναδεικνύεται από το γεγονός ότι αποτελεί μία από τις πιο κερδοφόρες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος διεθνώς και μία από τις σημαντικότερες παράνομες αγορές παγκοσμίως. Η διακίνηση ναρκωτικών αναφέρεται στη μη νόμιμη παραγωγή, μεταφορά, διανομή και εμπορία ελεγχόμενων ουσιών μέσω διεθνικών εγκληματικών δικτύων και περιλαμβάνει ένα σύνολο

διασυνδεδεμένων δραστηριοτήτων που εκτείνονται από την παραγωγή έως και τη διάθεση των ουσιών στην αγορά (Paoli, 2019). Η διακίνηση ναρκωτικών δεν είναι ενιαία δραστηριότητα, αλλά εμφανίζεται σε διαφορετικές μορφές, ανάλογα με το επίπεδο οργάνωσης και το στάδιο της αγοράς (Reuter, 2013, σελ. 3). Εκδηλώνεται σε διαφορετικά επίπεδα και μορφές, από τη διεθνή μεταφορά ουσιών έως τη λιανική διάθεσή τους αλλά ακόμη και τη σύγχρονη ηλεκτρονική πώληση μέσω διαδικτύου. Η έννοια της αγοράς ναρκωτικών περιλαμβάνει ολόκληρη την αλυσίδα, από την παραγωγή στη χώρα προέλευσης μέχρι την απόκτηση της ουσίας από τον χρήστη στη χώρα προορισμού, συμπεριλαμβανομένων των διαδρομών διακίνησης, των μεθόδων απόκρυψης και της διανομής από το χονδρικό έως το λιανικό επίπεδο. Ακόμη, οι συνθήκες παγκοσμιοποίησης, η εξέλιξη των εμπορικών δικτύων και η ευχερής διασυνοριακή μετακίνηση αγαθών συμβάλλουν ουσιαστικά στη διευκόλυνση της διακίνησης ναρκωτικών σε διεθνές επίπεδο (EMCDDA & Europol, 2016, σελ. 7–8). Όσον αφορά τη λιανική και τη διαδικτυακή διάθεση ναρκωτικών, οι ευρωπαϊκές αναλύσεις δείχνουν ότι η προμήθεια ουσιών μέσω ανώνυμων διαδικτυακών αγορών και δικτύων του σκοτεινού διαδικτύου (*darknet*) αποτελεί πλέον ξεχωριστή μορφή παράνομης αγοράς. Η λειτουργία αυτών των δικτύων βασίζεται σε τεχνολογίες που διασφαλίζουν την ανωνυμία των χρηστών και στη χρήση κρυπτονομισμάτων για την πραγματοποίηση συναλλαγών. Παράλληλα, οι διαδικτυακές αυτές αγορές συνδέονται άμεσα με τη λιανική πώληση ναρκωτικών, καθώς πολλοί από τους πωλητές δραστηριοποιούνται κυρίως σε επίπεδο άμεσης διάθεσης προς τους χρήστες. Συνεπώς, η διακίνηση ναρκωτικών δεν περιορίζεται σε μια απλή πράξη παράνομης πώλησης, αλλά συνιστά ένα πολυεπίπεδο σύστημα παραγωγής, μεταφοράς και διανομής, το οποίο προσαρμόζεται τόσο στις διεθνείς εμπορικές ροές όσο και στις ψηφιακές υποδομές της σύγχρονης εποχής (EMCDDA & Europol, 2017, σελ. 15–16). Αρχικά, η διεθνής ή διακρατική διακίνηση ναρκωτικών αφορά τη μεταφορά παράνομων ουσιών πέρα από τα κρατικά σύνορα και αναπτύσσεται μέσα σε ένα περιβάλλον παγκοσμιοποιημένων δικτύων εμπορίου και μεταφοράς. Σε επίσημη ανάλυση των ευρωπαϊκών οργανισμών επισημαίνεται ότι η ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου και η ύπαρξη εμπορικής υποδομής επιτρέπουν τη γρήγορη διακίνηση αγαθών διαμέσου διεθνών συνόρων, ενώ παράλληλα υπογραμμίζεται ότι οι ομάδες που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση ναρκωτικών προσαρμόζουν τα επιχειρηματικά τους μοντέλα σε αυτές τις συνθήκες (EMCDDA & Europol, 2016, σελ. 16–17). Επιπρόσθετα, τα εγκληματικά δίκτυα χρησιμοποιούν αδυναμίες στην ασφάλεια των λιμένων και στις διαδικασίες της θαλάσσιας μεταφοράς, ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διακίνηση

Διπλωματική Εργασία

ναρκωτικών μέσω εμπορευματοκιβωτίων (Europol, 2023, σελ. 10–11). Η περιφερειακή και εθνική διακίνηση αντιστοιχεί στο επίπεδο εκείνο της αγοράς όπου οι ουσίες διακινούνται εντός της χώρας προορισμού, από ενδιάμεσους διανομείς προς χαμηλότερα επίπεδα της αλυσίδας. Για τις χονδρικές τιμές ναρκωτικών επισημαίνεται ότι, όσον αφορά την ηρωίνη, μπορούν να διακριθούν διαφορετικά επίπεδα αγοράς, ενώ παράλληλα αναφέρεται ότι υπάρχουν διακινητές που δραστηριοποιούνται είτε σε περιφερειακό είτε σε τοπικό επίπεδο (Storti et al., 2011, σελ. 12). Επιπλέον, στο εσωτερικό της χώρας κατανάλωσης, η ζήτηση στη χονδρική αγορά ενδέχεται να προέρχεται από άλλο επίπεδο της ίδιας αλυσίδας διανομής, όπως στην περίπτωση όπου περιφερειακοί χονδρέμποροι προμηθεύουν τοπικούς διανομείς. Κατά συνέπεια, η περιφερειακή και εθνική διακίνηση μπορεί να θεωρηθεί ως το ενδιάμεσο στάδιο που συνδέει την είσοδο της ουσίας στη χώρα με τη διάχυσή της στα τοπικά δίκτυα διανομής (Storti et al., 2011, σελ. 13). Η λιανική διακίνηση αποτελεί το κατώτερο επίπεδο της αγοράς και βρίσκεται αμέσως πριν από την τελική κατανάλωση. Στη διάκριση των επιπέδων της αγοράς, μετά το «street level» ακολουθεί η «consumption (final user)», γεγονός που δείχνει ότι η λιανική ή street-level διακίνηση είναι το στάδιο που μεσολαβεί πριν από τον τελικό χρήστη (Storti et al., 2011, σελ. 25). Επιπλέον, τα δείγματα κάτω του 1 γραμμαρίου αντιπροσωπεύουν «street-level trafficking», σε αντιδιαστολή προς μεγαλύτερες ποσότητες που αντιστοιχούν σε ανώτερα επίπεδα διακίνησης. Η λιανική διακίνηση, επομένως, μπορεί να περιγράφει τεκμηριωμένα ως μορφή διακίνησης μικρής κλίμακας, προσανατολισμένη στην άμεση διάθεση προς τον χρήστη (Storti et al., 2011, σελ. 57). Επιπρόσθετα, η διακίνηση μέσω διαδικτύου αποτελεί διακριτή σύγχρονη μορφή της αγοράς ναρκωτικών και συνδέεται κυρίως με τις ανώνυμες αγορές του darknet. Οι online anonymous markets ή «cryptomarkets» επιτρέπουν σε πωλητές και αγοραστές να συναλλάσσονται χωρίς να αποκαλύπτουν προσωπικά στοιχεία, δημιουργώντας υψηλό βαθμό ανωνυμίας. Η διακίνηση ναρκωτικών κυριαρχεί στις αγορές του darknet και, παρά το γεγονός ότι η διαδικτυακή διάθεση παραμένει περιορισμένη σε σύγκριση με τις παραδοσιακές μορφές διανομής, παρουσιάζει σταθερή ανάπτυξη ως εναλλακτικό κανάλι παράνομης εμπορίας (EMCDDA & Europol, 2017, σελ. 51–52). Συμπληρωματικά, σε επίσημη ανάλυση του ευρωπαϊκού market module για τη μεθαμφεταμίνη αναφέρεται ότι οι Ευρωπαίοι καταναλωτές μπορούν να έχουν πρόσβαση στη μεθαμφεταμίνη μέσω darknet markets και ότι οι περισσότερες σχετικές καταχωρίσεις αφορούσαν μικρές ποσότητες (EMCDDA & Europol, 2022, σελ.45).

2.3.2 Οικονομική διάσταση της διακίνησης ναρκωτικών

Οι παράνομες χρηματοροές ενισχύουν το οργανωμένο έγκλημα, καθώς αποτελούν το βασικό κίνητρο για τη διάπραξη εγκληματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες προκαλούν σοβαρές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Η διακίνηση ναρκωτικών συνιστά μία από τις σημαντικότερες μορφές παράνομης οικονομικής δραστηριότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς συνδέεται άμεσα με την παραγωγή υψηλών κερδών και τη λειτουργία διεθνών εγκληματικών αγορών. Η αγορά ναρκωτικών αποτελεί μία από τις κύριες αγορές της παγκόσμιας παράνομης οικονομίας και δημιουργεί σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις εγκληματικές οργανώσεις (UNODC, 2011, σελ. 99–100). Ένα βασικό χαρακτηριστικό της οικονομικής διάστασης της διακίνησης ναρκωτικών είναι το υψηλό επίπεδο κερδοφορίας της. Για παράδειγμα, η αγορά κοκαΐνης αποφέρει δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, με μεγάλο μέρος των κερδών να συγκεντρώνεται στις χώρες κατανάλωσης, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία της διανομής ως κεντρικού σταδίου της οικονομικής διαδικασίας. Η παγκόσμια αγορά κοκαΐνης εκτιμάται περίπου στα 85 δισ. δολάρια σε επίπεδο λιανικής. Το μεγαλύτερο μέρος των κερδών προέρχεται από τη Βόρεια Αμερική, τη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη αλλά και τη Νότια και Κεντρική Αμερική και Καραϊβική. Τα κέρδη κατανέμονται άνισα κατά μήκος της εφοδιαστικής αλυσίδας, με το μεγαλύτερο μέρος να συγκεντρώνεται στα στάδια διανομής και λιανικής πώλησης στις χώρες κατανάλωσης. Μεγάλο αποτελεί το ποσοστό των κερδών που οδηγείται σε ξέπλυμα βρώμικου χρήματος (*money laundering*), φτάνοντας περίπου το 62% των κερδών να καταφέρνουν να νομιμοποιηθούν. Σημαντικό χαρακτηριστικό αποτελεί ακόμη και η επανεπένδυση των κερδών στο ίδιο το εγκληματικό σύστημα, γεγονός που ενισχύει τη βιωσιμότητα και την επέκταση της διακίνησης ναρκωτικών (UNODC, 2011, σελ.128). Επιπλέον, ένα επιπλέον βασικό χαρακτηριστικό της οικονομικής λειτουργίας της διακίνησης ναρκωτικών είναι η διαμόρφωση τιμών και η διαφοροποίηση της αγοράς σε επίπεδα. Η ανάλυση της αγοράς ναρκωτικών βασίζεται σε δεδομένα τιμών, καθαρότητας και επιπέδων αγοράς, όπως η χονδρική και η λιανική διάθεση (Storti et al., 2011, σελ. 17–18). Η διακίνηση ναρκωτικών λειτουργεί με οικονομικούς όρους παρόμοιους με τις νόμιμες αγορές, επηρεαζόμενη από παράγοντες όπως το κόστος, το ρίσκο και το κέρδος, γεγονός που αναδεικνύει τη σύνδεσή της με την ευρύτερη οικονομική δραστηριότητα. Η οικονομική αυτή

δραστηριότητα συνοδεύεται από σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις, όπως στρεβλώσεις στην κατανομή πόρων, ενίσχυση της παραοικονομίας και επιβάρυνση των δημόσιων συστημάτων υγείας και ασφάλειας (Storti et al., 2011, σελ. 13–14).

2.3.3 Σύνδεση με το οργανωμένο έγκλημα

Η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί βασική δραστηριότητα πολλών οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, καθώς αποτελεί μία από τις βασικές δραστηριότητες μέσω των οποίων αυτές αποκομίζουν κέρδη και επεκτείνουν τη δράση τους. Το οργανωμένο έγκλημα στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από την εμπλοκή εγκληματικών δικτύων σε πολλαπλές δραστηριότητες, με τη διακίνηση ναρκωτικών να αποτελεί μία από τις κύριες μορφές εγκληματικής δραστηριότητας (Europol, 2021, σελ. 68). Η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών αποτελεί μία από τις πλέον διαδεδομένες και εδραιωμένες μορφές οργανωμένου εγκλήματος στην και Ελλάδα, εντασσόμενη σε ένα ευρύτερο πλαίσιο παράνομων δραστηριοτήτων με σταθερή παρουσία και διεθνική διάσταση, όπως καταγράφεται συστηματικά στις εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. από το 2011 και μετά (Σταμούλη, 2019, σελ.224). Η σύνδεση της διακίνησης ναρκωτικών με το οργανωμένο έγκλημα ενισχύεται από τον διακρατικό χαρακτήρα των εγκληματικών δικτύων. Οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο και εμπλέκονται σε δραστηριότητες όπως η διακίνηση ναρκωτικών, λειτουργώντας πέρα από τα εθνικά σύνορα και αξιοποιώντας διασυνοριακές συνδέσεις (UNODC, 2010, σελ. 13-14). Επιπλέον, η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί δραστηριότητα υψηλής κερδοφορίας, γεγονός που την καθιστά ιδιαίτερα ελκυστική για τις εγκληματικές οργανώσεις. Τα έσοδα από τη διακίνηση ναρκωτικών αποτελούν σημαντικό μέρος των συνολικών κερδών του οργανωμένου εγκλήματος. Η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί κεντρική δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς συνδέεται τόσο με τη δομή και τη λειτουργία των εγκληματικών δικτύων όσο και με την παραγωγή εσόδων και τη διεύρυνση των παράνομων δραστηριοτήτων τους. Οι διεθνείς εκθέσεις καταδεικνύουν ότι η σχέση αυτή είναι διαρκής και πολυεπίπεδη, ενισχύοντας τον διακρατικό χαρακτήρα του οργανωμένου εγκλήματος. (UNODC, 2011, σελ. 56-57).

Η σχέση μεταξύ διακίνησης ναρκωτικών και νομιμοποίησης εσόδων δεν είναι απλώς συμπληρωματική αλλά χαρακτηρίζεται από οργανική αλληλεξάρτηση. Η διακίνηση ναρκωτικών παράγει τεράστιες ποσότητες παράνομου ρευστού, το οποίο δεν μπορεί να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά χωρίς την απόκρυψη της προέλευσής του. Χωρίς τη διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων, οι εγκληματικές οργανώσεις θα κατείχαν μεγάλα χρηματικά ποσά σε μετρητά, τα οποία θα τις καθιστούσαν ευάλωτες στον εντοπισμό και τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων από τις αρμόδιες αρχές. Η νομιμοποίηση εσόδων λειτουργεί ως ο βασικός μηχανισμός μετατροπής του παράνομου κέρδους σε αξιοποιήσιμο οικονομικό κεφάλαιο, επιτρέποντας την επανεπένδυση των κερδών στη νόμιμη οικονομία αλλά και τη χρηματοδότηση νέων κύκλων διακίνησης ναρκωτικών. Υπό την έννοια αυτή, αποτελεί τον οικονομικό πυλώνα που διασφαλίζει τη βιωσιμότητα των εγκληματικών οργανώσεων και τη συνέχιση της παράνομης δραστηριότητάς τους. Η στενή σύνδεση μεταξύ διακίνησης ναρκωτικών, οργανωμένου εγκλήματος και νομιμοποίησης εσόδων αναδεικνύει τη δυσκολία αποτελεσματικής αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών με αποσπασματικά μέτρα. Η πολυπλοκότητα και ο διαρκώς εξελισσόμενος χαρακτήρας τους καθιστούν αναγκαία την ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών πρόληψης και καταστολής σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία αποκτά η αντεγκληματική πολιτική, η οποία διαμορφώνει το θεσμικό και επιχειρησιακό πλαίσιο αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

2.4 Αντεγκληματική Πολιτική

Η αντεγκληματική πολιτική αποτελεί ένα σύνθετο και εξελισσόμενο πεδίο δημόσιας πολιτικής, που συνδέεται άμεσα με τις ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές, το οποίο δεν περιορίζεται πλέον στη στενή εφαρμογή μέτρων του ποινικού συστήματος, αλλά συγκροτεί ένα ευρύτερο διεπιστημονικό πλαίσιο στρατηγικών αντιμετώπισης της εγκληματικότητας. Οι σύγχρονες εξελίξεις συνέβαλαν ώστε η αντεγκληματική πολιτική να μην αποτελεί «μια απλή εφαρμογή μέτρων που συνδέονται με το ποινικό σύστημα», αλλά «ένα συμπαγές διεπιστημονικό πεδίο σύγκλισης στρατηγικών αντιμετώπισης του εγκλήματος» (Βιδάλη, 2017, σελ.30). Η αντεγκληματική πολιτική διαμορφώνεται από το εκάστοτε ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο, ενώ ταυτόχρονα εξελίσσεται με βάση τις μεταβολές της εγκληματικότητας, επιδιώκοντας όχι μόνο να την αντιμετωπίσει αλλά και να την προλάβει.

Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της πρόβλεψης προληπτικών και αποτρεπτικών μέτρων, καθώς και με τη θέσπιση κατάλληλων νομοθετικών ρυθμίσεων για την καταστολή του εγκλήματος. Παράλληλα, φαινόμενα όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως και το έγκλημα συνολικά, δεν παραμένουν στατικά· αντίθετα, μεταβάλλονται και προσαρμόζονται ανάλογα με τις πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και ιστορικές συνθήκες (UNODC, 2010, σελ. 17-18). Μέσα από την υιοθέτηση διαφορετικών μέτρων και στρατηγικών, έχει εδραιωθεί διεθνώς μια προσέγγιση που δίνει έμφαση στην προστασία της κοινωνίας απέναντι στην εγκληματικότητα και στόχος της αντεγκληματικής πολιτικής είναι η πρόληψη και καταπολέμηση του εγκλήματος μέσω θεσμών και δράσεων. Η διεύρυνση αυτή συνδέεται άμεσα με τη συμμετοχή πολλαπλών φορέων και κοινωνικών ομάδων στη διαχείριση του εγκλήματος. Οι στρατηγικές αυτές «εμπλέκουν σε μεγάλο βαθμό την κοινότητα και ένα ευρύ φάσμα επαγγελματιών», γεγονός που αναδεικνύει τον πολυεπίπεδο χαρακτήρα της αντεγκληματικής πολιτικής. Η προσέγγιση αυτή αντανακλά και τη διεθνή τάση για ενίσχυση της πρόληψης και της κοινωνικής συμμετοχής (Garland, 2001, σελ.123-124).

2.4.1 Έννοια και στόχοι

Η πρόληψη του εγκλήματος αναφέρεται σε στρατηγικές και μέτρα που στοχεύουν στον περιορισμό των συνθηκών και των παραγόντων που ευνοούν την εγκληματική δραστηριότητα, αναδεικνύοντας τον προληπτικό χαρακτήρα της αντεγκληματικής πολιτικής πέρα από την κατασταλτική λειτουργία του ποινικού συστήματος (UNODC, 2010, σελ. 1-2). Η έννοια λοιπόν της αντεγκληματικής πολιτικής μπορεί να αποδοθεί ως ένα σύνολο συντονισμένων δράσεων που υπερβαίνουν την παραδοσιακή ποινική καταστολή και ενσωματώνουν ποικίλες κοινωνικές, πολιτικές και επιστημονικές προσεγγίσεις. Η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική χαρακτηρίζεται από μια μετατόπιση προς την πρόληψη του εγκλήματος και την ανάπτυξη συνεργατικών μορφών διαχείρισης της ασφάλειας (Crawford & Evans, 2017, σελ. 2). Η ανάπτυξη της αντεγκληματικής πολιτικής συνδέεται στενά με την εγκληματολογική έρευνα και τη διαμόρφωση πολιτικών παρεμβάσεων. Οι θεωρητικές εξελίξεις «δημιούργησαν ένα τεράστιο απόθεμα προτάσεων πολιτικής για το έγκλημα», γεγονός που αποτυπώνει τη στενή σχέση θεωρίας και πράξης. Αντίστοιχα, σε σύγχρονη επιστημονική ανάλυση επισημαίνεται ότι το ποινικό δίκαιο και οι πολιτικές πρόληψης λειτουργούν ως εργαλεία κοινωνικού ελέγχου και διακυβέρνησης (Ding, 2025, σελ. 67). Επιπλέον, η αντεγκληματική πολιτική εντάσσεται στο

ευρύτερο πλαίσιο των δημόσιων πολιτικών και επηρεάζεται από κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Συνδέεται άρρηκτα με «τα προβλήματα εγκληματικότητας, τα κοινωνικά προβλήματα και τις κοινωνικές συγκρούσεις», γεγονός που αναδεικνύει τον δυναμικό χαρακτήρα της. Παράλληλα, διεθνείς μελέτες τονίζουν ότι η πρόληψη του εγκλήματος στοχεύει στη μείωση της εγκληματικότητας και των επιπτώσεών της στην κοινωνία (Council of Ministers of the Republic of Bulgaria, 2012, σελ. 34). Έτσι λοιπόν, ο κύριος στόχος της αντεγκληματικής πολιτικής είναι η αποτελεσματική προστασία της κοινωνίας από την εγκληματικότητα μέσω της πρόληψης και του περιορισμού της παραβατικής συμπεριφοράς. Η επιδίωξη αυτή δεν εξαντλείται στην επιβολή ποινών, αλλά επεκτείνεται στη διαμόρφωση συνθηκών που αποτρέπουν την τέλεση εγκλημάτων, ενισχύουν τη συμμόρφωση προς τους κανόνες δικαίου και τέλος συμβάλλουν στην κοινωνική επανένταξη των δραστών, μειώνοντας την πιθανότητα υποτροπής. Με τον τρόπο αυτό, η αντεγκληματική πολιτική επιδιώκει τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και την εμπέδωση του αισθήματος ασφάλειας στους πολίτες (Βιδάλη, 2017, σελ. 94).

2.4.2 Κατασταλτική και προληπτική προσέγγιση

Η αντεγκληματική πολιτική συνιστά ένα σύνολο συντονισμένων παρεμβάσεων της πολιτείας που αποσκοπούν στον περιορισμό της εγκληματικότητας και στη διασφάλιση της κοινωνικής τάξης. Εκδηλώνεται μέσα από διαφορετικές μορφές, κυρίως την προληπτική και την κατασταλτική λειτουργία. Η προληπτική διάσταση περιλαμβάνει τόσο τη γενική πρόληψη, η οποία επιδιώκει τον αποτρεπτικό επηρεασμό του κοινωνικού συνόλου μέσω της απειλής ή της επιβολής ποινών, όσο και την ειδική πρόληψη, που στοχεύει στην αποτροπή της υποτροπής μέσω της εξατομικευμένης μεταχείρισης του δράστη. Παράλληλα, η κατασταλτική μορφή εκφράζεται μέσω της επιβολής κυρώσεων ως απάντηση στην παραβίαση του νόμου (Βιδάλη, 2017, σελ. 94). Στη σύγχρονη εποχή, παρατηρείται ενίσχυση της προληπτικής λειτουργίας του ποινικού δικαίου, η οποία υπερβαίνει τα παραδοσιακά όρια και οδηγεί σε ποινικοποίηση συμπεριφορών ήδη σε πρώιμο στάδιο, πριν την πλήρη εκδήλωση εγκληματικής δραστηριότητας. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με τη μετάβαση σε μια «κοινωνία διακινδύνευσης», όπου η προστασία από πιθανούς κινδύνους αποκτά προτεραιότητα έναντι της εκ των υστέρων αντιμετώπισης (Σπινέλλη, 2019, σελ. 34-35). Η διεύρυνση αυτή της

πρόληψης οδηγεί συχνά σε σύγκλιση των δύο προσεγγίσεων, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται μορφές «προληπτικής καταστολής». Σε αυτές τις περιπτώσεις, μέτρα που τυπικά αποσκοπούν στην πρόληψη ενσωματώνουν κατασταλτικά χαρακτηριστικά, όπως αυξημένη επιτήρηση και έλεγχο, ακόμη και χωρίς σαφή εκδήλωση εγκληματικής πράξης. Η ενίσχυση τέτοιων πρακτικών εγείρει σημαντικά ζητήματα ως προς την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών εγγυήσεων του κράτους δικαίου. Η έμφαση στην ασφάλεια ενδέχεται να οδηγήσει σε περιορισμό δικαιωμάτων, μεταβάλλοντας τη λειτουργία του ποινικού συστήματος από μηχανισμό απονομής δικαιοσύνης σε εργαλείο διαχείρισης κινδύνων. Τέλος, επισημαίνεται ότι η υπερβολική προσφυγή σε προληπτικές και κατασταλτικές στρατηγικές δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην αντιμετώπιση της εγκληματικότητας. Ιδίως σε σύνθετα φαινόμενα, όπως το οργανωμένο έγκλημα, οι παραδοσιακές μορφές πρόληψης και καταστολής εμφανίζουν περιορισμένη αποτελεσματικότητα, γεγονός που καθιστά αναγκαία την αναζήτηση πιο σύνθετων και πολυεπίπεδων πολιτικών (Ζαραφονίτου, 2019, σελ. 53-54). Η ενίσχυση του οργανωμένου εγκλήματος, σε συνδυασμό με τη διαρκή διεύρυνση και πολυπλοκότητα του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οδήγησε σε αυξημένη ενεργοποίηση της διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής. Η κινητοποίηση αυτή αποτυπώθηκε τόσο στην υιοθέτηση εκτεταμένων και αυστηρών διεθνών νομοθετικών πλαισίων όσο και στη δημιουργία εξειδικευμένων οργανισμών και θεσμικών μηχανισμών για την αντιμετώπιση των σχετικών φαινομένων. Παράλληλα, η αντεγκληματική πολιτική μπορεί να ερμηνευθεί ως ένας μηχανισμός κοινωνικής ρύθμισης, ο οποίος δεν συνιστά ουδέτερη ή απολύτως αντικειμενική διαδικασία ορισμού του εγκλήματος. Αντιθέτως, αντανakλά συγκεκριμένες κανονιστικές επιλογές και λειτουργεί επιβάλλοντας στους πολίτες πρότυπα συμπεριφοράς σύμφωνα με τους εκάστοτε θεσπισμένους κανόνες (Βιδάλη, 2017, σελ. 47-49).

Η αποτελεσματικότητα των σύγχρονων αντεγκληματικών πολιτικών επηρεάζεται ολοένα και περισσότερο από τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη διεθνοποίηση των οικονομικών συναλλαγών. Η ανάπτυξη νέων ψηφιακών μέσων, η αυξημένη κινητικότητα των κεφαλαίων και η διασυνοριακή δράση των εγκληματικών οργανώσεων δημιουργούν νέες προκλήσεις για τους μηχανισμούς πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Για τον λόγο αυτό, καθίσταται αναγκαία η εξέταση του τρόπου με τον οποίο

οι νέες τεχνολογίες και το διεθνές οικονομικό περιβάλλον επηρεάζουν τις σύγχρονες μορφές οικονομικού εγκλήματος.

2.5 Νέες τεχνολογίες και διασυνοριακές προκλήσεις στη νομιμοποίηση εσόδων

Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και η παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών έχουν μεταβάλει ουσιαστικά το περιβάλλον μέσα στο οποίο πραγματοποιείται η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Οι εγκληματικές οργανώσεις αξιοποιούν ολοένα και περισσότερο ψηφιακά μέσα και καινοτόμες χρηματοοικονομικές εφαρμογές, προκειμένου να μεταφέρουν, να αποκρύπτουν και να νομιμοποιούν παράνομα κεφάλαια με αυξημένη ταχύτητα και πολυπλοκότητα (FATF, 2021, σελ. 9-12).

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η χρήση κρυπτονομισμάτων, όπως το *Bitcoin* και το *Monero*, καθώς και η αξιοποίηση ανώνυμων ψηφιακών πορτοφολιών και αποκεντρωμένων χρηματοοικονομικών εφαρμογών (*Decentralized Finance – DeFi*). Τα μέσα αυτά επιτρέπουν τη μεταφορά κεφαλαίων χωρίς την άμεση μεσολάβηση παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, περιορίζοντας τις δυνατότητες εποπτείας και ελέγχου από τις αρμόδιες αρχές. Ιδιαίτερα τα κρυπτονομίσματα που δίνουν έμφαση στην προστασία της ιδιωτικότητας των χρηστών δυσχεραίνουν τον εντοπισμό της ταυτότητας των συναλλασσομένων και της προέλευσης των κεφαλαίων (Europol, 2023, σελ. 48-51).

Παράλληλα, το *Darknet* έχει εξελιχθεί σε σημαντικό πεδίο δραστηριοποίησης εγκληματικών δικτύων, καθώς επιτρέπει την πραγματοποίηση παράνομων συναλλαγών και τη διακίνηση αγαθών, όπως ναρκωτικών ουσιών, με αυξημένο βαθμό ανωνυμίας. Η χρήση κρυπτονομισμάτων στις σχετικές συναλλαγές διευκολύνει την απόκρυψη της διαδρομής των χρημάτων και τη μεταφορά τους σε διαφορετικές δικαιοδοσίες, καθιστώντας δυσχερέστερη την ανίχνευση των οικονομικών ροών από τις διωκτικές αρχές (UNODC, 2023, σελ. 35-38).

Εξίσου σημαντικές προκλήσεις προκύπτουν από τη διασυνοριακή φύση της σύγχρονης εγκληματικότητας. Η μεταφορά κεφαλαίων μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα μεταξύ διαφορετικών χωρών, συχνά μέσω *offshore* εταιρειών, φορολογικών παραδείσων και σύνθετων εταιρικών δομών. Αντίθετα, οι αρμόδιες αρχές δεσμεύονται από εθνικές δικαιοδοσίες και διαδικασίες διεθνούς δικαστικής συνδρομής, οι οποίες συχνά

χαρακτηρίζονται από σημαντικές χρονικές καθυστερήσεις. Ως αποτέλεσμα, δημιουργείται ένα εμφανές πλεονέκτημα υπέρ των εγκληματικών οργανώσεων, οι οποίες εκμεταλλεύονται τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών και των εποπτικών μηχανισμών (Savona & Riccardi, 2015, σελ. 16-17).

Οι εξελίξεις αυτές αναδεικνύουν την ανάγκη διαρκούς προσαρμογής των μηχανισμών πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των σύγχρονων μορφών οικονομικού εγκλήματος προϋποθέτει την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας, την ανάπτυξη εξειδικευμένων τεχνολογικών εργαλείων και τη συνεχή επικαιροποίηση του κανονιστικού πλαισίου, ώστε οι αρμόδιες αρχές να μπορούν να ανταποκρίνονται στις νέες μορφές και μεθόδους δράσης των εγκληματικών οργανώσεων (FATF, 2021, σελ. 65-67).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Διεθνές πλαίσιο

Η ανάλυση που προηγήθηκε ανέδειξε ότι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί σύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων και τη διακίνηση ναρκωτικών. Η διεθνής διάσταση των εγκληματικών δραστηριοτήτων, η συνεχής εξέλιξη των μεθόδων απόκρυψης των παράνομων κεφαλαίων και η αξιοποίηση πολύπλοκων χρηματοοικονομικών μηχανισμών καθιστούν δυσχερή τον εντοπισμό και την καταστολή τους μέσω των παραδοσιακών μορφών ποινικής δίωξης. Ως εκ τούτου, η αντιμετώπιση του φαινομένου δεν περιορίζεται πλέον αποκλειστικά στον εντοπισμό και την τιμωρία των φυσικών αυτουργών, αλλά επεκτείνεται στην πρόληψη, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών ροών που υποστηρίζουν τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων. Η ανάγκη αντιμετώπισης των σύνθετων αυτών μορφών εγκληματικότητας οδήγησε στη διαμόρφωση ειδικών πολιτικών πρόληψης και καταστολής, καθώς και ενός εκτεταμένου νομικού και θεσμικού πλαισίου σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία αποκτά η αντεγκληματική πολιτική, καθώς μέσω αυτής διαμορφώνονται οι στρατηγικές, τα θεσμικά εργαλεία και οι μηχανισμοί που αξιοποιούνται για την πρόληψη και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και του οργανωμένου εγκλήματος γενικότερα.

Η αντεγκληματική πολιτική επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο το κράτος αντιμετωπίζει το έγκλημα και ρυθμίζει κοινωνικές συμπεριφορές και δεν συνιστά μια απολύτως ουδέτερη ή αντικειμενική διαδικασία προσδιορισμού του εγκλήματος. Αντιθέτως, οι ορισμοί του τι θεωρείται αξιόποινη πράξη διαμορφώνονται μέσα από συγκεκριμένα θεωρητικά και κανονιστικά πλαίσια, τα οποία αντανakλούν τις κοινωνικές και πολιτικές επιλογές. Στο πλαίσιο αυτό, η αντεγκληματική πολιτική επιδρά στη συμπεριφορά των πολιτών, επιβάλλοντας τα πρότυπα δράσης σύμφωνα με τους εκάστοτε θεσπισμένους κανόνες (Βιδάλη, 2017, σελ.50). Η εξέταση των Διεθνών Συμβάσεων, των Ευρωπαϊκών Οδηγιών, καθώς και της Δράσης Διεθνών Οργανισμών και Θεσμών καταδεικνύει μια διαχρονική τάση ενίσχυσης και

Διπλωματική Εργασία

αυστηροποίησης της αντεγκληματικής πολιτικής σε θεωρητικό και κανονιστικό επίπεδο. Αυτό φαίνεται και στις πρόσφατες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε προσωρινή συμφωνία για την υιοθέτηση αυστηρότερων κανόνων με σκοπό την αποτελεσματικότερη η αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Council of the European Union, 2024). Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις αποσκοπούν στην περαιτέρω εναρμόνιση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στην κάλυψη υφιστάμενων κενών που αξιοποιούνται από εγκληματικά δίκτυα για τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων ή τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες παρουσιάζει έντονο διεθνές χαρακτήρα, καθώς εκδηλώνεται τόσο εντός των εθνικών συνόρων όσο και σε διασυνοριακό επίπεδο. Παράλληλα, η αντεγκληματική πολιτική επηρεάζεται συχνά από πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί διαθέτουν οικονομική ισχύ, πολιτική επιρροή και εξειδικευμένη γνώση. Επιπλέον, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν ισχυροί διεθνείς οργανισμοί, οι οποίοι διατυπώνουν κατευθυντήριες γραμμές και προτάσεις πολιτικής, συμβάλλοντας στον προσδιορισμό τόσο των προτεραιοτήτων όσο και του ίδιου του ορισμού του εγκλήματος (Βιδάλη, 2017, σελ.50). Στο πλαίσιο αυτό, τα οικονομικά κεφάλαια που προέρχονται ακόμη και από παράνομες δραστηριότητες μπορούν να λειτουργήσουν ως μηχανισμός ισχύος και επιρροής σε οικονομικό και θεσμικό επίπεδο. Έτσι, η αντεγκληματική πολιτική που στοχεύει στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν περιορίζεται πλέον σε ένα στενά ποινικό πεδίο, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διεθνούς οικονομικής διακυβέρνησης (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σελ.330). Για τον λόγο αυτό, η αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων απαιτεί συνεχή προσαρμογή των μηχανισμών ελέγχου. Η πολιτική αυτή οφείλει να ανταποκρίνεται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις καινοτόμες χρηματοοικονομικές πρακτικές, όπως τα κρυπτονομίσματα, όσο και τη διεθνοποιημένη δράση των τρομοκρατικών οργάνων. Παράλληλα, καθίσταται αναγκαία η διαρκής προσαρμογή στις νέες μεθόδους που αναπτύσσουν οι εμπλεκόμενοι, καθώς και η αντιμετώπιση των αδυναμιών και των κενών του θεσμικού πλαισίου, τα οποία συχνά αξιοποιούνται για την παράκαμψη των υφιστάμενων μηχανισμών ελέγχου (Council of the European Union, 2024).

3.1.1 Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών

Η διεθνής αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (*money laundering*) συνδέεται άμεσα με την εξέλιξη των συμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίες αποτέλεσαν τον βασικό μηχανισμό διαμόρφωσης ενός ενιαίου κανονιστικού πλαισίου. Η ανάγκη για τέτοιες παρεμβάσεις προέκυψε κυρίως από τη διεθνοποίηση του οργανωμένου εγκλήματος και ιδιαίτερα της διακίνησης ναρκωτικών, η οποία ανέδειξε την οικονομική διάσταση του εγκλήματος ως κρίσιμο πεδίο παρέμβασης (Savona, 2005, σελ. 32). Η πρώτη ουσιαστική διεθνής προσπάθεια έγινε με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Παράνομης Διακίνησης Ναρκωτικών και Ψυχοτρόπων Ουσιών (1988), γνωστή ως Σύμβαση της Βιέννης. Παρότι δεν γίνεται ρητή αναφορά στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η σύμβαση αυτή αποτέλεσε το πρώτο διεθνές νομικό κείμενο που καθιέρωσε την ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, συνδέοντάς την κατεξοχήν με το εμπόριο ναρκωτικών. Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση τόσο ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας όσο και της θέσπισης κατάλληλων ποινικών διατάξεων, οι οποίες καλύπτουν τη μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και την απόκρυψη ή συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής τους (Savona, 2005, σελ.37). Στο άρθρο 3 της σύμβασης προβλέπεται η υποχρέωση ποινικοποίησης της μετατροπής, μεταβίβασης και απόκρυψης περιουσίας που προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες, θεμελιώνοντας έτσι την έννοια της «νομιμοποίησης εσόδων» ως αυτόνομο αδίκημα (United Nations, 1988, σελ. 3-4). Η Σύμβαση της Βιέννης του 1988, στο πλαίσιο της διεθνούς καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, αποτέλεσε το πρώτο διεθνές κείμενο στο οποίο τυποποιήθηκε η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, με τον καθορισμό των βασικών νομοτυπικών μορφών της, οι οποίες έκτοτε υιοθετήθηκαν και ενσωματώθηκαν στα εθνικά ποινικά συστήματα (Παπαχαράλαμπος, 1998 σελ.690). Η σύνδεση της νομιμοποίησης εσόδων με το εμπόριο ναρκωτικών λειτούργησε ως καθοριστικός πολιτικός καταλύτης για τη διεθνή αποδοχή της σχετικής ποινικοποίησης, καθώς αποτέλεσε ένα κοινωνικά και πολιτικά αδιαμφισβήτητο πεδίο. Η εξέλιξη αυτή επέτρεψε την επέκταση του πλαισίου και σε άλλες μορφές εγκληματικότητας. Στο πλαίσιο των εξελίξεων που

ακολούθησαν το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και την ενίσχυση της παγκοσμιοποίησης, η αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων αναδείχθηκε σε κεντρικό εργαλείο διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής, συνδεδεμένο όχι μόνο με την καταπολέμηση του εγκλήματος, αλλά και με τη διαχείριση των κινδύνων που απορρέουν από τη διείσδυση παράνομων κεφαλαίων στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σελ. 262-263).

3.1.2 Συστάσεις της FATF

Η διεθνής αντεγκληματική πολιτική για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες διαμορφώθηκε σταδιακά μετά τη Σύμβαση της Βιέννης του 1988 και ενισχύθηκε περαιτέρω με τη δημιουργία της Ομάδας Χρηματοπιστωτικής Δράσης (Financial Action Task Force – FATF) το 1989. Η δημιουργία της συνδέθηκε με την ανάγκη διαμόρφωσης κοινών διεθνών προτύπων για την αντιμετώπιση ενός φαινομένου που συνδέθηκε αρχικά με το διεθνές λαθρεμπόριο ναρκωτικών και αναδείχθηκε σε ζήτημα διεθνούς ασφάλειας. Παρόλο που η FATF δεν αποτελεί διεθνή οργανισμό με πλήρη νομική υπόσταση, ασκεί σημαντική πολιτική επιρροή, με βασική αποστολή την αντιμετώπιση της διεθνούς απειλής που συνδεόταν κυρίως με το λαθρεμπόριο ναρκωτικών. Από νομική και θεσμική άποψη, η FATF δεν συγκροτεί διεθνή οργανισμό με την κλασική έννοια, αλλά μία άτυπη ομάδα χάραξης πολιτικής, η οποία λογοδοτεί μόνο προς τη συστατική της ομάδα και ανανεώνει την αποστολή της μέσω διαδοχικών πολιτικών εντολών. Η έδρα της βρίσκεται εντός των εγκαταστάσεων του ΟΟΣΑ¹, ο οποίος υποστηρίζει και γραμματειακά τη λειτουργία της, χωρίς πάντως η ίδια να παύει να προβάλλει την οργανωτική της αυτονομία. Κεντρικό εργαλείο της δράσης της αποτελούν οι λεγόμενες «40 Συστάσεις», οι οποίες διατυπώθηκαν ήδη από το 1990 και συγκροτούν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αντεγκληματικής πολιτικής. Οι Συστάσεις αυτές οργανώνονται γύρω από βασικούς άξονες που αφορούν το ποινικό δίκαιο, το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τη διεθνή συνεργασία, αποτυπώνοντας τη μετάβαση από αποσπασματικές εθνικές παρεμβάσεις σε ένα συντονισμένο διεθνές πρότυπο αντιμετώπισης του φαινομένου (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σελ. 263-264). Οι Συστάσεις της FATF δεν περιορίζονται μόνο στην ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές

¹ ΟΟΣΑ =Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

δραστηριότητες. Στο πεδίο του ποινικού δικαίου, προωθείται η ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων, η θέσπιση μέτρων δήμευσης και κατάσχεσης και η διευκόλυνση της απόδειξης της εγκληματικής προέλευσης των κεφαλαίων. Παράλληλα, στο επίπεδο του χρηματοπιστωτικού ελέγχου, εισάγονται υποχρεώσεις που αφορούν την ταυτοποίηση των πελατών, την τήρηση αρχείων συναλλαγών, τον εντοπισμό του πραγματικού δικαιούχου και την αναφορά ύποπτων δραστηριοτήτων, με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και την αποτροπή της διείσδυσης παράνομων κεφαλαίων στο οικονομικό σύστημα. Στο ίδιο πλαίσιο, αναδεικνύεται και η σημασία της διεθνούς συνεργασίας, μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών, της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και της εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της λειτουργίας της FATF αποτελεί η καθιέρωση μηχανισμών ελέγχου συμμόρφωσης, με κυριότερο χαρακτηριστικό, την αμοιβαία αξιολόγηση των κρατών. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τη συλλογή στοιχείων, την επιτόπια εξέταση και την έκδοση σχετικών εκθέσεων, οι οποίες δημοσιοποιούνται και επηρεάζουν τη διεθνή θέση των κρατών. Η μη συμμόρφωση μπορεί να οδηγήσει σε ένταξη σε καταλόγους αυξημένου κινδύνου και σε έμμεσες κυρώσεις μέσω των διεθνών οικονομικών σχέσεων, γεγονός που καθιστά την εφαρμογή των Συστάσεων ουσιαστικά επιβεβλημένη (Savona, 2005, σελ.39-40). Παρά την τυπική μη δεσμευτικότητά τους, οι Συστάσεις της FATF έχουν αποκτήσει ισχυρό κανονιστικό χαρακτήρα, καθώς επηρεάζουν άμεσα τη νομοθετική και κανονιστική δραστηριότητα των κρατών. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της αντεγκληματικής πολιτικής, η οποία, από τη σύνδεσή της με το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, επεκτάθηκε σε ευρύτερες μορφές οικονομικού εγκλήματος και σε ζητήματα χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σελ. 268-269). Ακόμη, η λειτουργία της FATF δεν στερείται προβληματισμών και έχουν επισημανθεί ζητήματα που αφορούν την έλλειψη επαρκών εμπειρικών δεδομένων για την έκταση και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου, την ασάφεια των κριτηρίων αξιολόγησης και τη διαφορετική μεταχείριση κρατών στο πλαίσιο των διαδικασιών συμμόρφωσης. Παράλληλα, η διεύρυνση του πεδίου της νομιμοποίησης εσόδων έχει οδηγήσει σε τάσεις υπερποινικοποίησης, μετατρέποντας το σχετικό αδίκημα σε βασικό εργαλείο γενικότερης αντεγκληματικής πολιτικής (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σελ.268-269). Συνολικά, οι Συστάσεις της FATF συγκροτούν ένα πολυεπίπεδο σύστημα που συνδυάζει ποινική καταστολή, χρηματοπιστωτική εποπτεία και διεθνή συνεργασία, αποτελώντας τον πυρήνα της σύγχρονης διεθνούς στρατηγικής για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η σημασία τους για την παρούσα μελέτη έγκειται

Διπλωματική Εργασία

στο ότι διαμορφώθηκαν αρχικά στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της διακίνησης ναρκωτικών, αλλά εξελίχθηκαν σε ευρύτερο μηχανισμό ρύθμισης και ελέγχου της διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας (Savona, 2005, σελ.39-40).

3.1.3 Σύμβαση Παλέρμο

Σημαντικό σταθμό της διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής κατά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνδέεται άμεσα με την υιοθέτηση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, η οποία υπογράφηκε το 2000 στο Παλέρμο (Savona, 2005, σελ.32-33). Η Σύμβαση αυτή αποτέλεσε κομβικό σημείο στη μετάβαση από την περιορισμένη αντιμετώπιση του φαινομένου όπως αυτή είχε διαμορφωθεί στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βιέννης, σε ένα ευρύτερο σύστημα καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και των οικονομικών του εκφάνσεων (UNODC, 2000, σελ. 1-2). Σε αντίθεση με το προγενέστερο κανονιστικό πλαίσιο, η Σύμβαση του Παλέρμο δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκληματικής δραστηριότητας, αλλά υιοθετεί έναν ευρύ ορισμό του «σοβαρού εγκλήματος», διευρύνοντας σημαντικά το πεδίο εφαρμογής της νομιμοποίησης εσόδων. Με τον τρόπο αυτό, η ποινικοποίηση δεν συνδέεται πλέον αποκλειστικά με τα έσοδα από τη διακίνηση ναρκωτικών, αλλά επεκτείνεται σε κάθε μορφή οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας που αποφέρει οικονομικά οφέλη (United Nations General Assembly, 2000, σελ. 6-7). Παράλληλα, η Σύμβαση του Παλέρμο ενισχύει ουσιαστικά το πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας, αναγνωρίζοντας ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος προϋποθέτει συντονισμένες διακρατικές ενέργειες. Στο πλαίσιο αυτό καθιερώνονται μηχανισμοί όπως η αμοιβαία δικαστική συνδρομή, η έκδοση δραστών και η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ αρμόδιων αρχών, καθώς και η αξιοποίηση ειδικών ερευνητικών τεχνικών για την καταπολέμηση σύνθετων μορφών εγκληματικότητας. Η κατεύθυνση αυτή αποτυπώνει τη γενικότερη τάση ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας ως βασικού άξονα της αντεγκληματικής πολιτικής, ιδίως σε φαινόμενα που εμφανίζουν διασυνοριακό χαρακτήρα και οργανωμένη δομή (Savona, 2005, σελ.32-33). Η σύγχρονη αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων και του οργανωμένου εγκλήματος προϋποθέτει τη συστηματική συνεργασία των κρατών, την ανταλλαγή των εκάστοτε πληροφοριών και τον συντονισμό των διωκτικών μηχανισμών σε διεθνές επίπεδο

(Παπανικολάου, 2019, σελ. 12). Ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται, επιπλέον, στα μέτρα που αφορούν τον εντοπισμό, τη δέσμευση και τη δήμευση των εγκληματικών εσόδων, καθώς και στην ανάπτυξη μηχανισμών που επιτρέπουν την παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών ροών. Η κατεύθυνση αυτή συνδέεται με τη βασική αρχή της διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής, σύμφωνα με την οποία η αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων επιδιώκεται μέσω της στέρησης των οικονομικών τους πόρων και του ελέγχου των χρηματοοικονομικών ροών που τις υποστηρίζουν (Ruggiero, 2017, σελ. 52-53). Η Σύμβαση του Παλέρμο εντάσσεται, συνεπώς, σε ένα ευρύτερο σύστημα διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής, το οποίο συνδυάζει την ποινική καταστολή με μηχανισμούς πρόληψης και διεθνούς συνεργασίας, καθώς αποτελεί ένα νομικό εργαλείο που αποσκοπεί στη βελτίωση των εθνικών νομοθεσιών και στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την αντιμετώπιση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος (Cockayne, 2011, σελ. 1-2). Επιπρόσθετα, η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της νομιμοποίησης εσόδων και η ενσωμάτωσή της σε ένα εκτεταμένο σύστημα αντεγκληματικής πολιτικής έχει προκαλέσει σημαντικούς προβληματισμούς. Η συνεχής επέκταση των βασικών αδικημάτων και η ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου συνδέονται με τάσεις διεύρυνσης της ποινικής καταστολής, γεγονός που εγείρει ζητήματα ως προς τη συμβατότητα με θεμελιώδεις αρχές του ποινικού δικαίου, όπως η αναλογικότητα και η σαφήνεια των ποινικών διατάξεων. Παράλληλα, έχει επισημανθεί ότι η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των σχετικών μέτρων παραμένει προβληματική λόγω της έλλειψης αξιόπιστων και επαρκών εμπειρικών δεδομένων, γεγονός που εντείνει τη σχετική θεωρητική κριτική. Παρά ταύτα, η Σύμβαση του Παλέρμο εξακολουθεί να αποτελεί βασικό σημείο αναφοράς για τη διεθνή αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων, καθώς συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου καταπολέμησης του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος και ενισχύει τη διεθνή συνεργασία στον συγκεκριμένο τομέα (Levi & Reuter, 2017, σελ. 307-309).

3.1.4 Σύμβαση Στρασβούργου (νομιμοποίηση εσόδων)

Η περαιτέρω εμβάθυνση της διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής κατά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνδέεται με την υιοθέτηση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και τη δήμευση των

προϊόντων εγκλήματος, η οποία υπογράφηκε στο Στρασβούργο το 1990. Η Σύμβαση αυτή αποτέλεσε ένα από τα πρώτα συνεκτικά ευρωπαϊκά νομικά κείμενα που επιδίωξαν τη συστηματική αντιμετώπιση του φαινομένου, εστιάζοντας όχι σε συγκεκριμένες μορφές εγκληματικότητας, αλλά στο σύνολο των εγκληματικών εσόδων, και ενισχύοντας την ανάγκη για συντονισμένη δράση μεταξύ των κρατών. Σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Βιέννης, η οποία συνδέθηκε άμεσα με την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, η Σύμβαση του Στρασβούργου υιοθετεί μια ευρύτερη προσέγγιση, καθώς το πεδίο εφαρμογής της καλύπτει τα προϊόντα κάθε μορφής εγκληματικής δραστηριότητας που αποφέρει οικονομικό όφελος. Με τον τρόπο αυτό προωθείται η αποσύνδεση της νομιμοποίησης εσόδων από συγκεκριμένες κατηγορίες βασικών αδικημάτων και εδραιώνεται η αντίληψη ότι πρόκειται για ένα αυτοτελές αδίκημα, το οποίο εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο καταπολέμησης του οικονομικού εγκλήματος (Council of Europe, 1990). Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στα μέτρα που αφορούν τον εντοπισμό, την έρευνα, τη δέσμευση και τη δήμευση των εγκληματικών προϊόντων, τα οποία αποτελούν κεντρικό άξονα της Σύμβασης του Στρασβούργου. Ειδικότερα, προβλέπεται η υποχρέωση των κρατών να θεσπίσουν κατάλληλα νομοθετικά και θεσμικά μέσα, ώστε οι αρμόδιες αρχές να είναι σε θέση να ανιχνεύουν, να παρακολουθούν και να δεσμεύουν περιουσιακά στοιχεία που συνδέονται με εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και να προβαίνουν στη δήμευσή τους. Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται στη βασική αρχή ότι η αποστέρηση των οικονομικών ωφελειών συνιστά καίριο μέσο περιορισμού της εγκληματικότητας, καθώς πλήττει άμεσα το οικονομικό κίνητρο που βρίσκεται στον πυρήνα της δράσης των εγκληματικών οργανώσεων. Παράλληλα, η Σύμβαση ενισχύει το πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας, καθιερώνοντας μηχανισμούς αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών, ιδίως σε ζητήματα εντοπισμού και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων. Η συνεργασία αυτή αντανακλά τη διασυννοριακή φύση της νομιμοποίησης εσόδων και αποσκοπεί στην αποτροπή της μεταφοράς παράνομων κεφαλαίων σε δικαιοδοσίες με ασθενέστερους μηχανισμούς ελέγχου. Η σημασία της Σύμβασης του Στρασβούργου έγκειται στη διαμόρφωση ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού πλαισίου καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, το οποίο συνδυάζει ποινικά μέτρα, προληπτικές παρεμβάσεις και διεθνή συνεργασία. Επιπλέον, συνέβαλε στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών και στη διαμόρφωση κοινών προτύπων που επηρέασαν τις μεταγενέστερες εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο (Council of Europe, 1990, σελ. 1-2). Η Σύμβαση δεν προσδιορίζει ρητά ένα συγκεκριμένο έννομο αγαθό που προστατεύεται μέσω της

Διπλωματική Εργασία

νομιμοποίησης εσόδων, ενώ η δυνατότητα τιμώρησης και τρίτων προσώπων, πέραν του δράστη του βασικού εγκλήματος, επιτρέπει μια ευρύτερη ερμηνεία της προστασίας. Παράλληλα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον εντοπισμό, τη δέσμευση και τη δήμευση των εγκληματικών εσόδων και των μέσων τέλεσης του εγκλήματος, με το εύρος των σχετικών μέτρων να αφήνεται σε σημαντικό βαθμό στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2014, σελ. 5-7). Η προσέγγιση αυτή αντανακλά μια μετατόπιση της αντεγκληματικής πολιτικής προς την οικονομική διάσταση του εγκλήματος, με επίκεντρο την ανάκτηση των παράνομων κερδών. Στο πλαίσιο αυτό, ενισχύεται η συνεργασία με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, η ανταλλαγή πληροφοριών για ύποπτες συναλλαγές και ο περιορισμός της επίκλησης του τραπεζικού απορρήτου, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δήμευση των εσόδων (Savona, 1997, σελ. 5-6).

3.2 Ευρωπαϊκό πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο παρότι έχει ενισχυθεί σημαντικά, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα στην εφαρμογή του. Για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων στην Ελλάδα, η πρακτική εφαρμογή των σχετικών μηχανισμών εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές δυσχέρειες. Οι δυσκολίες αυτές συνδέονται τόσο με διαρθρωτικά προβλήματα της δημόσιας διοίκησης όσο και με την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εγκλημάτων και των διασυννοριακών χρηματοροών (FATF, 2019, σελ. 45-47). Ειδικότερα, έχει επισημανθεί ότι η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου περιορίζεται συχνά λόγω καθυστερήσεων στην απονομή δικαιοσύνης, ανεπαρκούς τεχνικής εξειδίκευσης, περιορισμένων πόρων και δυσκολιών συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων αρχών. Παράλληλα, η αυξημένη χρήση πολύπλοκων εταιρικών σχημάτων, *offshore* δομών και ψηφιακών μέσων πληρωμών δυσχεραίνει σημαντικά τον εντοπισμό και την ιχνηλάτηση παράνομων κεφαλαίων (European Commission, 2022, σελ. 18-20). Ιδιαίτερη πρόκληση αποτελεί επίσης η ανάγκη ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, διωκτικών αρχών και διεθνών οργανισμών, ιδίως σε υποθέσεις που συνδέονται με οργανωμένα δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών. Η διασυννοριακή φύση των σχετικών εγκληματικών δραστηριοτήτων απαιτεί συνεχή ανταλλαγή πληροφοριών, τεχνολογική προσαρμογή και επιχειρησιακή ετοιμότητα,

στοιχεία που συχνά εμφανίζουν άνιση ανάπτυξη μεταξύ των κρατών (Europol, 2023, σελ. 32-35).

3.2.1 Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νομιμοποίηση εσόδων

Οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν τον βασικό μηχανισμό εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών στον τομέα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η πρώτη Οδηγία του 1991 υιοθετήθηκε με κύριο στόχο την αντιμετώπιση των εσόδων που προέρχονταν από τη διακίνηση ναρκωτικών, αναγνωρίζοντας τον ρόλο του χρηματοπιστωτικού συστήματος στη συγκάλυψη της προέλευσης των κεφαλαίων και εισάγοντας βασικές υποχρεώσεις, όπως η ταυτοποίηση των πελατών και η αναφορά ύποπτων συναλλαγών (Council of the European Communities, 1991, σελ. 2-3). Στη συνέχεια, οι μεταγενέστερες οδηγίες διεύρυναν σημαντικά το πεδίο εφαρμογής, τόσο ως προς τα βασικά αδικήματα όσο και ως προς τους υπόχρεους φορείς, ενσωματώνοντας νέες κατηγορίες επαγγελματιών στο σύστημα πρόληψης. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά τη διαπίστωση ότι η νομιμοποίηση εσόδων δεν περιορίζεται πλέον σε συγκεκριμένες μορφές εγκληματικότητας, αλλά συνδέεται με ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο αξιοποιεί σύνθετες οικονομικές και επαγγελματικές δομές για τη συγκάλυψη της προέλευσης των κεφαλαίων (European Parliament and Council, 2005, σελ. 1-2). Κομβικής σημασίας για την εξέλιξη του ευρωπαϊκού πλαισίου υπήρξε η καθιέρωση της προσέγγισης βάσει κινδύνου, σύμφωνα με την οποία τα υπόχρεα πρόσωπα οφείλουν να αξιολογούν και να διαχειρίζονται τον κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων ανάλογα με τα χαρακτηριστικά κάθε συναλλαγής ή πελάτη (Ελληνική Βουλή, 2018). Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει τη στοχευμένη εφαρμογή των μέτρων πρόληψης, ιδίως σε τομείς υψηλού κινδύνου, όπου δραστηριοποιούνται οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα. Οι νεότερες ρυθμίσεις ενισχύουν τη διαφάνεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω της υποχρέωσης ταυτοποίησης των πραγματικών δικαιούχων και της δημιουργίας σχετικών μητρώων, στα οποία καταγράφονται στοιχεία για τα φυσικά πρόσωπα που ελέγχουν νομικές οντότητες, διευκολύνοντας έτσι τον εντοπισμό παράνομων χρηματοοικονομικών ροών (Anagnostopoulos & Tsagkalidis, 2026).

3.2.2 Μηχανισμοί συνεργασίας μεταξύ κρατών-μελών

Η αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προϋποθέτει την ανάπτυξη αποτελεσματικών μηχανισμών συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, δεδομένου ότι τόσο η νομιμοποίηση εσόδων όσο και η διακίνηση ναρκωτικών έχουν κατεξοχήν διασυνοριακό χαρακτήρα. Η ανάγκη αυτή απορρέει από τη δυνατότητα των εγκληματικών δικτύων να μεταφέρουν κεφάλαια μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών, εκμεταλλευόμενα τις διαφοροποιήσεις των εθνικών συστημάτων ελέγχου (Murphy, 2024, σελ. 1–2). Κεντρικό ρόλο στο σύστημα συνεργασίας διαδραματίζουν οι Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (FIUs), οι οποίες είναι αρμόδιες για τη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών σχετικά με ύποπτες συναλλαγές και για την ανταλλαγή αυτών των πληροφοριών με αντίστοιχες αρχές άλλων κρατών-μελών. Η συνεργασία αυτή επιτρέπει τον εντοπισμό χρηματοοικονομικών ροών που συνδέονται με οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση ναρκωτικών (European Parliament and Council, 2015, σελ. 6). Παράλληλα, η επιχειρησιακή και δικαστική συνεργασία ενισχύεται μέσω οργανισμών όπως η Europol και η Eurojust, οι οποίοι συμβάλλουν στον συντονισμό ερευνών και στη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών. Οι οργανισμοί αυτοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση οργανωμένων μορφών εγκληματικότητας, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, μέσω της υποστήριξης κοινών επιχειρήσεων και της συνεργασίας μεταξύ εθνικών αρχών (European Union, 2018, σελ. 1). Επιπλέον, η συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών ενισχύεται μέσω μηχανισμών αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, οι οποίοι επιτρέπουν την ανταλλαγή αποδεικτικών στοιχείων και τη λήψη μέτρων, όπως η δέσμευση και η δήμευση περιουσιακών στοιχείων που συνδέονται με εγκληματικές δραστηριότητες. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για την αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων, καθώς συμβάλλουν στην αποστέρηση των οικονομικών τους πόρων (UNODC, 2012, σελ. 13–21). Παρά την ανάπτυξη των ανωτέρω μηχανισμών, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές προκλήσεις, όπως οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των εθνικών νομικών πλαισίων και οι περιορισμοί στην αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών. Οι αδυναμίες αυτές επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής και καθιστούν δυσχερή την πλήρη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της, ιδίως ως προς τη συμβολή της στην καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών (Blancas et al., 2018, σελ. 749–755).

3.3 Εθνικό πλαίσιο (Ελλάδα)

Στην Ελλάδα, η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνδέεται άμεσα με την αντεγκληματική πολιτική, καθώς επιδιώκει όχι μόνο την τιμώρηση του βασικού εγκλήματος, αλλά και την αποστέρηση του οικονομικού οφέλους που αυτό παράγει. Στο πεδίο της διακίνησης ναρκωτικών, η σημασία του πλαισίου αυτού είναι ιδιαίτερη, διότι τα έσοδα από τη συγκεκριμένη εγκληματική δραστηριότητα συχνά επιχειρείται να ενταχθούν στη νόμιμη οικονομία μέσω χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, επιχειρηματικών σχημάτων ή άλλων μορφών απόκρυψης της πραγματικής προέλευσης των κεφαλαίων. Η FATF, στην έκθεση αμοιβαίας αξιολόγησης της Ελλάδας, αναφέρει ότι η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί έναν από τους βασικούς κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων για τη χώρα, μαζί με τη διαφθορά, τα φορολογικά αδικήματα, τα περιουσιακά εγκλήματα, τα οικονομικά εγκλήματα και τη λαθρεμπορία. Η διαπίστωση αυτή δείχνει ότι η αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες δεν λειτουργεί απλώς ως οικονομικός μηχανισμός ελέγχου, αλλά ως εργαλείο για την αποδυνάμωση οργανωμένων εγκληματικών δικτύων (FATF, 2019, σελ. 3). Το ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαίσιο στηρίζεται κυρίως στον Ν. 4557/2018, ο οποίος αποτελεί τη βασική νομοθετική βάση για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ο νόμος αυτός, όπως έχει τροποποιηθεί, αποτελεί τη βάση του ελληνικού πλαισίου και ενσωματώνει τις σχετικές ευρωπαϊκές οδηγίες.

3.3.1 Νομοθετικό πλαίσιο: Ν. 4557/2018

Ο Ν. 4557/2018 ορίζει τη νομιμοποίηση εσόδων ως σύνολο πράξεων που έχουν σκοπό την απόκρυψη ή συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης περιουσίας. Στον πυρήνα του νόμου βρίσκεται η ιδέα ότι το εγκληματικό όφελος δεν πρέπει να μπορεί να μετατραπεί σε φαινομενικά νόμιμο οικονομικό αγαθό. Έτσι, η μετατροπή, μεταβίβαση, απόκρυψη, συγκάλυψη, κατοχή ή χρήση περιουσίας που προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα αντιμετωπίζεται ως αυτοτελές πεδίο ποινικής και προληπτικής παρέμβασης. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι ο νόμος συνδέει τη νομιμοποίηση εσόδων με τα λεγόμενα «βασικά

αδικήματα», δηλαδή εγκληματικές πράξεις από τις οποίες προκύπτει οικονομικό όφελος. Με αυτόν τον τρόπο, η διακίνηση ναρκωτικών δεν αντιμετωπίζεται μόνο ως έγκλημα κατά της δημόσιας υγείας ή της κοινωνικής ασφάλειας, αλλά και ως πηγή παράνομων κεφαλαίων που απαιτούν οικονομική διερεύνηση και δέσμευση. Ο νόμος καθορίζει επίσης τα «υπόχρεα πρόσωπα», δηλαδή επαγγελματίες και φορείς που οφείλουν να εφαρμόζουν μέτρα πρόληψης. Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, πιστωτικά ιδρύματα, χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, λογιστές, ορκωτοί ελεγκτές, συμβολαιογράφοι, δικηγόροι υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, καθώς και άλλες επαγγελματικές κατηγορίες που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για τη διοχέτευση ή συγκάλυψη παράνομων κεφαλαίων (Ελληνική Δημοκρατία, 2018, σελ.9230-9231). Βασικός μηχανισμός του νόμου είναι η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη. Τα υπόχρεα πρόσωπα οφείλουν να γνωρίζουν την ταυτότητα του πελάτη, να κατανοούν τον σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης και να παρακολουθούν τις συναλλαγές με βάση τον κίνδυνο που παρουσιάζει κάθε περίπτωση. Η προσέγγιση αυτή είναι σημαντική, διότι δεν αντιμετωπίζει όλες τις συναλλαγές με τον ίδιο τρόπο, αλλά δίνει έμφαση στις συναλλαγές υψηλότερου κινδύνου. Βασικός μηχανισμός του νόμου είναι η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη. Τα υπόχρεα πρόσωπα οφείλουν να γνωρίζουν την ταυτότητα του πελάτη, να κατανοούν τον σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης και να παρακολουθούν τις συναλλαγές με βάση τον κίνδυνο που παρουσιάζει κάθε περίπτωση. Η προσέγγιση αυτή είναι σημαντική, διότι δεν αντιμετωπίζει όλες τις συναλλαγές με τον ίδιο τρόπο, αλλά δίνει έμφαση στις συναλλαγές υψηλότερου κινδύνου. Παράλληλα, ο Ν. 4557/2018 προβλέπει αυξημένα μέτρα δέουσας επιμέλειας σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου, όπως συναλλαγές με χώρες που χαρακτηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως υψηλού κινδύνου ή περιπτώσεις που, λόγω της φύσης τους, απαιτούν ενισχυμένο έλεγχο (Ελληνική Δημοκρατία, 2018, σελ. 9240-9241) Κρίσιμο στοιχείο του πλαισίου είναι η υποχρέωση αναφοράς ύποπτων συναλλαγών. Τα υπόχρεα πρόσωπα οφείλουν να ενημερώνουν άμεσα την Αρχή όταν γνωρίζουν ή έχουν σοβαρές ενδείξεις ότι χρηματικά ποσά αποτελούν προϊόν εγκληματικής δραστηριότητας ή συνδέονται με χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η υποχρέωση αυτή καλύπτει ακόμη και την απόπειρα ύποπτης συναλλαγής. Επιπλέον, τα υπόχρεα πρόσωπα πρέπει να απέχουν από τη διενέργεια συναλλαγών όταν γνωρίζουν ή υποπτεύονται ότι αυτές συνδέονται με προϊόντα εγκληματικών δραστηριοτήτων, μέχρι να ολοκληρωθούν οι προβλεπόμενες ενέργειες ενημέρωσης της Αρχής. Η διάταξη αυτή δείχνει ότι το ελληνικό σύστημα δεν περιορίζεται στην εκ των υστέρων καταστολή, αλλά επιχειρεί να εμποδίσει την ολοκλήρωση ύποπτων οικονομικών κινήσεων

Διπλωματική Εργασία

(Ελληνική Δημοκρατία, 2018, σελ. 9245). Ο Ν. 4557/2018 δεν περιορίζεται αποκλειστικά στην ποινική αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, αλλά συνδυάζει δύο συμπληρωματικούς πυλώνες αντιμετώπισης του φαινομένου: τον προληπτικό και τον κατασταλτικό. Ο προληπτικός πυλώνας περιλαμβάνει τις υποχρεώσεις των πιστωτικών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, την εφαρμογή μέτρων δέουσας επιμέλειας ως προς τους πελάτες, την παρακολούθηση των συναλλαγών, την τήρηση αρχείων και την υποβολή αναφορών ύποπτων συναλλαγών (STRs) προς τις αρμόδιες αρχές. Στον ίδιο πυλώνα εντάσσεται και η λειτουργία της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων, η οποία συμβάλλει στον έγκαιρο εντοπισμό ύποπτων οικονομικών δραστηριοτήτων. Αντίθετα, ο κατασταλτικός πυλώνας αφορά την ποινική δίωξη των δραστών, την επιβολή ποινικών κυρώσεων, καθώς και τη δέσμευση, κατάσχεση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων που συνδέονται με εγκληματικές δραστηριότητες. Η διάκριση αυτή αναδεικνύει ότι η σύγχρονη πολιτική καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων δεν στηρίζεται αποκλειστικά στην ποινική τιμώρηση των δραστών, αλλά συνδυάζει προληπτικούς και κατασταλτικούς μηχανισμούς με σκοπό τον εντοπισμό, την αποτροπή και την εξουδετέρωση των παράνομων οικονομικών ροών πριν αυτές ενσωματωθούν στη νόμιμη οικονομία.

3.3.2 Αρμόδιες αρχές και θεσμοί

Η εφαρμογή του ελληνικού πλαισίου AML δεν ανατίθεται σε έναν μόνο φορέα, αλλά οργανώνεται μέσα από ένα σύστημα συνεργασίας περισσότερων αρχών. Κεντρική θέση κατέχει η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, η οποία λειτουργεί ως ελληνική Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών. Η αποστολή της Αρχής αυτής δεν περιορίζεται μόνο στη λήψη αναφορών ύποπτων συναλλαγών, αλλά επεκτείνεται και σε ζητήματα οικονομικών κυρώσεων και ελέγχου περιουσιακής κατάστασης (Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων, χ.χ.). Για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων που προέρχονται από διακίνηση ναρκωτικών, συλλέγονται, αναλύονται και αξιολογούνται πληροφορίες για ύποπτες συναλλαγές που υποβάλλονται από τα υπόχρεα πρόσωπα. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να οδηγήσουν στον εντοπισμό παράνομων χρηματοοικονομικών ροών και στη διαβίβαση υποθέσεων στις αρμόδιες αρχές. Η σημασία της λειτουργίας αυτής ενισχύεται από το γεγονός ότι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες που συνδέεται με τη διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί βασικό πεδίο κινδύνου και πραγματοποιείται μέσω διαφόρων
Διπλωματική Εργασία

οικονομικών δραστηριοτήτων (Financial Intelligence Unit, χ.χ.). Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει εποπτικό ρόλο ως προς τα ιδρύματα που υπάγονται στην αρμοδιότητά της. Ελέγχει την τήρηση των υποχρεώσεων δέουσας επιμέλειας και της υποχρέωσης αναφοράς ύποπτων συναλλαγών από τα εποπτευόμενα ιδρύματα. Η ίδια διευκρινίζει ότι δεν έχει προανακριτικές αρμοδιότητες ούτε ευθύνη διερεύνησης των ύποπτων συναλλαγών, καθώς η ουσιαστική διερεύνηση ανήκει στην Αρχή Καταπολέμησης (Bank of Greece, χ.χ.). Πέρα από την Τράπεζα της Ελλάδος, ο Ν. 4557/2018 προβλέπει και άλλες αρμόδιες αρχές για την εποπτεία διαφορετικών κατηγοριών υπόχρεων προσώπων. Το άρθρο 6 του νόμου καθορίζει τις αρμόδιες αρχές που εποπτεύουν την εφαρμογή των διατάξεων από τα υπόχρεα πρόσωπα (Ελληνική Δημοκρατία, 2018, σελ. 9245). Σημαντικό ρόλο έχει και η ΑΑΔΕ, ιδίως σε υποθέσεις που συνδέονται με φορολογικά και τελωνειακά αδικήματα. Η ΑΑΔΕ εξέδωσε οδηγίες σχετικά με ελέγχους δέουσας επιμέλειας για την τήρηση των υποχρεώσεων του Ν. 4557/2018 από τα υπόχρεα πρόσωπα (Επιτροπή Στρατηγικής, 2023, σελ. 60–61). Η Επιτροπή Στρατηγικής έχει επίσης συντονιστικό ρόλο. Σύμφωνα με την Έκθεση Πεπραγμένων, στο έργο της περιλαμβάνονται η πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων, η μελέτη και ο σχεδιασμός μέτρων νομοθετικής, κανονιστικής και οργανωτικής φύσης, καθώς και η συμμόρφωση της χώρας με διεθνή πρότυπα και απαιτήσεις (Επιτροπή Στρατηγικής, 2023, σελ. 39-40)

3.3.3 Μηχανισμοί ελέγχου και εφαρμογής

Οι μηχανισμοί ελέγχου και εφαρμογής του ελληνικού πλαισίου βασίζονται κυρίως στην πρόληψη, στην αναφορά ύποπτων συναλλαγών, στην εποπτεία των υπόχρεων προσώπων και στη δυνατότητα λήψης μέτρων κατά της περιουσίας που συνδέεται με εγκληματική δραστηριότητα. Πρώτος μηχανισμός είναι η δέουσα επιμέλεια. Τα υπόχρεα πρόσωπα δεν αρκεί να πραγματοποιούν τυπική ταυτοποίηση του πελάτη, αλλά πρέπει να εφαρμόζουν μέτρα ανάλογα με τον κίνδυνο. Η νομοθεσία προβλέπει ότι η έκταση των μέτρων εξαρτάται από στοιχεία όπως η δραστηριότητα του πελάτη, ο σκοπός της σχέσης, η συχνότητα και η αξία των συναλλαγών, καθώς και η αναμενόμενη προέλευση και ο προορισμός των κεφαλαίων (Ελληνική Δημοκρατία, 2018, σελ. 9256). Το ελληνικό πλαίσιο βασίζεται σε συνδυασμό προληπτικών και κατασταλτικών μηχανισμών. Κεντρικό ρόλο διαδραματίζει η πρόληψη, μέσω της εφαρμογής μέτρων δέουσας επιμέλειας από τα υπόχρεα πρόσωπα, η υποχρέωση αναφοράς ύποπτων συναλλαγών, η εποπτεία της συμμόρφωσης από αρμόδιες αρχές, καθώς και η

δυνατότητα λήψης μέτρων κατά περιουσιακών στοιχείων που συνδέονται με εγκληματική δραστηριότητα. Δεύτερος μηχανισμός είναι η υποβολή αναφορών ύποπτων συναλλαγών. Η λειτουργία του μηχανισμού αυτού είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διακίνηση ναρκωτικών, διότι οι εγκληματικές οργανώσεις επιδιώκουν συχνά να αποκρύψουν τα πραγματικά ίχνη του χρήματος μέσα από νόμιμες ή φαινομενικά νόμιμες συναλλαγές. Η υποχρέωση άμεσης ενημέρωσης της Αρχής επιτρέπει την έγκαιρη ενεργοποίηση της χρηματοοικονομικής διερεύνησης. Τρίτος μηχανισμός είναι η αποχή από ύποπτες συναλλαγές. Όταν ένα υπόχρεο πρόσωπο γνωρίζει ή υποπτεύεται ότι μια συναλλαγή συνδέεται με προϊόν εγκληματικής δραστηριότητας, οφείλει να μην την ολοκληρώσει πριν προβεί στις απαραίτητες ενέργειες ενημέρωσης της Αρχής. Με τον τρόπο αυτό, το σύστημα λειτουργεί προληπτικά, εμποδίζοντας την ένταξη παράνομων κεφαλαίων στην οικονομική κυκλοφορία (Ελληνική Δημοκρατία, 2018, σελ. 9245). Τέταρτος μηχανισμός είναι η εποπτεία των υπόχρεων προσώπων από τις αρμόδιες αρχές. Η Τράπεζα της Ελλάδος, για παράδειγμα, ελέγχει τη συμμόρφωση των εποπτευόμενων ιδρυμάτων με τις υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας και αναφοράς. Αυτός ο διαχωρισμός είναι σημαντικός: οι εποπτικές αρχές ελέγχουν τη συμμόρφωση, ενώ η Αρχή Καταπολέμησης διερευνά τις ύποπτες συναλλαγές. Πέμπτος μηχανισμός είναι η δυνατότητα δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων. Ο Ν. 4557/2018 προβλέπει προσωρινή δέσμευση ή αναστολή όταν υπάρχουν σχετικές υπόνοιες, ενώ η δέσμευση μπορεί να αφορά και περιουσιακά στοιχεία που δεν πρέπει να μετακινηθούν, να μεταβιβαστούν ή να χρησιμοποιηθούν. Η δυνατότητα αυτή είναι κρίσιμη στην αντεγκληματική πολιτική, επειδή πλήττει το οικονομικό κίνητρο του οργανωμένου εγκλήματος. Έκτος μηχανισμός είναι οι κυρώσεις για μη συμμόρφωση. Ο νόμος προβλέπει ποινική ευθύνη για υπόχρεο πρόσωπο που παραλείπει από πρόθεση να αναφέρει ύποπτες ή ασυνήθεις συναλλαγές ή παρουσιάζει ψευδή ή παραπλανητικά στοιχεία. Αυτό ενισχύει τη σοβαρότητα της υποχρέωσης αναφοράς και αποτρέπει την παθητική ή προσχηματική συμμόρφωση (Ελληνική Δημοκρατία, 2018, σελ. 9248-9249). Τέλος, η αποτελεσματικότητα του ελληνικού συστήματος εξαρτάται από τον συντονισμό των αρχών και την ποιότητα των πληροφοριών που ανταλλάσσονται. Η Έκθεση Πεπραγμένων της Επιτροπής Στρατηγικής αναφέρεται στη δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας για την καταχώριση στατιστικών στοιχείων από τις εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές, γεγονός που δείχνει την ανάγκη ενίσχυσης της οργανωμένης συλλογής και αξιοποίησης δεδομένων (Επιτροπή Στρατηγικής, 2023, σελ. 69-70). Συνολικά, το ελληνικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων λειτουργεί ως συμπληρωματικό εργαλείο

Διπλωματική Εργασία

αντεγκληματικής πολιτικής απέναντι στη διακίνηση ναρκωτικών. Η χρησιμότητά του έγκειται στο ότι δεν περιορίζεται στον εντοπισμό των φυσικών αυτουργών, αλλά στοχεύει στις οικονομικές ροές, στα δίκτυα υποστήριξης και στο περιουσιακό όφελος του εγκλήματος. Η αποτελεσματικότητά του εξαρτάται από την έγκαιρη αναφορά ύποπτων συναλλαγών, την ουσιαστική εποπτεία, τη συνεργασία των αρχών και τη δυνατότητα ταχείας δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων.

3.3.4 Πρακτικές δυσχέρειες εφαρμογής στην Ελλάδα

Παρά τη σημαντική ενίσχυση του νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων στην Ελλάδα, η πρακτική εφαρμογή των σχετικών μηχανισμών εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές δυσχέρειες. Οι δυσκολίες αυτές συνδέονται τόσο με διαρθρωτικά προβλήματα της δημόσιας διοίκησης όσο και με την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εγκλημάτων και των διασυνοριακών χρηματοροών (FATF, 2019, σελ. 45–47). Ειδικότερα, έχει επισημανθεί ότι η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου περιορίζεται συχνά λόγω καθυστερήσεων στην απονομή δικαιοσύνης, ανεπαρκούς τεχνικής εξειδίκευσης, περιορισμένων πόρων και δυσκολιών συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων αρχών. Παράλληλα, η αυξημένη χρήση πολύπλοκων εταιρικών σχημάτων, offshore δομών και ψηφιακών μέσων πληρωμών δυσχεραίνει σημαντικά τον εντοπισμό και την ιχνηλάτηση παράνομων κεφαλαίων (European Commission, 2022, σελ. 18–20). Ιδιαίτερη πρόκληση αποτελεί επίσης η ανάγκη ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, διωκτικών αρχών και διεθνών οργανισμών, ιδίως σε υποθέσεις που συνδέονται με οργανωμένα δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών. Η διασυνοριακή φύση των σχετικών εγκληματικών δραστηριοτήτων απαιτεί συνεχή ανταλλαγή πληροφοριών, τεχνολογική προσαρμογή και επιχειρησιακή ετοιμότητα, στοιχεία που συχνά εμφανίζουν άνιση ανάπτυξη μεταξύ των κρατών (Europol, 2023, σελ. 32–35).

Η ύπαρξη εκτεταμένου νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου δεν αρκεί από μόνη της για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου. Καθοριστική σημασία έχει ο τρόπος με τον οποίο οι θεσμικοί μηχανισμοί αξιοποιούνται ως εργαλεία αντεγκληματικής πολιτικής για την αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων και τον περιορισμό των οικονομικών τους πόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

4.1 Η προσέγγιση «*follow the money*»

Η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική απέναντι στο οργανωμένο έγκλημα δεν περιορίζεται πλέον στη σύλληψη και καταδίκη των δραστών, αλλά στρέφεται και στις οικονομικές υποδομές που επιτρέπουν τη συνέχιση της εγκληματικής δραστηριότητας. Ειδικά στη διακίνηση ναρκωτικών, η νομιμοποίηση εσόδων λειτουργεί ως αναγκαίος μηχανισμός μετατροπής των παράνομων κερδών σε φαινομενικά νόμιμους πόρους. Έτσι, η προσέγγιση «*follow the money*» επιδιώκει την ανίχνευση των χρηματοοικονομικών ροών, ώστε να εντοπιστούν οι δομές, οι συνεργοί και τα περιουσιακά στοιχεία που στηρίζουν την εγκληματική οργάνωση. Η χρηματοοικονομική έρευνα, η κατάσχεση προϊόντων εγκλήματος και ο έλεγχος της νομιμοποίησης εσόδων αποτελούν πλέον τμήμα των στρατηγικών περιορισμού του οργανωμένου εγκλήματος (Βιδάλη, 2019, σελ. 309). Η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος πρέπει να στοχεύει τόσο στις επιβλαβείς πράξεις όσο και στους φορείς και τις οργανωμένες δομές που τις υποστηρίζουν. Η επισήμανση αυτή συνδέεται με τη λογική της προσέγγισης «*follow the money*», σύμφωνα με την οποία η διερεύνηση των χρηματοοικονομικών ροών μπορεί να αποκαλύψει τα δίκτυα και τις δομές που στηρίζουν τη λειτουργία των εγκληματικών οργανώσεων (Levi & Maguire, 2004, σελ. 2). Η σημασία της οικονομικής διάστασης του εγκλήματος ενισχύθηκε σε διεθνές επίπεδο μετά τη Σύμβαση της Βιέννης του 1988, η οποία αποτέλεσε σημείο καμπής για την ανάπτυξη πολιτικών κατά της νομιμοποίησης εσόδων, ιδίως σε σχέση με τη διακίνηση ναρκωτικών. Από τότε, η ανίχνευση και ο έλεγχος των παράνομων κεφαλαίων αποτελούν βασικά εργαλεία της αντεγκληματικής πολιτικής (Savona, 2005, σελ.32). Παράλληλα, για τη διακυβέρνηση και τη διαφθορά, η αντιμετώπιση φαινομένων όπως η νομιμοποίηση εσόδων συνδέεται με την ενίσχυση της λογοδοσίας και της διαφάνειας στους θεσμούς. Συνεπώς, η προσέγγιση «*follow the money*» δεν αποτελεί μόνο εργαλείο ποινικής καταστολής, αλλά και μηχανισμό θεσμικού ελέγχου. (Brown & Cloke, 2005,σελ.2)

4.2 Δέσμευση και κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων

Στην ελληνική έννομη τάξη, η συστηματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος διαμορφώθηκε σχετικά καθυστερημένα. Πριν από τη θέσπιση του Ν. 2928/2001, δεν υπήρχε ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο για την οργανωμένη εγκληματική δράση, αλλά μόνο αποσπασματικές διατάξεις, όπως αυτές περί συναυτουργίας, συνεργίας και σύστασης συμμορίας. Παράλληλα, επιμέρους ζητήματα, όπως η δήμευση και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, ρυθμιζόνταν κυρίως με τον Ν. 2331/1995. Με τον Ν. 2928/2001 επιχειρήθηκε για πρώτη φορά η συνολική ρύθμιση του οργανωμένου εγκλήματος, χωρίς όμως αρχικά σαφή διάκριση μεταξύ εγκληματικής και τρομοκρατικής οργάνωσης, η οποία θεσπίστηκε μεταγενέστερα με τον Ν. 3251/2004 (Σταμούλη, 2019,σελ.220). Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τα μέτρα δήμευσης μπορούν να έχουν τόσο ποινικό όσο και αστικό χαρακτήρα, επιτρέποντας μεγαλύτερη ευελιξία στην εφαρμογή τους. Μέσω των μηχανισμών αυτών, οι αρχές έχουν τη δυνατότητα να αφαιρούν και να ανακτούν τα έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες, περιορίζοντας την περαιτέρω αξιοποίησή τους. Επιπλέον, η δήμευση συμβάλλει στην αποτροπή της επανεπένδυσης των παράνομων κεφαλαίων και στην αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων (Smith & Cassella, 2016, σελ. 68-69). Η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων αποτελεί βασικό εργαλείο της αντεγκληματικής πολιτικής κατά της νομιμοποίησης εσόδων, καθώς αποσκοπεί στην αποτροπή της απόκρυψης ή μεταβίβασης των προϊόντων εγκλήματος πριν από την οριστική δήμευσή τους. Στη νομιμοποίηση εσόδων από διακίνηση ναρκωτικών, τα μέτρα αυτά επιτρέπουν στις αρχές να παρεμβαίνουν άμεσα σε περιουσιακά στοιχεία που συνδέονται με εγκληματική δραστηριότητα, ακόμη και πριν από την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, εφόσον υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για παράνομη προέλευση των κεφαλαίων (Δημητραίνας, 2008, σελ. 944–950). Επιπλέον, η σημασία των οικονομικών πόρων για τη λειτουργία των εγκληματικών οργανώσεων είναι καθοριστική, καθώς οι οργανώσεις αυτές αναπτύσσουν δομές που τους επιτρέπουν να προστατεύουν και να επενδύουν τα κέρδη τους (Levi & Maguire, 2004, σελ. 2). Η αποστέρηση των πόρων αυτών συνεπώς επηρεάζει άμεσα την επιχειρησιακή τους ικανότητα. Στο ίδιο πλαίσιο, η σύγχρονη εγκληματολογική ανάλυση αναδεικνύει ότι η οικονομική διάσταση του εγκλήματος δεν είναι απλώς αποτέλεσμα παράνομων δραστηριοτήτων, αλλά ενσωματώνεται σε ευρύτερα οικονομικά συστήματα. Αυτό

καθιστά τη δήμευση κρίσιμο εργαλείο αποσύνδεσης του παράνομου από το νόμιμο κεφάλαιο (Ruggiero, 2017, σελ. v-vi).

4.3 Οικονομική αποδυνάμωση εγκληματικών οργανώσεων

Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί κρίσιμο εργαλείο για την οικονομική αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων, ιδίως εκείνων που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση ναρκωτικών. Στο πλαίσιο της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής, η έμφαση δεν περιορίζεται πλέον στη σύλληψη και τιμωρία των δραστών, αλλά επεκτείνεται στην αποστέρηση των οικονομικών πόρων που υποστηρίζουν και αναπαράγουν τη δράση τους. Στην πράξη έχει φανεί ότι η αφαίρεση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες πλήττει τον βασικό πυρήνα των κινήτρων του οργανωμένου εγκλήματος, δεδομένου ότι το οικονομικό όφελος αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες. Στο ίδιο πλαίσιο, έχει επισημανθεί ότι οι πολιτικές ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων στοχεύουν στην αποδυνάμωση των δραστών στο πλέον ευαίσθητο σημείο τους, δηλαδή στο οικονομικό τους συμφέρον, ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος (Fozzard & Steele, 2009, σελ. 3-4). Η οικονομική αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων μέσω της κατάσχεσης και δήμευσης παράνομων εσόδων επιφέρει πολλαπλές συνέπειες στη λειτουργία τους. Πρωτίστως, περιορίζεται σημαντικά η οργανωτική τους ικανότητα, καθώς η απώλεια κεφαλαίων μειώνει τη δυνατότητα χρηματοδότησης νέων εγκληματικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα, διαταράσσονται τα δίκτυα συνεργατών που υποστηρίζουν τις παράνομες δραστηριότητες, δεδομένου ότι η έλλειψη οικονομικών πόρων καθιστά λιγότερο ελκυστική τη συμμετοχή τρίτων προσώπων. Επιπλέον, η μείωση των διαθέσιμων χρηματικών μέσων περιορίζει τη δυνατότητα άσκησης διαφθοράς, όπως η δωροδοκία δημόσιων λειτουργών, η οποία συχνά διευκολύνει τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων. Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει επίσης ότι η ενσωμάτωση της οικονομικής διερεύνησης σε κάθε ποινική διαδικασία αποτελεί πλέον καθιερωμένη πρακτική. Σε πολλές χώρες, οι έρευνες για οργανωμένο έγκλημα συνοδεύονται συστηματικά από παράλληλες χρηματοοικονομικές έρευνες, με στόχο όχι μόνο τη δίωξη των δραστών, αλλά και την πλήρη αποδόμηση των εγκληματικών δομών μέσω της αποστέρησης των οικονομικών τους πόρων.

Συνεπώς, η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων δεν αποτελεί απλώς συμπληρωματικό εργαλείο, αλλά στρατηγικό μέσο αποδιάρθρωσης του οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως στον τομέα των ναρκωτικών (UNODC, 2012, σελ. 9-10).

4.4 Ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων, καθώς αποτελούν το βασικό κανάλι μέσω του οποίου επιχειρείται η ενσωμάτωση των παράνομων κεφαλαίων στη νόμιμη οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό, η διεθνής νομοθεσία κατά της νομιμοποίησης εσόδων επιβάλλει στα ιδρύματα αυτά συγκεκριμένες υποχρεώσεις, όπως η ταυτοποίηση των πελατών (*Know Your Customer – KYC*), η παρακολούθηση των συναλλαγών και η αναφορά ύποπτων δραστηριοτήτων (*Suspicious Transaction Reports – STRs*), με στόχο τη διασφάλιση της διαφάνειας και τον έγκαιρο εντοπισμό παράνομων χρηματοοικονομικών ροών. Το κανονιστικό πλαίσιο κατά της νομιμοποίησης εσόδων επιβάλλει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και σε άλλους επαγγελματίες την υποχρέωση να συμβάλλουν ενεργά στον εντοπισμό ύποπτων συναλλαγών και στη διακοπή της ροής παράνομων κεφαλαίων. Ειδικότερα, τονίζεται ότι οι μηχανισμοί αναφοράς και ελέγχου αποτελούν βασικά εργαλεία για την ανίχνευση και διερεύνηση οικονομικών εγκλημάτων (Brun et al., 2011, σελ. 2-3).

4.5 Διεθνής συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η διακίνηση ναρκωτικών συνιστούν κατεξοχήν διασυνοριακά φαινόμενα, γεγονός που καθιστά τη διεθνή συνεργασία αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. Οι εγκληματικές οργανώσεις αξιοποιούν τις διαφοροποιήσεις μεταξύ εθνικών νομικών συστημάτων και τη διεθνή κινητικότητα κεφαλαίων, με αποτέλεσμα η δράση τους να υπερβαίνει τα όρια ενός κράτους. Για τον λόγο αυτό, η αντεγκληματική πολιτική στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων βασίζεται σε μηχανισμούς διακρατικής συνεργασίας. Η διεθνής συνεργασία εκδηλώνεται κυρίως μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ κρατών, της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, της έκδοσης δραστών, καθώς και της συνεργασίας για τη δέσμευση και κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων. Οι μηχανισμοί αυτοί επιτρέπουν τον εντοπισμό

Διπλωματική Εργασία

χρηματοοικονομικών ροών που διασχίζουν διαφορετικές δικαιοδοσίες και διευκολύνουν τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για την ποινική δίωξη των εμπλεκομένων. Η αποτελεσματική διεθνής συνεργασία αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη υποθέσεων νομιμοποίησης εσόδων, ενισχύοντας την ικανότητα των κρατών να αντιμετωπίζουν το οργανωμένο έγκλημα σε παγκόσμιο επίπεδο (FATF, Egmont Group, INTERPOL & UNODC, 2025, σελ. 7-8). Περαιτέρω, αναγνωρίζεται η ανάγκη ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων ως θεμελιώδη αρχή της διεθνούς συνεργασίας και προβλέπει συγκεκριμένους μηχανισμούς για τον εντοπισμό, τη δέσμευση και την επιστροφή παράνομων κεφαλαίων στα κράτη προέλευσης. Ειδικότερα, η Σύμβαση επισημαίνει ότι τα κράτη οφείλουν να συνεργάζονται στενά για την αποτελεσματική ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων, μέσω ανταλλαγής πληροφοριών και παροχής δικαστικής συνδρομής (FATF, Egmont Group, INTERPOL & UNODC, 2025, σελ.53). Καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει επίσης η συνεργασία μεταξύ εξειδικευμένων φορέων, όπως οι Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (*Financial Intelligence Units – FIUs*), καθώς και διεθνή δίκτυα όπως το Egmont Group, τα οποία διευκολύνουν την ταχεία και ασφαλή ανταλλαγή πληροφοριών. Μέσω αυτών των μηχανισμών καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός ύποπτων συναλλαγών σε πραγματικό χρόνο και η συντονισμένη δράση των αρμόδιων αρχών (Egmont Group of Financial Intelligence Units, 2023, σελ. 9-11). Παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί, η διεθνής συνεργασία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις. Οι διαφορές μεταξύ των εθνικών νομικών συστημάτων, οι χρονοβόρες διαδικασίες αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και η περιορισμένη εμπιστοσύνη μεταξύ κρατών ενδέχεται να επιβραδύνουν ή να δυσχεράνουν την αποτελεσματική συνεργασία. Πάρα ταύτα, η ενίσχυση των μηχανισμών αυτών θεωρείται απαραίτητη, καθώς το οργανωμένο έγκλημα εκμεταλλεύεται συστηματικά τα κενά που δημιουργούνται μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών (UNODC, 2012, σελ. 38-40).

Η ανάπτυξη των ανωτέρω μηχανισμών καταδεικνύει τη σημασία της οικονομικής προσέγγισης στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Η πραγματική αποτελεσματικότητά τους αποτελεί αντικείμενο έντονου επιστημονικού προβληματισμού και απαιτεί κριτική αξιολόγηση βάσει των διαθέσιμων εμπειρικών δεδομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

5.1 Πλεονεκτήματα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων

Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί βασικό εργαλείο της σύγχρονης αντεγκληματικής πολιτικής, ιδιαίτερα στον τομέα της διακίνησης ναρκωτικών. Βασικό πλεονέκτημα της προσέγγισης αυτής είναι ότι στοχεύει στο οικονομικό όφελος των εγκληματικών οργανώσεων. Η αφαίρεση των παράνομων κερδών μειώνει την ελκυστικότητα της συμμετοχής σε εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς το βασικό όφελος –το οικονομικό κέρδος– παύει να είναι εξασφαλισμένο. Εν παραλλήλω, περιορίζεται η δυνατότητα των εγκληματικών οργανώσεων να επανεπενδύουν τα έσοδα αυτά σε νέες παράνομες δραστηριότητες, γεγονός που αποδυναμώνει τη βιωσιμότητα και την επέκτασή τους. Η δήμευση περιουσιακών στοιχείων πλήττει το βασικό κίνητρο, δηλαδή το χρηματικό όφελος που συνδέεται με τα οικονομικά εγκλήματα (Iker Lekuona, 2025). Επιπλέον, η εφαρμογή μέτρων κατά της νομιμοποίησης εσόδων συμβάλλει στην ενίσχυση της διαφάνειας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στον εντοπισμό παράνομων οικονομικών ροών. Τα έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, πρέπει να νομιμοποιηθούν ώστε να ενταχθούν στη νόμιμη οικονομία, ενώ το χρηματοπιστωτικό σύστημα χρησιμοποιείται συχνά για τη μεταφορά και συγκάλυψη αυτών των ροών. Κατά συνέπεια, η παρακολούθηση των συναλλαγών και η ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών επιτρέπουν τον εντοπισμό ύποπτων δραστηριοτήτων και τον περιορισμό της χρήσης του συστήματος για παράνομους σκοπούς (UNODC, 2011, σελ. 7-8). Τέλος, η ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων λειτουργεί και ως αποτρεπτικός μηχανισμός στο πλαίσιο της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων. Η υιοθέτηση μέτρων που επιτρέπουν τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες οδηγεί στη στέρηση των παράνομων κερδών, περιορίζοντας έτσι το οικονομικό όφελος που αποτελεί βασικό κίνητρο τέτοιων πράξεων. Κατά συνέπεια, η αδυναμία διατήρησης των παράνομων εσόδων συμβάλλει στην αποθάρρυνση της εγκληματικής δραστηριότητας και ενισχύει τον προληπτικό χαρακτήρα των σχετικών πολιτικών (FATF, 2012-2025, σελ. 25).

5.2 Περιορισμοί και αδυναμίες

Παρά τη σημασία της, η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων εμφανίζει αρκετές αδυναμίες, κυρίως καθώς οι εγκληματικές οργανώσεις προσαρμόζουν συνεχώς τις μεθόδους τους. Οι δράστες αξιοποιούν συνεχώς νέες τεχνολογίες και σύνθετες χρηματοοικονομικές πρακτικές προκειμένου να αποκρύψουν την προέλευση των παράνομων κεφαλαίων τους. Η χρήση κρυπτονομισμάτων και άλλων ψηφιακών μέσων πληρωμών ενισχύει την ανωνυμία και καθιστά δυσκολότερο τον εντοπισμό των παράνομων οικονομικών ροών. Όπως επισημαίνεται, οι εγκληματίες προσαρμόζουν διαρκώς τις μεθόδους τους ώστε να εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες των συστημάτων ελέγχου (FATF, 2012-2025, σελ. 25). Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα των μέτρων κατά της νομιμοποίησης εσόδων συνδέεται άμεσα με την ποιότητα της εφαρμογής τους σε εθνικό επίπεδο. Παρά το γεγονός ότι πολλά κράτη έχουν υιοθετήσει τα διεθνή πρότυπα, η πρακτική εφαρμογή τους παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Συγκεκριμένα, παρατηρούνται αδυναμίες στην κατανόηση των κινδύνων, ιδιαίτερα στον ιδιωτικό και μη χρηματοπιστωτικό τομέα, ενώ πολλές χώρες εμφανίζουν χαμηλά επίπεδα αποτελεσματικότητας στην πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων. Επιπλέον, οι έρευνες και διώξεις για σύνθετες ή διασυνοριακές υποθέσεις παραμένουν περιορισμένες και μόνο ένα μικρό ποσοστό των παράνομων εσόδων τελικά ανακτάται. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι η ανεπαρκής εφαρμογή και οι διαφορές στις εθνικές δυνατότητες δημιουργούν κενά τα οποία μπορούν να εκμεταλλευτούν οι εγκληματικές οργανώσεις (FATF, 2022, σελ. 10-12). Τέλος, οι εγκληματικές οργανώσεις επιδεικνύουν υψηλό βαθμό ευελιξίας, προσαρμόζοντας συνεχώς τις πρακτικές τους προκειμένου να παρακάμπτουν τα υφιστάμενα μέτρα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων. Η ανάγκη για συνεχή ανανέωση των πολιτικών και των μηχανισμών ελέγχου αναγνωρίζεται διεθνώς, καθώς οι τεχνικές νομιμοποίησης εξελίσσονται παράλληλα με τις τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις. Συνεπώς, η αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου προϋποθέτει συνεχή αναθεώρηση των πολιτικών και ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας (FATF, 2025).

Ένας επιπλέον περιορισμός αφορά το φαινόμενο του «defensive reporting», κατά το οποίο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υποβάλλουν πολύ μεγάλο αριθμό αναφορών ύποπτων συναλλαγών κυρίως για λόγους κανονιστικής συμμόρφωσης και αποφυγής κυρώσεων. Η πρακτική αυτή οδηγεί συχνά σε υπερφόρτωση των ελεγκτικών μηχανισμών με τεράστιο όγκο

πληροφοριών, δυσχεραίνοντας τον εντοπισμό των πραγματικά σοβαρών υποθέσεων (Rahman, 2013, σελ. 163–164). Παράλληλα, το υψηλό κόστος συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας επιβαρύνει σημαντικά τις τράπεζες, τις μικρές επιχειρήσεις και τους νόμιμους συναλλασσόμενους. Την ίδια στιγμή, οι μεγάλες εγκληματικές οργανώσεις συχνά διαθέτουν τους πόρους και την τεχνογνωσία ώστε να προσαρμόζουν τις μεθόδους τους και να εκμεταλλεύονται υφιστάμενα κενά των μηχανισμών ελέγχου (FATF, 2022, σελ. 11–12).

5.3 Δυσκολίες εφαρμογής στην πράξη

Η εφαρμογή των μέτρων κατά της νομιμοποίησης εσόδων παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες στην πράξη εξαιτίας της πολυπλοκότητας των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και του μεγάλου όγκου δεδομένων που πρέπει να αναλυθούν. Οι αρμόδιες αρχές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καλούνται να επεξεργαστούν εκτεταμένες ροές συναλλαγών και να εντοπίσουν ύποπτα μοτίβα, γεγονός που καθιστά τη διαδικασία ιδιαίτερα απαιτητική. Παράλληλα, οι τεχνικές νομιμοποίησης εξελίσσονται διαρκώς, καθώς οι δράστες προσαρμόζουν τις μεθόδους τους προκειμένου να αποφεύγουν τον εντοπισμό (Oztas et al., 2024). Παράλληλα, σημαντικές δυσκολίες εντοπίζονται και σε θεσμικό επίπεδο, ιδίως όσον αφορά τον συντονισμό μεταξύ διαφορετικών φορέων. Η ανεπαρκής συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων φορέων δημιουργεί προβλήματα επικοινωνίας και περιορίζει την αποτελεσματικότητα των πολιτικών κατά της νομιμοποίησης εσόδων. Επιπλέον, η περιορισμένη διαθεσιμότητα εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί σοβαρό εμπόδιο στην εφαρμογή των σχετικών μέτρων, ενώ οι αδυναμίες στην εποπτεία και στην οργανωτική δομή των αρμόδιων αρχών μειώνουν περαιτέρω την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου (Pereira & Fontana, 2012, σελ. 19-20). Τέλος, η διεθνής διάσταση του φαινομένου δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες εφαρμογής, καθώς η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων απαιτεί αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ κρατών. Η ανταλλαγή πληροφοριών και η παροχή δικαστικής συνδρομής αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχή διερεύνηση σχετικών υποθέσεων, ωστόσο συχνά παρεμποδίζονται από νομικά εμπόδια και διαδικαστικές διαφορές μεταξύ χωρών (World Bank, 2009, σελ. 23-25). Παρά το γεγονός ότι τα διεθνή πρότυπα προωθούν την παροχή ευρείας αμοιβαίας συνδρομής, η πρακτική εφαρμογή τους προϋποθέτει την ύπαρξη σαφών νομικών πλαισίων και αποδοτικών μηχανισμών συνεργασίας, οι οποίοι δεν είναι πάντοτε επαρκώς ανεπτυγμένοι (World Bank, 2009, σελ. 23-25).

5.4 Εμπειρικά δεδομένα και παραδείγματα

Σύμφωνα με διεθνείς μελέτες, παρά τη συνεχή ενίσχυση των μηχανισμών καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, τα ποσοστά ανάκτησης παράνομων κεφαλαίων παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλά σε σχέση με το συνολικό μέγεθος των παράνομων ροών. Μελέτες επισημαίνουν ότι μόνο ένα πολύ μικρό μέρος των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες εντοπίζεται και τελικά δημεύεται, δείχνει τα περιορισμένα αποτελέσματα των μηχανισμών αυτών (Europol, 2016, σελ. 6-7). Σε παγκόσμιο επίπεδο εκτιμάται ότι τα έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες αντιστοιχούν σε σημαντικό ποσοστό της παγκόσμιας οικονομίας, ενώ το ποσοστό των κεφαλαίων που εντοπίζονται και δεσμεύονται παραμένει εξαιρετικά περιορισμένο (UNODC, 2011, σελ. 7). Την ίδια στιγμή, εμπειρικά παραδείγματα από διεθνείς επιχειρήσεις καταδεικνύουν ότι η συντονισμένη δράση μεταξύ κρατών και αρχών μπορεί να αποφέρει ουσιαστικά αποτελέσματα, ιδίως όταν συνδυάζονται χρηματοοικονομικές έρευνες με ποινικές διαδικασίες. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τέτοιες επιτυχίες παραμένουν περιορισμένες σε σχέση με την έκταση του φαινομένου, δείχνοντας ότι απαιτείται ισχυρότερη συνεργασία (World Bank, 2011, σελ. 9–10). Χαρακτηριστικό παράδειγμα της σύνδεσης μεταξύ κρυπτονομισμάτων, διακίνησης ναρκωτικών και νομιμοποίησης εσόδων αποτελεί η υπόθεση της διαδικτυακής πλατφόρμας “*Silk Road*”. Η πλατφόρμα λειτουργούσε μέσω του σκοτεινού διαδικτύου (*darknet*) και χρησιμοποιούσε κυρίως *Bitcoin* για την πραγματοποίηση ανώνυμων συναλλαγών που αφορούσαν κυρίως διακίνηση ναρκωτικών και άλλων παράνομων αγαθών. Η ανάπτυξη των διαδικτυακών αγορών του σκοτεινού διαδικτύου (*darknet markets*) έχει μεταβάλει σημαντικά τον τρόπο λειτουργίας της διεθνούς διακίνησης ναρκωτικών και της νομιμοποίησης εσόδων. Οι αγορές αυτές βασίζονται στη χρήση κρυπτονομισμάτων και τεχνολογιών ανωνυμοποίησης, επιτρέποντας την πραγματοποίηση διασυνοριακών συναλλαγών με περιορισμένες δυνατότητες ελέγχου από τις διωκτικές αρχές. Επιστημονικές μελέτες επισημαίνουν ότι οι *cryptomarkets* λειτουργούν ως νέες μορφές οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας, οι οποίες αξιοποιούν το διαδίκτυο για τη διακίνηση ναρκωτικών και τη μεταφορά παράνομων εσόδων μέσω αποκεντρωμένων συστημάτων πληρωμών. Η χρήση κρυπτονομισμάτων στις αγορές αυτές ενισχύει τη δυνατότητα απόκρυψης των οικονομικών ροών και δημιουργεί σοβαρές προκλήσεις για τους μηχανισμούς

καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, ιδίως λόγω της διεθνούς και αποκεντρωμένης φύσης των συναλλαγών (Barratt, 2012).

5.4.1 Ενδεικτική περίπτωση διεθνούς εγκληματικού δικτύου – Η υπόθεση EncroChat

Η υπόθεση EncroChat αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα σύνδεσης μεταξύ διακίνησης ναρκωτικών, οργανωμένου εγκλήματος και νομιμοποίησης εσόδων αποτελεί η υπόθεση EncroChat, η οποία αποκαλύφθηκε μέσα από διεθνή επιχείρηση των ευρωπαϊκών διωκτικών αρχών το 2020. Η πλατφόρμα EncroChat χρησιμοποιούνταν από οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα για την ασφαλή επικοινωνία σχετικά με διακίνηση ναρκωτικών, ξέπλυμα χρήματος, διαφθορά και άλλες σοβαρές εγκληματικές δραστηριότητες. Μέσω της αποκρυπτογράφησης εκατομμυρίων μηνυμάτων, οι αρχές κατόρθωσαν να εντοπίσουν εκτεταμένα δίκτυα μεταφοράς ναρκωτικών και παράνομων χρηματοροών, καθώς και σύνθετους μηχανισμούς νομιμοποίησης εσόδων μέσω διεθνών συναλλαγών, εταιρικών σχημάτων και επενδύσεων (Europol, 2021, σελ. 21-23). Η υπόθεση αυτή έδειξε τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας όσο και τον κεντρικό ρόλο των οικονομικών ερευνών στην αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων. Παράλληλα, έδειξε ότι τα εγκληματικά δίκτυα προσαρμόζονται γρήγορα στις νέες τεχνολογίες, τα οποία αξιοποιούν κρυπτογραφημένες επικοινωνίες, ψηφιακά μέσα πληρωμών και πολυδιάστατες χρηματοοικονομικές δομές για την απόκρυψη της εγκληματικής δραστηριότητας και των παράνομων εσόδων (Europol, 2022, σελ. 14-17).

5.5 Κριτική αξιολόγηση της προσέγγισης «*follow the money*»

Παρά τη σημαντική ανάπτυξη των μηχανισμών καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, υπάρχουν ακόμη σημαντικές αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητά της προσέγγισης «*follow the money*». Ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι η επέκταση των μηχανισμών οικονομικής επιτήρησης έχει οδηγήσει στη δημιουργία ενός εκτεταμένου συστήματος ελέγχου χρηματοοικονομικών συναλλαγών, το οποίο επηρεάζει σημαντικά την ιδιωτικότητα και την οικονομική ελευθερία των πολιτών (Levi & Reuter, 2006, σελ. 337–339). Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένοι μελετητές επισημαίνουν ότι η πολιτική κατά της

νομιμοποίησης εσόδων εμφανίζει συχνά περισσότερο συμβολικό παρά ουσιαστικό χαρακτήρα, καθώς οι αυστηρές κανονιστικές υποχρεώσεις επιβαρύνουν κυρίως τον τραπεζικό και επιχειρηματικό τομέα χωρίς να προκύπτουν πάντα ουσιαστικά αποτελέσματα. Επιπλέον, διατυπώνεται η άποψη ότι τα μέτρα συμμόρφωσης (*compliance mechanisms*) δημιουργούν υψηλό οικονομικό κόστος για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ενώ τα εγκληματικά δίκτυα προσαρμόζονται ταχύτατα στις νέες μορφές ελέγχου. Ακόμη, έχει υποστηριχθεί ότι οι πολιτικές αυτές ενδέχεται να επηρεάζουν δυσανάλογα μικρότερης κλίμακας παραβατικές δραστηριότητες, χωρίς να πλήττουν αποτελεσματικά τις πλέον ισχυρές διεθνικές εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες διαθέτουν πρόσβαση σε εξειδικευμένα δίκτυα οικονομικής και νομικής υποστήριξης (Ferwerda, 2013, σελ. 52–54).

Παρά τα σημαντικά πλεονεκτήματα της προσέγγισης «*follow the money*», η αποτελεσματικότητά της δεν είναι απόλυτη. Η διερεύνηση σύνθετων χρηματοοικονομικών συναλλαγών απαιτεί σημαντικό χρόνο, εξειδικευμένο προσωπικό και υψηλού επιπέδου τεχνολογική υποστήριξη, στοιχεία που συχνά δεν διαθέτουν επαρκώς οι διωκτικές και ελεγκτικές αρχές. Επιπλέον, η ταχύτητα με την οποία μετακινούνται τα παράνομα κεφάλαια μέσω διεθνών χρηματοοικονομικών δικτύων, *offshore* δομών και ψηφιακών μέσων πληρωμών συχνά υπερβαίνει την ταχύτητα των μηχανισμών ελέγχου. Ως αποτέλεσμα, ενώ η προσέγγιση αυτή πλήττει θεωρητικά τον οικονομικό πυρήνα του οργανωμένου εγκλήματος, στην πράξη η αποτελεσματικότητά της εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους διαθέσιμους πόρους, τη διεθνή συνεργασία και την τεχνολογική επάρκεια των αρμόδιων αρχών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

6.1 Νέες τεχνολογίες και οικονομικό έγκλημα

Η τεχνολογική εξέλιξη έχει αλλάξει σημαντικά τις μορφές του οικονομικού εγκλήματος, δημιουργώντας νέες δυνατότητες για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η χρήση ψηφιακών πλατφορμών, ηλεκτρονικών συστημάτων πληρωμών και τεχνολογιών κρυπτογράφησης επιτρέπει την ταχεία μεταφορά κεφαλαίων και τη δημιουργία σύνθετων χρηματοοικονομικών δομών, οι οποίες δυσχεραίνουν τον εντοπισμό της προέλευσης των παράνομων εσόδων. Ιδιαίτερη σημασία έχει η αύξηση των δεδομένων και της ταχύτητας συναλλαγών, που δημιουργεί αυξημένες απαιτήσεις για τις αρμόδιες αρχές, τόσο σε επίπεδο τεχνολογικής υποδομής όσο και σε επίπεδο εξειδίκευσης προσωπικού. Η αυξανόμενη πολυπλοκότητα του εγκλήματος έχει οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των αναγκών πληροφόρησης και ταχύτητας ανταπόκρισης των αρχών (FATF, Egmont Group, INTERPOL & UNODC, 2025, σελ. 6-7).

6.2 Κρυπτονομίσματα και ανωνυμία συναλλαγών

Τα κρυπτονομίσματα δημιουργούν σημαντικές προκλήσεις που αφορούν την ανωνυμία και την απόκρυψη της οικονομικής δραστηριότητας, γεγονός που ενισχύει τον κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων. Παρότι οι συναλλαγές καταγράφονται στο δημόσιο σύστημα του *blockchain*, οι χρήστες μπορούν ευκολότερα να αποκρύπτουν τη πραγματική τους ταυτότητα. Επιπλέον, μελέτες δείχνουν ότι οι χρήστες που εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες αξιοποιούν εξειδικευμένες τεχνικές, όπως οι υπηρεσίες «*tumbling*» και οι πρακτικές «*wash trading*», με σκοπό να συγκαλύψουν τη διαδρομή των κεφαλαίων και να δυσχεράνουν την ιχνηλάτηση των συναλλαγών. Οι πρακτικές αυτές δυσκολεύουν την παρακολούθηση των οικονομικών ροών, καθιστώντας δυσκολότερο τον εντοπισμό της προέλευσης των παράνομων εσόδων και την αποτελεσματική παρέμβαση των αρχών (Foley, Karlsen & Putniņš, 2019, σελ. 1801). Οι διωκτικές αρχές θεωρούν πλέον τα κρυπτονομίσματα σημαντικό παράγοντα

κινδύνου που διευκολύνει το οργανωμένο έγκλημα και τη νομιμοποίηση εσόδων. Ειδικότερα, η δυνατότητα πραγματοποίησης συναλλαγών με έναν βαθμό ανωνυμίας, σε συνδυασμό με την ταχύτητα και την παγκόσμια εμβέλεια των ψηφιακών πληρωμών, καθιστά τα κρυπτονομίσματα ιδιαίτερα χρήσιμα για παράνομες δραστηριότητες. Τα κρυπτονομίσματα χρησιμοποιούνται ευρέως ως μέσο πληρωμής σε δραστηριότητες όπως η ηλεκτρονική απάτη, οι εκβιασμοί και οι συναλλαγές στο σκοτεινό διαδίκτυο, ενώ η αντιληπτή ανωνυμία που προσφέρουν δυσχεραίνει τον εντοπισμό των εμπλεκομένων και την ιχνηλάτηση των χρηματοοικονομικών ροών (Europol, 2020, σελ. 17–18). Επιπρόσθετα, τα κρυπτονομίσματα διαθέτουν χαρακτηριστικά που αυξάνουν την ανωνυμία των συναλλαγών. Ειδικότερα, οι συναλλαγές πραγματοποιούνται μέσω ψηφιακών διευθύνσεων και όχι μέσω ταυτοποιημένων στοιχείων φυσικών προσώπων, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη τη σύνδεση των συναλλαγών με την πραγματική ταυτότητα των χρηστών. Η ιδιότητα αυτή, σε συνδυασμό με την απουσία κεντρικής εποπτείας, δημιουργεί αυξημένο κίνδυνο κατάχρησης του συστήματος για παράνομες δραστηριότητες, καθώς διευκολύνει την απόκρυψη της προέλευσης των κεφαλαίων και περιορίζει τις δυνατότητες ελέγχου από τις αρμόδιες αρχές (ECB, 2015, σελ. 22). Οι αγορές του *darknet* έχουν ενισχύσει ακόμη περισσότερο τη σύνδεση μεταξύ κρυπτονομισμάτων και διακίνησης ναρκωτικών, δημιουργώντας νέες προκλήσεις για τους μηχανισμούς καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων. Οι διαδικτυακές αυτές πλατφόρμες επιτρέπουν την ανώνυμη πώληση ναρκωτικών και άλλων παράνομων αγαθών, αξιοποιώντας κρυπτονομίσματα ως βασικό μέσο πληρωμής. Οι αγορές του *darknet* χρησιμοποιούν προηγμένες τεχνικές ανωνυμοποίησης και αποκεντρωμένα συστήματα πληρωμών, γεγονός που δυσχεραίνει τον εντοπισμό των χρηστών και την παρακολούθηση των οικονομικών ροών που συνδέονται με τη διακίνηση ναρκωτικών. Ακόμη, οι εγκληματικές οργανώσεις αξιοποιούν τα κρυπτονομίσματα και τις κρυπτογραφημένες διαδικτυακές υποδομές για τη λειτουργία διεθνών δικτύων διακίνησης ναρκωτικών και τη μεταφορά παράνομων εσόδων εκτός των παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών μηχανισμών (Europol, 2020, σελ. 58–60). Σημαντικό πρόβλημα για τους σύγχρονους μηχανισμούς καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων αποτελούν οι τεχνολογίες αποκεντρωμένης χρηματοδότησης (*DeFi*), τα *privacy coins* και οι υπηρεσίες *mixing /tumbling*. Ειδικότερα, κρυπτονομίσματα όπως το Monero παρέχουν αυξημένα επίπεδα ανωνυμίας σε σχέση με το *Bitcoin*, δυσχεραίνοντας σημαντικά την ιχνηλάτηση των συναλλαγών από τις διωκτικές αρχές. Παράλληλα, οι υπηρεσίες *crypto mixers* επιτρέπουν τη διαστρωμάτωση ψηφιακών περιουσιακών στοιχείων μέσω της ανάμειξης

Διπλωματική Εργασία

πολλαπλών συναλλαγών, με αποτέλεσμα την απόκρυψη της προέλευσης των κεφαλαίων. Επιπλέον, η ανάπτυξη αποκεντρωμένων χρηματοοικονομικών εφαρμογών (*DeFi platforms*) και η χρήση τεχνικών *chain hopping* επιτρέπουν τη μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ διαφορετικών *blockchain* δικτύων, κάνοντας τις έρευνες πιο σύνθετες. Για τον λόγο αυτό, διεθνείς οργανισμοί, όπως η FATF και η Ευρωπαϊκή Ένωση, προωθούν πλέον την εφαρμογή της “*Travel Rule*”, καθώς και νέων μηχανισμών εποπτείας των παροχών υπηρεσιών κρυπτοπεριουσιακών στοιχείων (Europol, 2023, σελ. 21–24).

6.3 Διασυνοριακή εγκληματικότητα

Το οργανωμένο έγκλημα περιλαμβάνει ένα σύνολο παράνομων δραστηριοτήτων, όπως το εμπόριο ναρκωτικών, όπλων και άλλων παράνομων αγαθών, οι οποίες συγκροτούν ένα ευρύ φάσμα παράνομων αγορών και υπηρεσιών και δεν περιορίζονται από εθνικά σύνορα και ακολουθούν τη λογική της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Η διασυνοριακή εγκληματικότητα δεν συνδέεται μόνο με την τεχνολογική εξέλιξη, αλλά συνδέεται άμεσα με τη δομή του σύγχρονου οργανωμένου εγκλήματος (Χουλιάρας, 2019, σελ. 80-81). Μία από τις σημαντικότερες μορφές διασυνοριακής νομιμοποίησης εσόδων είναι το λεγόμενο *Trade-Based Money Laundering (TBML)*, δηλαδή η νομιμοποίηση παράνομων κεφαλαίων μέσω εμπορικών συναλλαγών. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιεί ψευδή ή παραποιημένα τιμολόγια, στην υπερτιμολόγηση ή υποτιμολόγηση προϊόντων και στη δημιουργία εικονικών εμπορικών συναλλαγών, με στόχο τη μεταφορά αξίας μεταξύ διαφορετικών χωρών χωρίς άμεση χρήση του τραπεζικού συστήματος. Χρησιμοποιείται συχνά από εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση ναρκωτικών, καθώς επιτρέπει τη μεταφορά και απόκρυψη μεγάλων χρηματικών ποσών μέσα από φαινομενικά νόμιμες εμπορικές δραστηριότητες. Το *TBML* αποτελεί μία από τις πιο σύνθετες και δύσκολες ανιχνεύσιμες μορφές νομιμοποίησης εσόδων, λόγω της σύνδεσής του με το διεθνές εμπόριο και της δυνατότητας εκμετάλλευσης πολλαπλών δικαιοδοσιών και εμπορικών μηχανισμών (UNODC, 2013, σελ. 5). Οι εγκληματικές οργανώσεις εκμεταλλεύονται τη διεθνοποίηση της οικονομίας και τη διασύνδεση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων, προκειμένου να μεταφέρουν και να αποκρύπτουν τα παράνομα έσοδά τους μέσω πολλαπλών δικαιοδοσιών. Τα παράνομα κεφάλαια αποκρύπτονται συχνά σε χρηματοπιστωτικά κέντρα άλλων χωρών και υφίστανται διαδικασίες νομιμοποίησης που αποσκοπούν στην απόκρυψη της προέλευσής τους και στη

δυσχέρυνση του εντοπισμού τους, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα σύνθετη την ανάκτησή τους (UNODC & World Bank, 2007, σελ.17). Η πρακτική λειτουργία των εγκληματικών δικτύων επιβεβαιώνει τον έντονα διασυνοριακό χαρακτήρα της εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη νομιμοποίηση εσόδων και τη διακίνηση ναρκωτικών. Η υπόθεση EncroChat ανέδειξε ότι τα εγκληματικά δίκτυα αξιοποιούν προηγμένες τεχνολογίες επικοινωνίας για να συνεργάζονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ενώ οι δραστηριότητές τους συνδέονταν με χώρες προέλευσης και προορισμού για την αγορά κοκαΐνης και κάνναβης, καθώς και με κέντρα νομιμοποίησης εσόδων. Η πρόσβαση στις επικοινωνίες των δραστών συνέβαλε στη διακοπή σοβαρών εγκληματικών δραστηριοτήτων, μεταξύ των οποίων και μεγάλης κλίμακας μεταφορές ναρκωτικών (Europol, 2020, σελ. 21–22). Η διασυνοριακή εγκληματικότητα δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, ιδίως στο πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας. Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των εθνικών νομικών συστημάτων, καθώς και οι χρονοβόρες διαδικασίες αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, περιορίζουν την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα των ερευνών. Η διεθνής συνεργασία συχνά δυσχεραίνεται από διαδικαστικά εμπόδια, έλλειψη συντονισμού και καθυστερήσεις στην ανταλλαγή πληροφοριών, γεγονός που επιτρέπει στις εγκληματικές οργανώσεις να εκμεταλλεύονται τα κενά μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών και να αποκρύπτουν τα παράνομα έσοδά τους (UNODC & World Bank, 2007, σελ. 17). Τέλος, η χρήση *offshore* εταιρειών, *trusts* και εταιρειών-βιτρίνας αποτελεί βασικό μηχανισμό απόκρυψης της πραγματικής προέλευσης παράνομων κεφαλαίων. Μέσω αυτών των δομών, οι εγκληματικές οργανώσεις μπορούν να αποσυνδέουν τον πραγματικό δικαιούχο από τα περιουσιακά στοιχεία, καθιστώντας δυσχερή τον εντοπισμό και τη δήμευσή τους. Η πρακτική αυτή συνδέεται άμεσα με τη νομιμοποίηση εσόδων από διακίνηση ναρκωτικών, καθώς επιτρέπει τη μετατροπή παράνομων κερδών σε φαινομενικά νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες μέσα από ένα διεθνές δίκτυο χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και δικαιοδοσιών απορρήτου (Ruggiero, 2017, σελ. 207–210).

6.4 Άτυπα συστήματα μεταφοράς κεφαλαίων και νομιμοποίηση εσόδων

Τα άτυπα συστήματα μεταφοράς κεφαλαίων δημιουργούν σημαντικές προκλήσεις για τη σύγχρονη πολιτική καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές

δραστηριότητες. Τα συστήματα αυτά λειτουργούν εκτός του παραδοσιακού τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού πλαισίου και λειτουργούν κυρίως μέσω προσωπικών σχέσεων εμπιστοσύνης, οικογενειακά ή κοινοτικά δίκτυα και ανεπίσημους διαμεσολαβητές που αναλαμβάνουν τη μεταφορά χρημάτων χωρίς την ύπαρξη επίσημης τραπεζικής συναλλαγής. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί το σύστημα *Hawala*, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως σε περιοχές της Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Η λειτουργία του βασίζεται σε ένα δίκτυο διαμεσολαβητών (*hawaladars*), οι οποίοι πραγματοποιούν μεταφορές κεφαλαίων μέσω προσωπικών διακανονισμών και όχι μέσω τυπικών τραπεζικών διαδικασιών. Τα άτυπα συστήματα μεταφοράς χρημάτων επιτρέπουν τη γρήγορη και χαμηλού κόστους διασυνοριακή μεταφορά χρημάτων, χωρίς ουσιαστική καταγραφή των συναλλαγών και χωρίς την εφαρμογή των υποχρεώσεων διαφάνειας και ταυτοποίησης που ισχύουν στο επίσημο χρηματοπιστωτικό σύστημα (IMF, 2005, σελ. 33–34). Η ανάπτυξη και η διατήρηση των άτυπων συστημάτων μεταφοράς χρημάτων συνδέεται άμεσα με κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Τέτοια παραδείγματα είναι η περιορισμένη πρόσβαση μεγάλου μέρους του πληθυσμού στο επίσημο τραπεζικό σύστημα, η ανάγκη ταχείας μεταφοράς χρημάτων και η ύπαρξη ισχυρών κοινοτικών ή οικογενειακών δεσμών εμπιστοσύνης. Λειτουργούν χωρίς τυποποιημένες τραπεζικές διαδικασίες ή επίσημη καταγραφή των συναλλαγών. Η απουσία θεσμικού ελέγχου, η περιορισμένη διαφάνεια και η δυσκολία εντοπισμού των πραγματικών εμπλεκομένων καθιστούν τα άτυπα συστήματα μεταφοράς χρημάτων ιδιαίτερα ευάλωτα σε εκμετάλλευση από εγκληματικές οργανώσεις. Οι μηχανισμοί αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μεταφορά και απόκρυψη κεφαλαίων που προέρχονται από διακίνηση ναρκωτικών, φοροδιαφυγή και άλλες μορφές οργανωμένου εγκλήματος, καθώς επιτρέπουν τη διακίνηση χρημάτων εκτός του επίσημου χρηματοπιστωτικού ελέγχου και περιορίζουν σημαντικά τις δυνατότητες οικονομικής διερεύνησης από τις αρμόδιες αρχές (Passas, 2003, σελ. 15–18). Η χρήση άτυπων δικτύων μεταφοράς χρημάτων συνδέεται άμεσα με τη διασυνοριακή εγκληματικότητα και ιδίως με τη διακίνηση ναρκωτικών. Οι εγκληματικές οργανώσεις αξιοποιούν τα συστήματα αυτά για τη μεταφορά και διασπορά παράνομων εσόδων μεταξύ πολλαπλών δικαιοδοσιών, αποφεύγοντας τους τραπεζικούς ελέγχους και τις διαδικασίες ταυτοποίησης που εφαρμόζονται στο επίσημο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τα άτυπα συστήματα μεταφοράς χρημάτων διευκολύνουν τη γρήγορη και δύσκολα ανιχνεύσιμη μεταφορά κεφαλαίων, περιορίζοντας σημαντικά τις δυνατότητες οικονομικής διερεύνησης και εντοπισμού των παράνομων εσόδων από τις αρμόδιες αρχές. Η χρήση πολλαπλών

Διπλωματική Εργασία

διαμεσολαβητών και η απουσία τυποποιημένων λογιστικών διαδικασιών δυσχεραίνουν την αναγνώριση της πραγματικής προέλευσης των χρημάτων και επιτρέπουν στις εγκληματικές οργανώσεις να αποκρύπτουν αποτελεσματικά τις οικονομικές τους δραστηριότητες (UNODC, 2011, σ. 58–60). Πέραν της διακίνησης ναρκωτικών, τα άτυπα συστήματα μεταφοράς χρημάτων χρησιμοποιούνται και σε άλλες μορφές διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, όπως η εμπορία ανθρώπων, η διαφθορά και η φοροδιαφυγή. Τα συστήματα αυτά αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσαρμοστικότητας των εγκληματικών οργανώσεων απέναντι στους μηχανισμούς οικονομικού ελέγχου και εποπτείας. Όσο ενισχύονται οι μηχανισμοί παρακολούθησης του επίσημου τραπεζικού συστήματος, τόσο αυξάνεται η στροφή των εγκληματικών δικτύων προς ανεπίσημες μορφές μεταφοράς χρημάτων, οι οποίες παρουσιάζουν περιορισμένη διαφάνεια και δυσκολότερη εποπτεία. Η λειτουργία των άτυπων συστημάτων μεταφοράς χρημάτων χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή τήρηση αρχείων, περιορισμένη εφαρμογή διαδικασιών “*Know Your Customer*” και δυσκολία ελέγχου των πραγματικών δικαιούχων των συναλλαγών, γεγονός που δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για τη νομιμοποίηση εσόδων και περιορίζει την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών AML/CFT (FATF, 2013, σελ. 17–19). Η αντιμετώπιση των άτυπων συστημάτων μεταφοράς κεφαλαίων παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες για τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς. Η πλήρης απαγόρευση ή καταστολή τους δεν θεωρείται πάντοτε αποτελεσματική, καθώς σε πολλές περιοχές τα συστήματα αυτά αποτελούν βασικό μέσο οικονομικής δραστηριότητας και μεταφοράς εμβασμάτων για πληθυσμούς με περιορισμένη πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα. Για τον λόγο αυτό, η διεθνής προσέγγιση επικεντρώνεται κυρίως στην ενίσχυση της εποπτείας, στην καταγραφή των διαμεσολαβητών και στη δημιουργία μηχανισμών συνεργασίας μεταξύ κρατικών αρχών και χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην ανάπτυξη αποτελεσματικών και προσβάσιμων νόμιμων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ώστε να περιοριστεί η εξάρτηση από ανεπίσημα δίκτυα μεταφοράς κεφαλαίων. Για τον λόγο αυτό, τα άτυπα συστήματα μεταφοράς χρημάτων και ειδικότερα το *Hawala* αποτελούν διαχρονική πρόκληση για την αποτελεσματική εφαρμογή της αντεγκληματικής πολιτικής κατά της νομιμοποίησης εσόδων και της διακίνησης ναρκωτικών, καθώς συνδυάζουν υψηλό βαθμό ευελιξίας, περιορισμένη διαφάνεια και έντονη διασυνοριακή διάσταση.

6.5 Φορολογικοί παράδεισοι και *offshore* δομές

Οι φορολογικοί παράδεισοι και οι *offshore* δομές χρησιμοποιούνται συχνά στη διασυνοριακή νομιμοποίηση εσόδων, καθώς προσφέρουν χαμηλή ή μηδενική φορολογία, τραπεζικό απόρρητο, περιορισμένη εποπτεία και δυνατότητα απόκρυψης του πραγματικού δικαιούχου. Στο πλαίσιο της διακίνησης ναρκωτικών, τα χαρακτηριστικά αυτά διευκολύνουν τη μεταφορά και απόκρυψη παράνομων κεφαλαίων, κυρίως κατά το στάδιο της απόκρυψης των κεφαλαίων, όπου τα χρήματα αποσυνδέονται από την αρχική εγκληματική δραστηριότητα μέσω πολλαπλών συναλλαγών και δικαιοδοσιών. Οι χώρες με τραπεζικό απόρρητο, ελλιπή ρύθμιση, διαφθορά ή περιορισμένες δυνατότητες επιβολής του νόμου αποτελούν «αδύναμους κρίκους» στην παγκόσμια αλυσίδα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, τους οποίους μπορούν να αξιοποιήσουν οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες για *placement*, *layering* και *integration* (Savona, 2005, σελ. 32). Παράλληλα, η χρήση *offshore* εταιρειών, *trust*, *shell companies* και λογαριασμών σε δικαιοδοσίες απορρήτου επιτρέπει την απόκρυψη της πραγματικής ιδιοκτησίας των κεφαλαίων. Τα κέντρα αυτά λειτουργούν ως δίκτυα απόκρυψης «κρυμμένου πλούτου», όπου η πραγματική προέλευση των χρημάτων μπορεί να καταστεί δυσδιάκριτη μέσα από μυστικούς τραπεζικούς λογαριασμούς, εταιρικά σχήματα και trusts (Ruggiero, 2017, σελ. 210). Ιδιαίτερη σημασία έχει ότι δεν πρόκειται μόνο για «μακρινές» ή περιφερειακές δικαιοδοσίες, αλλά για ένα παγκόσμιο πλέγμα που συνδέεται με μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα, νομικούς συμβούλους, λογιστές και τραπεζικούς φορείς (Ruggiero, 2017, σελ. 207-210). Οι δομές αυτές δυσκολεύουν σημαντικά για την αντεγκληματική πολιτική, επειδή οι διωκτικές αρχές δυσκολεύονται να εντοπίσουν τον πραγματικό δικαιούχο και να συνδέσουν τα περιουσιακά στοιχεία με τη διακίνηση ναρκωτικών. Η δυσκολία αυτή ενισχύεται όταν τα παράνομα κεφάλαια μετατρέπονται σε φαινομενικά νόμιμες επενδύσεις ή διοχετεύονται μέσω εταιρειών-βιτρίνας. Οι εταιρείες-βιτρίνα μπορούν να αποκρύπτουν την ταυτότητα των τελικών δικαιούχων, ενώ οι trusts και άλλες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες δημιουργούν επιπλέον επίπεδα αποσύνδεσης μεταξύ δράστη, περιουσίας και εγκληματικής προέλευσης (Ruggiero, 2017, σελ. 207).

Έτσι, οι φορολογικοί παράδεισοι δεν συνδέονται μόνο με τη φοροδιαφυγή, αλλά αποτελούν θεσμικό και λειτουργικό κενό στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων. Στην περίπτωση της διακίνησης ναρκωτικών, η δυνατότητα μετακίνησης κεφαλαίων σε

περιβάλλοντα χαμηλής διαφάνειας περιορίζει την αποτελεσματικότητα της προσέγγισης «follow the money», καθώς η οικονομική αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων προϋποθέτει πρόσβαση σε πληροφορίες για την πραγματική ιδιοκτησία, την προέλευση και τη διαδρομή των κεφαλαίων.

6.6 Θεσμικές και λειτουργικές προκλήσεις

Οι μηχανισμοί καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων επηρεάζεται σημαντικά και από τον ρόλο των λεγόμενων «*professional enablers*», δηλαδή επαγγελματιών που διευκολύνουν, άμεσα ή έμμεσα, τη διακίνηση και απόκρυψη παράνομων κεφαλαίων. Δικηγόροι, λογιστές, τραπεζικοί φορείς, πάροχοι εταιρικών υπηρεσιών και άλλοι οικονομικοί διαμεσολαβητές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία *offshore* εταιρειών, *trust*, πολύπλοκων εταιρικών σχημάτων και χρηματοοικονομικών διαδρομών που δυσχεραίνουν τον εντοπισμό της πραγματικής προέλευσης των κεφαλαίων. Οι ενδιάμεσοι αυτοί παράγοντες αποτελούν μέρος μιας σύνθετης χρηματοοικονομικής αλυσίδας, επιταχύνοντας την κυκλοφορία κεφαλαίων χωρίς ουσιαστικό έλεγχο της προέλευσής τους, ενώ συχνά ενεργούν ως “*enablers*” της νομιμοποίησης εσόδων, είτε ενεργητικά είτε παθητικά (Ruggiero, 2017, σελ. 217). Η διεθνής βιβλιογραφία αναγνωρίζει ότι η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των μηχανισμών νομιμοποίησης εσόδων έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη πιο «επαγγελματοποιημένων» υπηρεσιών *laundering*, οι οποίες βασίζονται στη συνεργασία εξειδικευμένων επαγγελματιών και χρηματοπιστωτικών φορέων. Όσο ενισχύονται οι μηχανισμοί οικονομικής διερεύνησης και κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων, τόσο οι εγκληματικές οργανώσεις επενδύουν σε πιο σύνθετες και επαγγελματικές μορφές νομιμοποίησης εσόδων, αξιοποιώντας τη συμβουλή ειδικών και την εμπλοκή τραπεζικών και χρηματοοικονομικών παραγόντων (Savona, 2005, σελ. 19). Η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική δεν επικεντρώνεται μόνο στον εντοπισμό των άμεσων δραστών, αλλά επεκτείνεται και στην εποπτεία των επαγγελματικών ομάδων που ενδέχεται να λειτουργήσουν ως μηχανισμοί διευκόλυνσης της νομιμοποίησης εσόδων από διακίνηση ναρκωτικών. Τα σύγχρονα συστήματα *AML/CFT* επιβάλλουν υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας όχι μόνο στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αλλά και σε δικηγόρους, λογιστές, συμβολαιογράφους και άλλες επαγγελματικές κατηγορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διοχέτευση ή συγκάλυψη παράνομων κεφαλαίων. Η εμπλοκή των επαγγελματικών

αυτών ομάδων καταδεικνύει ότι η αποτελεσματικότητα της αντεγκληματικής πολιτικής δεν εξαρτάται μόνο από την ποινική καταστολή, αλλά και από την επάρκεια των θεσμικών και εποπτικών μηχανισμών που ρυθμίζουν τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού και οικονομικού συστήματος. Επιπλέον, η αποτελεσματική καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων προϋποθέτει την ύπαρξη ολοκληρωμένων θεσμικών πλαισίων, τα οποία να ρυθμίζουν τόσο τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όσο και τη δράση των διωκτικών αρχών. Εντούτοις, η εφαρμογή αυτών των πλαισίων παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες, ιδίως σε περιβάλλοντα όπου τα θεσμικά και κανονιστικά συστήματα δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένα. Η αποτελεσματικότητα των συστημάτων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων εξαρτάται από τη συνοχή των νομικών ρυθμίσεων και την ικανότητα των κρατικών θεσμών να επιβάλλουν τις σχετικές υποχρεώσεις, ιδίως σε τομείς υψηλού κινδύνου όπως η διακίνηση ναρκωτικών. Σε λειτουργικό επίπεδο, η εφαρμογή των μέτρων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων παρουσιάζει σημαντικές προκλήσεις, ιδιαίτερα λόγω της πολυπλοκότητας των εμπλεκόμενων επαγγελματικών και οικονομικών δραστηριοτήτων. Η επέκταση των υποχρεώσεων συμμόρφωσης σε μη χρηματοπιστωτικούς φορείς, όπως δικηγόρους, λογιστές και άλλους επαγγελματίες, δημιουργεί δυσκολίες λόγω διαφορών στη δομή, την εποπτεία και τις επαγγελματικές υποχρεώσεις τους. Η εφαρμογή των προτύπων AML/CFT σε αυτούς τους τομείς είναι ιδιαίτερα απαιτητική, καθώς οι σχετικοί φορείς συχνά στερούνται εμπειρίας, ενώ τα συστήματα εποπτείας παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών, γεγονός που επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των ελέγχων (International Monetary Fund and World Bank, 2005, σελ. 44-46). Οι δυσκολίες αυτές εμφανίζονται πιο έντονα σε υποθέσεις διακίνησης ναρκωτικών, όπου οι εγκληματικές οργανώσεις αξιοποιούν σύνθετα δίκτυα οικονομικών συναλλαγών και διεθνών διαμεσολαβητών για τη νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων τους. Η αγορά ακινήτων χρησιμοποιείται συχνά για τη νομιμοποίηση παράνομων κεφαλαίων καθώς παρέχει τη δυνατότητα μετατροπής χρημάτων προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες σε φαινομενικά νόμιμες επενδύσεις. Οι εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση ναρκωτικών χρησιμοποιούν συχνά εταιρείες-βιτρίνα, offshore δομές και τρίτα πρόσωπα για την απόκτηση ακινήτων, με στόχο την απόκρυψη της πραγματικής προέλευσης των κεφαλαίων και του πραγματικού δικαιούχου της περιουσίας. Ο τομέας των ακινήτων παρουσιάζει αυξημένη ευαλωτότητα στη νομιμοποίηση εσόδων, ιδιαίτερα όταν δεν υπάρχουν επαρκείς μηχανισμοί ελέγχου της ταυτότητας των αγοραστών και της προέλευσης των

Διπλωματική Εργασία

κεφαλαίων. Η χρήση πολύπλοκων εταιρικών σχημάτων και ενδιάμεσων επαγγελματιών δυσχεραίνει σημαντικά τον εντοπισμό των πραγματικών ιδιοκτητών των ακινήτων και περιορίζει την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών οικονομικής διερεύνησης (FATF, 2007, σελ. 3–5). Ακόμη, σημαντικές προκλήσεις προκύπτουν και από τις δομικές αδυναμίες των κρατικών μηχανισμών, ιδίως σε χώρες με περιορισμένους πόρους. Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, η ανεπαρκής τεχνολογική υποδομή και οι περιορισμένες δυνατότητες εποπτείας περιορίζουν την αποτελεσματικότητα των μέτρων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων. Η εφαρμογή των διεθνών προτύπων AML/CFT συχνά συναντά εμπόδια που σχετίζονται με την οργανωτική ικανότητα των κρατών και την ανάγκη προσαρμογής των πολιτικών στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας, γεγονός που επηρεάζει άμεσα την αντιμετώπιση εγκληματικών δραστηριοτήτων, όπως η διακίνηση ναρκωτικών. Επιπρόσθετα, η εφαρμογή μέτρων δέσμευσης και κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων δημιουργεί συχνά ζητήματα αναλογικότητας και προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων. Σύμφωνα με τη νομολογία δεν αρκεί μία γενική υπόνοια νομιμοποίησης εσόδων, αλλά απαιτείται ειδική σύνδεση του δεσμευόμενου περιουσιακού στοιχείου με συγκεκριμένη εγκληματική δραστηριότητα. Η απαίτηση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις υποθέσεις διακίνησης ναρκωτικών, όπου η ανάγκη αποτελεσματικής καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος πρέπει να συμβιβάζεται με τις εγγυήσεις του κράτους δικαίου και την προστασία της περιουσίας. Για τον λόγο αυτό, η αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων προϋποθέτει την ισορροπία μεταξύ ενίσχυσης των μηχανισμών οικονομικής διερεύνησης και διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος και διακίνησης ναρκωτικών (Simonato, 2017, σελ. 368–372).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Συνοπτική αποτίμηση ευρημάτων

Η παρούσα εργασία ανέδειξε τη στενή και αλληλεξαρτώμενη σχέση μεταξύ της διακίνησης ναρκωτικών και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, δείχνοντας ότι δεν λειτουργεί μόνο ως αποτέλεσμα εγκληματικής δράσης, αλλά βασικό μηχανισμό διατήρησης και ενίσχυσης των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η οικονομική διάσταση του εγκλήματος συνιστά κρίσιμο πεδίο παρέμβασης για την αντεγκληματική πολιτική. Η θεωρητική ανάλυση έδειξε ότι η νομιμοποίηση εσόδων λειτουργεί ως μηχανισμός απόκρυψης, η οποία επιτρέπει στις εγκληματικές οργανώσεις να αποκρύπτουν την προέλευση των παράνομων κεφαλαίων και να τα επανεντάξουν στη νόμιμη οικονομία. Η διακίνηση ναρκωτικών αποτελεί επίσης μία από τις πιο κερδοφόρες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος, γεγονός που καθιστά αναγκαία την εστίαση στις χρηματοροές που τη στηρίζουν. Σε επίπεδο πολιτικής, η προσέγγιση *«follow the money»* αναδείχθηκε ως κεντρικός άξονας της σύγχρονης αντεγκληματικής στρατηγικής, καθώς συμβάλλει στην αποδυνάμωση των εγκληματικών οργανώσεων μέσω της στέρησης των οικονομικών τους πόρων. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων μηχανισμών έδειξε σημαντικούς περιορισμούς όπως η πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, η ανεπαρκής διεθνής συνεργασία σε ορισμένες περιπτώσεις και η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών από τους δράστες. Τέλος, οι σύγχρονες προκλήσεις, ιδίως η χρήση κρυπτονομισμάτων, η ανάπτυξη του *darknet* και η διασυνοριακή φύση του εγκλήματος, επιτείνουν τις δυσκολίες εντοπισμού και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων, αναδεικνύοντας την ανάγκη προσαρμογής των πολιτικών στις νέες συνθήκες.

7.2 Απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει ότι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνδέεται άμεσα με τη διακίνηση ναρκωτικών και τη λειτουργία του οργανωμένου εγκλήματος. Τα ιδιαίτερα υψηλά οικονομικά οφέλη που παράγονται από τη διακίνηση ναρκωτικών καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη μηχανισμών που επιτρέπουν την απόκρυψη της παράνομης προέλευσής τους και την επανένταξή τους στη νόμιμη οικονομία. Ως εκ τούτου, η νομιμοποίηση εσόδων δεν αποτελεί απλώς μία παράπλευρη συνέπεια της εγκληματικής δραστηριότητας, αλλά βασική προϋπόθεση για τη διατήρηση, επέκταση και χρηματοδότηση των εγκληματικών δικτύων.

Η έρευνα κατέδειξε επίσης ότι η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων μπορεί να λειτουργήσει ως αποτελεσματικό εργαλείο αντεγκληματικής πολιτικής κατά της διακίνησης ναρκωτικών, καθώς στρέφεται στον οικονομικό πυρήνα της εγκληματικής δραστηριότητας. Η προσέγγιση *«follow the money»* επιτρέπει τον εντοπισμό, τη δέσμευση και την κατάσχεση παράνομων περιουσιακών στοιχείων, περιορίζοντας σημαντικά τη δυνατότητα των εγκληματικών οργανώσεων να χρηματοδοτούν νέες δραστηριότητες, να διευρύνουν τα δίκτυά τους και να διατηρούν την επιχειρησιακή τους ισχύ. Παρότι η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν αρκεί από μόνη της για την εξάλειψη του φαινομένου, συμβάλλει ουσιαστικά στην αποδυνάμωση των οργανωμένων εγκληματικών σχηματισμών.

Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι οι υφιστάμενοι μηχανισμοί πρόληψης και καταστολής παρουσιάζουν σημαντικά πλεονεκτήματα. Η λειτουργία συστημάτων αναφοράς ύποπτων συναλλαγών, η εφαρμογή μέτρων δέουσας επιμέλειας από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, η δέσμευση και κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων, καθώς και η ανάπτυξη πλαισίων διεθνούς συνεργασίας έχουν ενισχύσει σημαντικά τις δυνατότητες εντοπισμού και αντιμετώπισης των παράνομων χρηματοροών. Οι μηχανισμοί αυτοί εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρούς περιορισμούς, οι οποίοι συνδέονται με την πολυπλοκότητα των διεθνών χρηματοπιστωτικών συστημάτων, τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών, την άνιση εφαρμογή των διεθνών προτύπων, καθώς και την έλλειψη επαρκών πόρων και εξειδικευμένου προσωπικού σε πολλές αρμόδιες αρχές.

Επιπλέον, η μελέτη ανέδειξε ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις και η διασυνοριακή φύση της σύγχρονης εγκληματικότητας δημιουργούν νέες και ιδιαίτερα σύνθετες προκλήσεις. Η χρήση κρυπτονομισμάτων, αποκεντρωμένων χρηματοοικονομικών εφαρμογών, ηλεκτρονικών συστημάτων πληρωμών και διεθνών δικτύων μεταφοράς κεφαλαίων προσφέρει στις εγκληματικές οργανώσεις αυξημένες δυνατότητες ανωνυμίας και ταχύτητας στις συναλλαγές τους. Παράλληλα, η αξιοποίηση *offshore* εταιρειών, φορολογικών παραδείσων και πολλαπλών δικαιοδοσιών δυσχεραίνει σημαντικά την ανίχνευση της προέλευσης των κεφαλαίων και τον αποτελεσματικό έλεγχό τους από τις αρμόδιες αρχές.

Τέλος, η έρευνα κατέδειξε ότι η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων προϋποθέτει την υιοθέτηση ενός συνδυασμού θεσμικών, τεχνολογικών και επιχειρησιακών παρεμβάσεων. Η ενίσχυση της διεθνούς δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας αποτελεί αναγκαία αλλά όχι επαρκή συνθήκη. Παράλληλα, απαιτείται η βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών, η αυστηρότερη εποπτεία των κρυπτονομισμάτων και των παρόχων εικονικών περιουσιακών στοιχείων, η αποτελεσματικότερη παρακολούθηση των *offshore* δομών, η αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών ανάλυσης δεδομένων και τεχνητής νοημοσύνης, καθώς και η συνεχής εκπαίδευση και ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού των ελεγκτικών και διωκτικών μηχανισμών. Η συνδυαστική εφαρμογή των παραπάνω μέτρων μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των σχετικών πολιτικών και στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των σύγχρονων μορφών οργανωμένου και οικονομικού εγκλήματος.

7.3 Προτάσεις πολιτικής

Με βάση τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας, προκύπτει η ανάγκη υιοθέτησης ενός συνόλου συντονισμένων θεσμικών, επιχειρησιακών και τεχνολογικών παρεμβάσεων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Καταρχάς, κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση των μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω της αξιοποίησης σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων. Ειδικότερα, η χρήση εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης (*Artificial Intelligence – AI*) και συστημάτων ανάλυσης μεγάλων δεδομένων (*Big Data*) μπορεί να συμβάλει στον

αυτοματοποιημένο εντοπισμό ασυνήθιστων προτύπων συναλλαγών, στη βελτίωση της αξιολόγησης κινδύνου και στην αποτελεσματικότερη επεξεργασία του μεγάλου όγκου πληροφοριών που διαχειρίζονται οι αρμόδιες αρχές.

Παράλληλα, απαιτείται η περαιτέρω ενίσχυση και απλούστευση των διαδικασιών διεθνούς δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας, καθώς η διασυνοριακή φύση της σύγχρονης εγκληματικότητας επιτρέπει τη γρήγορη μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία αποκτά η αποτελεσματικότερη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών, καθώς και η ενδυνάμωση του ρόλου οργανισμών όπως η Europol και η Interpol στον συντονισμό των ερευνών και στην αντιμετώπιση διεθνών εγκληματικών δικτύων.

Επιπλέον, η συνεχώς αυξανόμενη χρήση κρυπτονομισμάτων, ψηφιακών πορτοφολιών και αποκεντρωμένων χρηματοοικονομικών εφαρμογών καθιστά αναγκαία την αυστηρότερη ρύθμιση και εποπτεία των παροχών υπηρεσιών εικονικών περιουσιακών στοιχείων (*Virtual Asset Service Providers – VASPs*). Η ενίσχυση των υποχρεώσεων ταυτοποίησης πελατών, η αποτελεσματικότερη παρακολούθηση των συναλλαγών και η προσαρμογή του κανονιστικού πλαισίου στις τεχνολογικές εξελίξεις μπορούν να περιορίσουν σημαντικά τις δυνατότητες αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών για σκοπούς νομιμοποίησης παράνομων εσόδων.

Παράλληλα, είναι αναγκαία η ενίσχυση των αρμόδιων ελεγκτικών, διωκτικών και δικαστικών αρχών με εξειδικευμένο προσωπικό, επαρκείς οικονομικούς πόρους και συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση. Η πολυπλοκότητα των σύγχρονων χρηματοοικονομικών εγκλημάτων απαιτεί υψηλό επίπεδο τεχνογνωσίας και διαρκή προσαρμογή στις νέες μεθόδους που αναπτύσσουν οι εγκληματικές οργανώσεις.

Τέλος, η αποτελεσματική καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων προϋποθέτει την υιοθέτηση μιας ολιστικής αντεγκληματικής πολιτικής, η οποία δεν θα περιορίζεται αποκλειστικά σε κατασταλτικά μέτρα, αλλά θα συνδυάζει την πρόληψη, την έγκαιρη ανίχνευση, τη διεθνή συνεργασία και την τεχνολογική καινοτομία. Μόνο μέσω μιας πολυδιάστατης προσέγγισης είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι σύγχρονες μορφές οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος και οι συνεχώς μεταβαλλόμενες μέθοδοι νομιμοποίησης παράνομων εσόδων.

7.4 Κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα

Η διπλωματική εργασία ανέδειξε σημαντικές πλευρές του φαινομένου, παρόλα αυτά υπάρχουν ακόμη ζητήματα που χρειάζονται περαιτέρω έρευνα. Απαιτείται μεγαλύτερη εμπειρική έρευνα σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μέτρων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων, ιδίως μέσω ποσοτικών δεδομένων και συγκριτικών μελετών μεταξύ διαφορετικών χωρών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη της σχέσης μεταξύ νέων τεχνολογιών και οικονομικού εγκλήματος, με έμφαση στον ρόλο των κρυπτονομισμάτων, των αποκεντρωμένων χρηματοοικονομικών συστημάτων (DeFi) και των ψηφιακών αγορών. Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η μελέτη της λειτουργίας των εγκληματικών δικτύων σε επίπεδο οικονομικών ροών, προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα οι μηχανισμοί χρηματοδότησης και αναπαραγωγής τους. Τέλος, η διεπιστημονική προσέγγιση του φαινομένου, που θα συνδυάζει νομικές, εγκληματολογικές και οικονομικές αναλύσεις, μπορεί να οδηγήσει σε πιο ολοκληρωμένες πολιτικές αντιμετώπισης του φαινομένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

Παπανικολάου, Γ. (2019). Οργανωμένο έγκλημα και σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας. Στο *Πρακτικά Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου* (σελ. 12). Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου.

Παπαχαλαράμπους, Χ. (1998). Εννοιολόγηση του οργανωμένου εγκλήματος – Διεθνής νομοθέτηση – Στάση της ελληνικής έννομης τάξης. *Ποινικά*, 7, 688–690.

Σπινέλλη, Κ. Δ. (2019). Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα. Στο Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου (Επιμ.), *Πρακτικά συνεδρίου* (σελ. 34–35). Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου.

Σταμούλη, Ε. (2018). Ποινική δικαιοσύνη και εξουσίες: Το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος. Στο Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ό. Θεμελή, Ν. Κ. Κουλούρης & Γ. Παπανικολάου (Επιμ.), *Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος: 50 χρόνια Howard Becker “Whose side are we on?”* (σελ. 276–290). Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου.

Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά, σε Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν. & Παπαχαλαράμπους Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδ. Ε.Α.Π., σελ. 213-237.

Στεργιούλης, Ε. (2020). *Οργανωμένο έγκλημα & νέες τεχνολογίες*. Crime Times.

Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2011). Τα όρια εφαρμογής των ειδικών διατάξεων για την ποινική ευθύνη των Υπουργών. *Ποινική Δικαιοσύνη*, 14, 496–501.

Χλούπης, Γ. (2019). Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, σε Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν. & Παπαχαλαράμπους Χ. (επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδ. Ε.Α.Π., σελ. 279-306.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Albanese, J. S. (2001). *The prediction and control of organized crime: A risk assessment instrument for targeting law enforcement efforts* (Document No. 199047). U.S. Department of Justice.

Anagnostopoulos, I., & Tsagkalidis, S. (2025). *Anti-money laundering laws and regulations – Greece*. International Comparative Legal Guides (ICLG).

Anti-Money Laundering Authority. (2024, July 29). *Abuse of non-profit organizations*.

Bank of Greece. (n.d.). *Prevention of money laundering*.

Barratt, M. J. (2012). Silk Road: eBay for drugs. *Addiction*, 107 (3), 683.

Basel Institute on Governance, International Centre for Asset Recovery. (2015). *Tracing Illegal Assets: A Practitioner's Guide*. Switzerland.

Bertola, F. (2020). Drug trafficking on darkmarkets: How cryptomarkets are changing drug global trade and the role of organized crime. *Asian Journal of Qualitative Research*, 3 (2), 133–147.

Blancas, M., Vouloutsi, V., Fernando, S., Sanchez-Fibla, M., Zucca, R., Prescott, T. J., Mura, A., & Verschure, P. F. M. J. (2018). Analyzing children's expectations from robotic companions in educational settings. In *2017 IEEE-RAS 17th International Conference on Humanoid Robotics (Humanoids)* (pp. 749–755). IEEE.

Brown, E., & Cloke, J. (2005). Neoliberal reform, governance and corruption in Central America: Exploring the Nicaraguan case. *Political Geography*, 24 (5), 601–630.

Brun, J.-P., Gray, L., Scott, C., & Stephenson, K. M. (2011). *Asset recovery handbook: A guide for practitioners*. World Bank.

Caparini, M. (2022). *Conflict, Governance and Organized Crime: Complex Challenges for UN Stabilization Operations*. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), Stockholm.

Chambliss, W. J. (2008). *On the take: From petty crooks to presidents* (2nd ed.). Indiana University Press.

Cockayne, J. (2009). *Transnational organized crime*. International Peace Institute.

Council of Europe. (1990). *Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime* (ETS No. 141). Council of Europe.

Council of Ministers of the Republic of Bulgaria. (2012). *Crime prevention strategy (2012–2020)*. Council of Ministers of the Republic of Bulgaria.

Council of the European Communities. (1991). Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering. *Official Journal of the European Communities*, L166, 77–83.

Council of the European Union. (2024, January 18). *Anti-money laundering: Council and Parliament strike deal on stricter rules*. Council of the European Union.

Crawford, A., & Evans, K. (2017). Crime prevention and community safety. In A. Liebling, S. Maruna, & L. McAra (Eds.), *The Oxford handbook of criminology* (6th ed., pp. 797–824). Oxford University Press.

Ding, Y. (2025). Criminal policy and crime prevention mechanism: The role and effectiveness evaluation of criminal law in public security management. *International Journal of Education and Social Development*, 2 (3), 67–70.

EBSCO Information Services. (n.d.). *Drug trafficking*. EBSCO Research Starters.

Edwards, A., & Levi, M. (2008). Researching the Organization of Serious Crimes. *Criminology & Criminal Justice*, 8 (4), 363–388.

Egmont Group of Financial Intelligence Units. (2023). *2022/2023 annual report*. Egmont Group of Financial Intelligence Units.

Europol. (2016). *Criminal asset recovery in the EU: Survey of statistical information 2010–2014 – Does crime still pay?* European Police Office.

Europol. (2021). *European Union serious and organised crime threat assessment: A corrupting influence – The infiltration and undermining of Europe’s economy and society by organised crime*. Publications Office of the European Union.

Europol. (2023). *The other side of the coin: An analysis of financial and economic crime* (European Financial and Economic Crime Threat Assessment 2023, pp. 32–35). Publications Office of the European Union.

Europol. (2024). *Decoding the EU’s most threatening criminal networks*. Publications Office of the European Union.

Europol & The Security Steering Committee of the ports of Antwerp, Hamburg/Bremerhaven and Rotterdam. (2023). *Criminal networks in EU ports: Risks and challenges for law enforcement: Focus on the misappropriation of container reference codes in the ports of Antwerp, Hamburg and Rotterdam*. Europol.

European Central Bank. (2015). *Virtual currency schemes – A further analysis*. European Central Bank.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2011). *Pilot study on wholesale drug prices in Europe*. EMCDDA.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Europol. (2016). *EU Drug Markets Report: In-depth Analysis*. Publications Office of the European Union.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Europol. (2017). *Drugs and the darknet: Perspectives for enforcement, research and policy*. Publications Office of the European Union.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, & Europol. (2022). *EU drug market: Methamphetamine*. Publications Office of the European Union.

European Parliament and Council of the European Union. (2018). Regulation (EU) 2018/1727 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the European Union

Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust), and replacing and repealing Council Decision 2002/187/JHA. *Official Journal of the European Union*, L295, 138–183.

European Parliament, & Council of the European Union. (2005). Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing. *Official Journal of the European Union*, L309, 15–36.

FATF, (2012-2025). *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations*. FATF/OECD, Paris, France.

FATF, Egmont Group, INTERPOL, & UNODC. (2025). *International co-operation on money laundering detection, investigation, and prosecution handbook*. FATF/OECD.

Ferwerda, J. (2008). *The economics of crime and money laundering: Does anti-money laundering policy reduce crime?* (Discussion Paper Series No. 08-35). Utrecht School of Economics, Utrecht University.

Financial Action Task Force (FATF). (2020). *Virtual Assets: Red Flag Indicators of Money Laundering and Terrorist Financing*. FATF/OECD, Paris.

Financial Action Task Force. (2022). *Report on the state of effectiveness and compliance with the FATF standards*. FATF/OECD.

Financial Action Task Force. (2012–2025). *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: The FATF recommendations* (Updated October 2025). FATF/OECD.

Finckenauer, J. O., & Waring, E. (2001). *Challenging the Russian Mafia Mystique*. *National Institute of Justice Journal*, 247, 3–7.

Foley, S., Karlsen, J. R., & Putniņš, T. J. (2019). Sex, drugs, and bitcoin: How much illegal activity is financed through cryptocurrencies? *Review of Financial Studies*, 32 (5), 1798–1853.

Fozzard, A., & Steele, T. (2009). *Stolen asset recovery: Towards a global architecture for asset recovery*. World Bank & United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

Garland, D. (2001). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. University of Chicago Press.

International Comparative Legal Guides. (2025). *Anti-money laundering laws and regulations – Greece*. Global Legal Group.

International Monetary Fund (IMF) & World Bank. (2005). *Anti-money laundering and combating the financing of terrorism: Observations from the work program and implications going forward*. IMF & World Bank.

Irwin, A. S. M., Choo, K.-K. R., & Liu, L. (2012). Modelling of Money Laundering and Terrorism Financing Typologies. *Journal of Money Laundering Control*, 15 (3), 316–335.

Kepli M. Y. Z., & Nasir M. A. (2016). Money Laundering: Analysis on the Placement Methods. *International Journal of Business, Economics and Law*, 11.

Kramarenko, Y. (2021). Organized Crime as a Social System: Characteristics and Trends. *Philosophy, Economics and Law Review*, 1 (1), 104–116.

Lekuona, I. (2025, January 16). *Enhancing cooperation in asset recovery is vital for crime prevention*. Basel Institute on Governance.

Levi, M., & Reuter, P. (2006). Money Laundering. *Crime and Justice*, 34, 289–375.

Levi, M., & Maguire, M. (2004). Reducing and preventing organised crime: An evidence-based critique. *Crime, Law and Social Change*, 41 (5), 397–469.

Levi, M., Reuter, P., & Halliday, T. (2018). Can the AML system be evaluated without better data? *Crime, Law and Social Change*, 69 (3), 307–328.

Moshi, H. P. B. (2007). *Fighting money laundering: The challenges in Africa (ISS Paper 152)*. Institute for Security Studies.

- Murphy, C. (2024). *Understanding the EU's response to money laundering: New EU anti-money laundering package* (PE 762.387). European Parliamentary Research Service.
- Oztas, B., Cetinkaya, D., Adedoyin, F., Budka, M., Aksu, G., & Dogan, H. (2024). Transaction monitoring in anti-money laundering: A qualitative analysis and points of view from industry. *Future Generation Computer Systems*, 159, 161–171.
- Paoli, L. (2004). The illegal drugs market. *Journal of Modern Italian Studies*, 9 (2), 186–207.
- Paoli, L. (2017). What is the link between organized crime and drug trafficking? *Rausch*, 6 (4), 181–189.
- Paoli, L. (2019). Drug trafficking. In F. Allum & S. Gilmour (Eds.), *Routledge handbook of transnational organized crime* (2nd ed.). Routledge.
- Pereira, P. G., & Fontana, A. (2012). *Using money laundering investigations to fight corruption in developing countries: Domestic obstacles and strategies to overcome them* (Working Paper Series No. 14). Basel Institute on Governance, International Centre for Asset Recovery.
- Picarelli, J. T. (2010). *Expert Working Group Report on International Organized Crime*. National Institute of Justice, U.S. Department of Justice, Washington D.C.
- President's Commission on Organized Crime. (1984). *The cash connection: Organized crime, financial institutions, and money laundering* (Interim Report to the President and the Attorney General). U.S. Government Printing Office.
- Rahman, A. A. (2013). *The impact of reporting suspicious transactions regime on banks: Malaysian experience*. *Journal of Money Laundering Control*, 16(2), 159–170.
- Reuter, P. (2013). Drug markets and organized crime. In *The Oxford Handbook of Organized Crime*. Oxford University Press.
- Ruggiero, V. (2017). *Dirty Money: On Financial Delinquency*. Oxford University Press, Oxford.

Savona, E. U. (Ed.). *Responding to Money Laundering: International Perspectives*. Harwood Academic Publishers, The Netherlands.

Savona, E. U., & Riccardi, M. (Eds.). (2015). *From Illegal Markets to Legitimate Businesses: The Portfolio of Organised Crime in Europe*. Final Report of Project OCP – Organised Crime Portfolio, Transcrime – Università degli Studi di Trento, Italy.

Schneider, F. (2010). *Money laundering and financial means of organized crime: Some preliminary empirical findings* (Economics of Security Working Paper No. 26). Economics of Security / DIW Berlin.

Schott, P. A. (2006). *Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism* (2nd ed.). The World Bank & International Monetary Fund, Washington D.C.

Sergi, A. (2022). Organized crime. In *Elgar Encyclopedia of Crime and Criminal Justice* (pp. 1–11). Edward Elgar Publishing.

Simonato, M. (2017). Confiscation and fundamental rights across criminal and non-criminal domains. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 25 (4), 365–379.

Smith, D. B., & Cassella, S. D. (2016). The role of civil forfeiture: Are forfeiture-of-assets proceedings fair or in need of reform? *Judicature*, 100 (4), 68–73.

The World Bank. (2009). *Combating money laundering and the financing of terrorism: A comprehensive training guide* (Workbook 5: Domestic (Inter-Agency) and International Cooperation). World Bank.

United Nations. (1988). *United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988*. United Nations.

United Nations. (2000). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime*. United Nations.

United Nations General Assembly. (2000). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime (A/RES/55/25)*. United Nations.

United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI). (2016). *Organized crime and the legal economy: The Italian case*. UNICRI.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2010). *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. United Nations, Vienna.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2004). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. United Nations.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2012). *Digest of organized crime cases: A compilation of cases with commentaries and lessons learned*. United Nations.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2012). *Manual on international cooperation for the purposes of confiscation of proceeds of crime*. United Nations.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2018). *Global study on smuggling of migrants 2018*. United Nations.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). *World drug report 2023: Executive summary*. United Nations.

Van der Lijn, J. (2018). *Multilateral peace operations and the challenges of organized crime*. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI).

Varese, F. (2017). What is Organised Crime? In *Organised Crime: Critical Concepts in Criminology*. Routledge, London.

Νομοθετικό Πλαίσιο

Νόμος 4557/2018. (2018). *Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Α' 139/30.07.2018.

